

Opleiding Pedagogiek - Voorblad Verslagen

GEGEVENS DEELTENTAMEN

Verslagnaam:

OWE:

Niveau: Inleverdatum:

TRAINING NIVEAU 3 *(alleen invullen indien van toepassing)*

Is dit verslag gekoppeld aan een niveau 3 PO-training? ☐

Zo ja, welke training?

Naam trainer:

KANSSTATUS

Bij deeltentamen betreffend een gevolgde OWE in het ACTUELE STUDIEJAAR

Het betreft een:

Groep:

(Bij herkansing) Eerste kans nagekeken door:

Bij deeltentamen betreffend een gevolgde OWE in het VORIGE STUDIEJAAR

Het betreft een:

Huidige groep:

(Bij inhaaltoets herkansing) Eerste inhaaltoets nagekeken door:

PERSONALIA

Naam student:

Studentnummer:

HAN-emailadres:

Mobiele telefoonnummer:

Les van docent:

gildeopleidingen

Onderzoeksrapport

“Passend onderwijs,
Passend in het onderwijs”

“Passend onderwijs, Passend in het onderwijs”

Etienne Billekens
Cathelijne Teunissen
Mirjam van der Woude-Atia

Nijmegen, januari 2014
Onderzoeksrapport Onderzoek & Innovatie
Hogeschool Arnhem en Nijmegen
Faculteit Gezondheid, Gedrag en Maatschappij
Deeltijdopleiding Pedagogiek

Eerste begeleider: Joos Meesters
Tweede begeleider: Bea Jonker

Voorwoord

Voor u ligt ons onderzoeksrapport, geschreven in het kader van ons afstuderen. Dit onderzoeksrapport is geschreven ter afsluiting van onze deeltijd opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, en in opdracht van dhr. Van Heel van Gilde Opleidingen te Venlo.

Aangezien wij gedrieën werkzaam zijn in het onderwijs stond het al snel vast dat het onderwerp van ons afstuderen betrekking zou hebben hierop. Het uiteindelijke onderwerp is dan ook de invoering van het passend onderwijs geworden, en de directe gevolgen hiervan op de pedagogische competenties van de docenten van de afdeling Transport & Logistiek Gilde Opleidingen. We hebben met veel plezier samen aan dit rapport gewerkt en zeer veel geleerd tijdens dit proces.

Graag willen wij van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit rapport. Zonder hun bijdrage, steun en begeleiding zou dit onderzoeksrapport er niet zijn.

Om te beginnen onze opdrachtgever dhr. H. Van Heel, studentbegeleider van de afdeling Transport en Logistiek binnen Gilde Opleidingen. Wij bedanken hem voor de prettige samenwerking en voor de mogelijkheid die hij ons geboden heeft om het onderzoek binnen Gilde Opleidingen te kunnen doen.

Daarnaast willen we het kernteam Transport & Logistiek van Gilde Opleidingen bedanken voor hun tijd, inzet en bijdrage. Hun bijdrage aan dit onderzoeksrapport, onder andere het focusgroepsinterview, is van grote waarde gebleken.

Tot slot bedanken wij onze docenten Joos Meesters en Bea Jonker voor hun ondersteuning, feedback en prettige begeleiding. Dankzij hen kunnen we terugkijken op een leerzame periode met een eindresultaat om trots op te zijn.

Wij wensen u veel plezier bij het lezen van dit onderzoeksrapport.

Nijmegen, januari 2014

Etiënne Billekens, Cathelijne Teunissen en Mirjam van der Woude-Atia.

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting	5
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
Hoofdstuk 2: Omschrijving ROC Gilde Opleidingen	7
Hoofdstuk 3: Probleembeschrijving	8
1.1 Probleemanalyse	8
1.2 Onderzoeksdoelstelling	10
1.3 Doelgroep	10
Hoofdstuk 4: Methode en werkwijze	11
2.1 Onderzoekstype	11
2.2 Onderzoeksbenadering en dataverzamelingstechniek	11
2.3 Verantwoording onderzoek	12
Hoofdstuk 5: Resultaten	17
Deelvraag 1	17
Deelvraag 2	20
Deelvraag 3	25
Deelvraag 4	27
Deelvraag 5	31
Deelvraag 6	35
Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie	37
Conclusie	37
Beantwoording vraagstelling	38
Discussie	39
Terugblik	40
Literatuurlijst	41
Bijlage I <i>Organogram Gilde Opleidingen</i>	46
Bijlage II <i>Doelen passend onderwijs</i>	47
Bijlage III <i>Gecodeerd focusgroepsinterview</i>	48
Bijlage IV <i>Belangrijkste punten mailcontact met OZA</i>	54
Bijlage V <i>Samenvatting focusgroepsinterview door onderzoekers</i>	58
Bijlage VI <i>7S</i>	59
Bijlage VII <i>DeSTEP</i>	62

Samenvatting

Per 1 augustus 2014 wordt passend onderwijs ingevoerd. Dit heeft tot gevolg dat scholen zorgplicht hebben; ouders mogen hun kind aanmelden bij een school naar eigen keuze. Onderwijsinstellingen moeten, na de invoering van passend onderwijs, ervoor zorgen dat alle leerlingen die extra begeleiding nodig hebben, een passende plaats binnen het onderwijs aangeboden krijgen. De ondersteuning aan leerlingen, zoals deze nu geboden wordt, zal na de invoering niet langer vanzelfsprekend zijn, waardoor de docent (ook in de rol van traject-begeleider) grotendeels zelf voor deze begeleiding dient te gaan zorgen. De invoer van passend onderwijs heeft tot gevolg dat er hogere eisen worden gesteld aan de kwaliteiten van de docenten op het gebied van begeleidingstaken en pedagogische kennis. De docenten die werkzaam zijn binnen Gilde Opleidingen kernteam Transport & Logistiek, waar het onderzoek plaatsvindt, lopen tegen het probleem aan dat er met de invoering van passend onderwijs waarschijnlijk meer leerlingen met gedragsstoornissen het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in zullen stromen.

Dit onderzoeksrapport is bedoeld voor Gilde Opleidingen, de opdrachtgever dhr. Van Heel en de docenten van het kernteam Transport & Logistiek. Het rapport onderzoekt welke pedagogische kwaliteiten de docenten van kernteam Transport & Logistiek moeten bezitten om leerlingen met gedragsstoornissen adequaat¹ te kunnen blijven begeleiden tijdens de les. Pedagogische kwaliteit betreft de kwaliteit van de opvoedkundige aspecten in onderwijs en kinderopvang (Encyclo-2, z.d.). Middels dit onderzoek willen wij kennis en inzicht vergaren met betrekking tot de diverse gedragsstoornissen en de vereiste pedagogische aanpak die hiermee gepaard gaat.

De vraagstelling die voortgekomen is uit de hulpvraag van de opdrachtgever is “Over welke pedagogische kwaliteiten moet een docent van het kernteam T&L Gilde Opleidingen beschikken, om les te kunnen geven aan klassen met leerlingen met gedragsstoornissen die met de invoering van passend onderwijs plaats gaan nemen in het mbo”? Na het doen van het onderzoek is de conclusie dat een docent volgens de wet pedagogische competent is wanneer hij voldoet aan de Wet BIO. Echter blijkt uit literatuurstudie en opbrengsten uit het focusgroepsinterview dat een docent ook gedegen kennis dient te bezitten van de diverse gedragsstoornissen en specifieke vaardigheden hoe hiermee om te gaan tijdens de lessen. De aanbeveling die de opdrachtgever heeft gekozen is een handelingswijzer met adviezen voor de docent over hoe te handelen bij de verschillende gedragsstoornissen. Het biedt handvatten hoe om te gaan met leerlingen met een gedragsstoornis tijdens verschillende begeleidingssituaties, zowel binnen als buiten de les.

¹ Adequaat: precies zoals dat nodig is (Encyclo-1, z.d.)

Hoofdstuk 1: Inleiding

In het kader van de onderwijseenheid “Onderzoek en Innovatie” van de deeltijd opleiding Pedagogiek aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, hebben wij onderzoek gedaan naar welke pedagogische competenties docenten dienen te bezitten om de invoer van het passend onderwijs het hoofd te kunnen bieden. Op 1 augustus 2012 is de Wet passend onderwijs aangenomen door de Eerste Kamer en wanneer de wet op 1 augustus 2014 ingaat, betekent dit dat scholen een zorgplicht hebben en verantwoordelijk zijn om elke leerling een passende onderwijsplek te bieden.

Bij het horen van de eis om samen te werken voor de onderwijseenheid “Onderzoek en Innovatie”, was de keuze voor een samenwerking snel gemaakt. We hebben allen een onderwijsachtergrond en kunnen meepraten over passend onderwijs, hetgeen centraal staat binnen ons onderzoek. Het onderzoek vindt plaats binnen Gilde Opleidingen, een regionale mbo onderwijsinstelling, waar het onderwerp passend onderwijs zeer actueel is vanwege het ophanden zijn van de invoering ervan.

Voor de leesbaarheid van dit rapport spreken we over docent en hij, maar doelen hiermee ook op docente en zij. Het onderzoek richt zich op de docenten van de afdeling Transport & Logistiek van Gilde Opleidingen te Venlo, voortaan kernteam T&L genoemd.

Het onderzoeksrapport begint met een probleembeschrijving waarin nader wordt ingegaan op de probleemanalyse, de onderzoeksdoelstelling en de doelgroep. In de methode en werkwijze is beschreven hoe er onderzoek is gedaan, en de hierbij ondernomen stappen en genomen beslissingen. Vervolgens wordt er bij resultaten antwoord gegeven op de deelvragen waarbij elke deelvraag wordt afgesloten met een kort overzicht van de belangrijkste uitkomsten van die deelvraag. In de conclusie en discussie wordt antwoord gegeven op de vraagstelling - van waaruit vervolgens de aanbeveling voortvloeit - en worden opvallende zaken beschreven. Het onderzoeksrapport wordt afgesloten met een korte terugblik van de onderzoekers op het gehele proces.

Hoofdstuk 2: Omschrijving ROC Gilde Opleidingen

In dit deel omschrijven we ROC Gilde Opleidingen, de mbo onderwijsinstelling waar we ons onderzoek hebben verricht.

ROC Gilde Opleidingen is een Regionaal Opleidingscentrum met ±12.000 leerlingen die een beroepsopleiding volgen binnen één van de 5 sectoren waarin onderwijs wordt aangeboden: economie, hospitality & wellness, techniek, zorg & welzijn en Gilde Educatie & Gilde Praktijkopleidingen. Het organogram van Gilde Opleidingen is als bijlage I op pagina 46 toegevoegd.

De leerling populatie op een mbo is zeer gevarieerd: uiteenlopende achtergronden, aanzienlijke verschillen in leervermogens wat betreft basiskennis en -vaardigheden en gevarieerde opleidingswensen (Canon beroepsonderwijs, 2013). Veel van de opleidingen binnen Gilde Opleidingen kunnen op twee manieren gevolgd worden: de beroeps opleidende leerweg (kortweg BOL: volledig dagonderwijs) of de beroepsbegeleidende leerweg (kortweg BBL: 4 dagen werken en 1 dag leren) (Gilde Opleidingen-1, 2013).

De missie van Gilde Opleidingen betreft 'Meester in scholing' gebaseerd op het meesterschap van de middeleeuwse gildes; na een stevige opleiding binnen een Gilde kon een leerling erkend worden als vakman met de titel 'gezel' en uiteindelijk de titel 'meester' verkrijgen. *"Gilde Opleidingen wil meester in scholing zijn. Op vele niveaus en via verschillende leerwegen geven we onze studenten dit meesterschap mee, toegesneden op ieders eigen capaciteiten en belangstelling. Dit willen we bereiken door een breed, goed gedifferentieerd, samenhangend, marktgeoriënteerd en flexibel onderwijsaanbod aan te bieden. Een aanbod dat aansluit bij de eisen van deze tijd en dat gegeven wordt door gekwalificeerde docenten en instructeurs. Een aanbod dat blijft meegaan met de veranderingen in de samenleving, zodat ook in de toekomst uitstekend gekwalificeerde mensen, jongeren en ouderen, vrouwen en mannen, autochtonen en allochtonen, een plek kunnen krijgen of behouden op de arbeidsmarkt"* (Gilde Opleidingen-2, 2013).

Eén van de sectoren binnen de Gilde Opleidingen is de sector economie welke is onderverdeeld in de afdelingen: Commercieel, Detailhandel, Financieel administratief, ICT, Juridisch, Optiek, Secretarieel en Transport & Logistiek. Aangezien ons onderzoek plaatsvindt binnen de afdeling Transport & Logistiek van Gilde Opleidingen gaan we hier dieper op in. Binnen de afdeling Transport & Logistiek zijn er 313² leerlingen en worden de leerlingen opgeleid voor één van de volgende functies binnen het logistieke werkveld:

- Chauffeur Goederenvervoer (beroepsniveau 2, BBL)
- Logistiek Medewerker (beroepsniveau 2, BBL en BOL)
- Logistiek Teamleider (beroepsniveau 3, BBL)
- Planner Wegtransport (beroepsniveau 3, BBL)
- Logistiek Supervisor (beroepsniveau 4, BBL)
- Manager Transport en Logistiek (beroepsniveau 4, BOL)

Transport gaat om vervoer en alle goederen die te zien zijn in de winkel komen per vliegtuig, boot, trein en over de weg ergens vandaan. Vaak van over de hele wereld. Ze worden ingepakt en vervoerd. Ze gaan door de douane, worden opgeslagen in pakhuizen, worden naar de winkel vervoerd, uitgepakt en gekocht. De wereld van transport en logistiek is altijd in beweging gaat om vragen als: hoeveel voorraad houd ik aan? Wanneer moet ik nieuwe spullen bestellen en waar (Gilde Opleidingen-3, 2013)?

² Meetdatum 5 november 2013 en betreft zowel BBL als BOL

Hoofdstuk 3: Probleembeschrijving

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op het probleem zelf: een analyse van het probleem, de probleemstelling, de doelstelling, de vraagstelling en de deelvragen. Tevens gaan we in dit hoofdstuk dieper in op de doelgroep van ons onderzoek.

1.1 Probleemanalyse

De vraag die in dit onderzoek centraal staat is in hoeverre de docenten van kernteam T&L voldoende kennis en inzichten hebben in de diverse gedragsstoornissen, om leerlingen goed te kunnen begeleiden in hun onderwijsleerproces. De docenten die werkzaam zijn binnen het kernteam T&L lopen tegen het probleem aan dat met de invoering van passend onderwijs meer leerlingen met gedragsstoornissen het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) in zullen stromen. Door het wegvallen van de ondersteuning, zoals deze op dit moment aanwezig is, krijgen de docenten de taak deze begeleiding over te nemen. De betrokken docenten van het kernteam T&L willen graag alle leerlingen opleiden en geven aan dat ze te weinig kennis hebben om het grote aantal leerlingen met een gedragsstoornis, dat vanaf schooljaar 2014/2015 instroomt, te begeleiden in hun onderwijsleerproces. Naar het management toe is door het kernteam T&L uitgesproken dat er problemen komen op het moment dat de ondersteuning wegvalt en er onvoldoende kennis in huis is voor een gedegen begeleiding. Er wordt aangegeven dat er meer kennis en tijd nodig is voor begeleiding, maar ook een stuk ondersteuning in de vorm van de aanwezigheid van bijvoorbeeld een ambulant begeleider of school maatschappelijk werker.

De invoer van passend onderwijs heeft verschillende gevolgen voor de organisatie en financiering van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en het mbo. Eén van die gevolgen is een toename van leerlingen in het reguliere onderwijs met een leer- en/of gedragsstoornis waar docenten rekening mee moeten gaan houden. *“Onderwijs geven aan een kind met AD(H)D is niet gemakkelijk. Er wordt veel van een leerkracht gevraagd in de omgang met deze kinderen, zowel op pedagogisch als op didactisch gebied. Het is moeilijk de extra aandacht en energie die deze kinderen vragen in de klas op te brengen”* (Steunpunt ADHD, 2013).

Het hoofddoel van passend onderwijs is om extra ondersteuning zo veel mogelijk in de klas te laten plaatsvinden (een overzicht van de doelen van het passend onderwijs is toegevoegd als bijlage II op pagina 47). Een docent beschikt volgens de Wet op de Beroepen in het Onderwijs (Wet BIO) over 7 competenties. Als gekeken wordt naar de pedagogische competentie zegt de Wet BIO hierover dat een goede docent pedagogisch competent is wanneer deze de leerlingen in een veilige werkomgeving houvast en structuur biedt om zich sociaal-emotioneel en moreel te kunnen ontwikkelen (HPC, 2013). Docenten zijn deskundig binnen hun vakgebied, zowel inhoudelijk als didactisch, maar hebben geen of onvoldoende pedagogische kennis omtrent het begeleiden van grote aantallen leerlingen met gedragsstoornissen. De invoer van het passend onderwijs heeft tot gevolg dat er hogere eisen worden gesteld aan de kwaliteiten van de docenten op het gebied van begeleidingstaken en pedagogische kennis. Er zal professionalisering op het gebied van onderwijszorg plaats moeten vinden en dit kan niet zonder problemen op de korte termijn plaats vinden (Walraven, Kieft en Broekman, 2011, p.9). Het ministerie van OCW realiseert zich dat goed onderwijs en goede ondersteuning en begeleiding in de klas, valt of staat met de docent. Het ministerie van OCW investeert daarom, parallel aan de invoering van passend onderwijs, in de verdere ontwikkeling van docenten: schoolbesturen krijgen extra budget om docenten verder te scholen via de prestatiebox, welke inzetbaar is voor opbrengstgericht werken, professionalisering van leraren en schoolleiders en cultuureducatie. Docenten in het mbo kunnen ook gebruikmaken van een lerarenbeurs voor verdere scholing. Ze kunnen deze beurs gebruiken voor een bachelor- of masteropleiding (Passend onderwijs-1, z.d.).

In de huidige situatie wordt de docent ondersteund door o.a. Onderwijs, Zorg en Arbeidsmarkt (OZA, een interne onderwijsondersteunende dienst), de ambulante begeleiding en door (andere) diverse hulpverleningsinstanties. Echter zal door de invoering van het passend onderwijs de ondersteuning zoals deze nu geboden wordt niet langer vanzelfsprekend zijn, waardoor de docent (ook in de rol van trajectbegeleider) grotendeels zelf voor deze begeleiding dient te zorgen. De extra ondersteuning die de docent moet bieden, moet aansluiten bij de cognitieve vermogens van de leerling, maar dit kan ontoereikend zijn om het nadeel van de stoornis of beperking te compenseren. De docent moet de tijd die hij momenteel besteedt aan (vak)didactiek in de toekomst deels besteden aan het begeleiden van leerlingen en daar houdt het huidige onderwijsproces geen of onvoldoende rekening mee. Docenten vinden in veel gevallen dat de maatschappelijke problemen té eenvoudig op het bord van het onderwijs, en dus docenten, komen te liggen en vragen zich dan ook af wat de pedagogische taak van de docent nu eigenlijk is en wat de grenzen aan deze taak zijn (Veugelers & Schuitema, 2010, p.4). Doordat er bij de docenten (nog) geen of onvoldoende ervaring is op het gebied van deze ondersteuning, is de kans groot dat effectieve ondersteuningsstructuren ontbreken wat weer samenhangt met kans op schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (VSV) (Inspectie van het Onderwijs, 2009). VSV heeft volgens Junger-Tas vervolgens weer verstrekende gevolgen als criminaliteit, psychische problemen, ongeschoolde arbeid/ werkloosheid en problematische leefomstandigheden (Holter, 2008, p.5). Bijkomend probleem is dat leerlingen met een gedragsstoornis er baat bij hebben om in een prikkel-arme omgeving lessen te volgen maar in het reguliere onderwijs zitten er tot 32 leerlingen in één klas en klaslokalen zijn klein met een drukke inrichting. Dit kan zorgen voor veel onrust wat het onderwijsleerproces niet ten goede komt (InfoNu, 2013).

Vanuit de opdrachtgever is de volgende hulpvraag naar voren gekomen: “Hoe kan ik ervoor zorgen, met het oog op de invoering van passend onderwijs, dat leerlingen met gedragsstoornissen op een adequate manier door docenten begeleid kunnen worden in hun onderwijsleerproces?” Om de hulpvraag en vraagstelling goed te kunnen beantwoorden is deze opgedeeld in de volgende deelvragen:

1. Wat houdt passend onderwijs (zorgplicht) precies in en wat zijn de gevolgen ervan?
2. Over welke pedagogische kwaliteiten zouden de docenten van kernteam T&L Gilde Opleidingen moeten beschikken?
3. Over welke pedagogische kwaliteiten beschikken de docenten van kernteam T&L Gilde Opleidingen?
4. Welke gedragsstoornissen zijn aanwezig bij leerlingen in het mbo en welke gedragsstoornissen komen het meeste voor binnen Gilde Opleidingen?
5. Wat wordt binnen Gilde Opleidingen al gedaan met betrekking tot bijscholing van docenten om adequaat om te gaan met leerlingen met gedragsstoornissen tijdens het lesgeven en wat is er al bedacht om passend onderwijs passend in het onderwijs toe te passen?
6. Welke interne en externe factoren zijn van invloed op de pedagogische bekwaamheid van kernteam T&L?

Doordat er onvoldoende tot geen zicht is op hoe de begeleiding van leerlingen met een gedragsstoornis uitgevoerd zal gaan worden na de invoering van passend onderwijs, is zowel de opdrachtgever als het kernteam T&L nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag hoe ervoor gezorgd kan worden dat leerlingen met gedragsstoornissen op een adequate manier door docenten begeleid kunnen blijven worden in hun onderwijsleerproces. De opdrachtgever heeft aangegeven dat hij graag wil weten op welke manier er professioneel vakmanschap bij iedere docent kan worden gerealiseerd, waardoor de docenten voldoende kennis en inzicht hebben omtrent de omgang met leerlingen met gedragsstoornissen. Dus op welke manier kan er bereikt worden dat de docenten van kernteam T&L handvatten krijgen

om meer kennis, vaardigheden en inzicht te krijgen wat betreft de verschillende gedragsstoornissen.

1.2 Onderzoeksdoelstelling

Leerlingen met een handicap of leer- en/of gedragsstoornis hebben recht op een passende onderwijsplek en een school is verplicht, door de invoering van passend onderwijs in augustus 2014, dit te bieden. Hierdoor wordt er van onderwijzend personeel verwacht dat zij kunnen inspelen op de wensen en behoeften van leerlingen met een handicap en/of leer- en/of gedragsstoornis. Wij willen bereiken dat de docenten van het kernteam T&L afdoende kennis, vaardigheden en inzicht hebben op het pedagogische vlak, om leerlingen met gedragsstoornissen adequaat te kunnen blijven begeleiden tijdens de les binnen de Gilde Opleidingen. We hebben de feedback van onze opdrachtgever dhr. Van Heel meegenomen en ons onderzoek specifiek gericht op gedragsstoornissen zoals voorkomend in cluster 4. De reden dat dhr. Van Heel wil dat wij hier specifiek onderzoek naar doen, is omdat het aantal leerlingen afkomstig uit cluster 4 in grotere getallen aanwezig zullen zijn na de invoering van het passend onderwijs.

1.3 Doelgroep

De doelgroep waar ons onderzoek zich op richt betreft het kernteam T&L van Gilde Opleidingen. De doelgroep bestaat uit drie vrouwen en zeven mannen. De gemiddelde leeftijd van de kernteamleden is 51 jaar, met een ondergrens van 29 jaar en een bovengrens van 61 jaar. De ervaringen van het kernteam op het gebied van het docentschap liggen tussen de 2 en 37 jaar. Alle kernteamleden, zowel de docenten als de instructeurs, zijn bevoegd om in het mbo les te mogen geven. Het kernteam T&L heeft een gevarieerde achtergrond wat betreft vooropleiding en aanwezige pedagogische kennis.

Hoofdstuk 4: Methode en werkwijze

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de methode en werkwijze van het onderzoek. Het bevat een beschrijving van de onderzoeksbenadering, de databronnen, de data-verzamelingstechnieken en de data-analyse. Ook verantwoorden we in dit hoofdstuk alle genomen stappen en beslissingen.

2.1 Onderzoekstype

'Het verzamelen van de gegevens is de kern van het onderzoekswerk' (Migchelbrink, 2006, p. 86). Binnen ons onderzoek is er sprake van een procesevaluatie, aangezien wij gaan onderzoeken of de docenten van het kernteam T&L over voldoende kennis en vaardigheden beschikken om te kunnen omgaan met een diversiteit aan leer- en gedragsstoornissen. We onderzoeken niet het plan op papier, maar gaan in de praktijk toetsen of de docenten klaar zijn voor de invoering van het passend onderwijs (Migchelbrink, 2006, p.155). Om de hoofdvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden is het noodzakelijk om op diverse manieren onderzoek te doen om een indruk te krijgen van de herkomst van het probleem dat we onderzoeken. Binnen ons onderzoek maken we van die databronnen gebruik die wij het meest geschikt achten om de benodigde informatie te verkrijgen, en dit zal een combinatie van field- en deskresearch inhouden. Door gebruik te maken van kwalitatief onderzoek willen we meer informatie verkrijgen over de kennis, ervaringen en belevingen van het kernteam T&L wat betreft passend onderwijs en de pedagogische competenties. Daarnaast gebruiken we literatuurstudie, om die kennis en informatie te achterhalen die betrekking heeft op verschillende aspecten van ons onderwerp, voor het onderbouwen van ons rapport (Migchelbrink, 2006, p.31).

2.2 Onderzoeksbenadering en dataverzamelingstechniek

"Er zijn tal van databronnen die je kunt aanboren voor je onderzoek. De te gebruiken databronnen kunnen ingedeeld worden in zeven groepen" (Migchelbrink, 2006, p.86). Alvorens we gegevens gaan verzamelen moeten we eerst vaststellen waar we de benodigde gegevens precies vandaan kunnen halen. Middels brainstormsessies zijn we erachter gekomen dat we voor ons onderzoek gebruik maken van een combinatie van de volgende databronnen: (individuele) personen, documenten, mediaproducten en literatuur (Migchelbrink, 2006, p.87). Binnen de dataverzamelingstechniek maken we gebruik van individuele- en groepsgewijze ondervraging door middel van face to face, mondelinge ondervraging, als wel half gestructureerde- en open ondervraging (Migchelbrink, 2006, p.91). Tevens maken we gebruik van inhoudsanalyse in de vorm van het selecteren van de voor ons onderzoek relevante informatie (Migchelbrink, 2006, p.220).

De door ons gebruikte databronnen en dataverzamelingstechnieken werken we hieronder nader uit.

Personen

- Informant: Opdrachtgever dhr. H. van Heel, die de functie van studentbegeleider bekleedt. Hij houdt zich o.a. bezig met de kwaliteit en het beleid van de afdeling T&L. Voor informatie met betrekking tot het onderwerp van het onderzoek, zoals de hulpvraag, hebben we hem geraadpleegd en benaderd middels meerdere face to face, mondelinge, open ondervragingen. Gedurende deze ondervragingen heeft hij ons ook geïnformeerd over waar essentiële informatie voor het onderzoek te verkrijgen is (Migchelbrink, 2006, p.91);
- Respondent: Kernteam T&L. Zij hebben kennis, meningen en ervaringen tijdens beide focusgroepsinterviews gegeven en verstrekken daarmee informatie voor de interne organisatie analyse en maatregelen die genomen kunnen worden. Het kernteam T&L geeft ons, aan de hand van een open topiclijst, specifieke informatie over de stand van zaken hoe het nu is en hoe het, in hun ogen, zou moeten zijn. Tijdens een focusgroepsinterview kan ieders ervaring en mening onderzocht worden

en richting geven aan het onderzoek (Migchelbrink, 2006, p.87). De uitgewerkte, gecodeerde groepsinterviews en de vragen zijn toegevoegd als bijlage III op pagina 48;

- Personen/OZA: de personen die geïnterviewd zijn geven aanvullende informatie welke we nodig hebben voor het onderzoek. We hebben hen ondervraagd over specifieke informatie die we niet konden achterhalen in boeken of op het internet. Door gebruik te maken van een face to face, mondelinge, open ondervraging krijgen we interne informatie die van belang is voor ons onderzoek (Migchelbrink, 2006, p.87).

Documenten

- Beleidsnota's: in de beleidsnotitie "*Vakmanschap!*" staan de doelen van Gilde Opleidingen beschreven. Deze zijn gebruikt voor de interne analyse;
- In "*Vakmanschap bieden en talent laten ontplooien*", staan de mogelijkheden tot bijscholing weergegeven binnen Gilde Opleidingen;
- Brieven: in de voorlichtingsbrief "*Passend onderwijs komt eraan!*" is voor het docententeam beschreven wat de basisbeginselen van het passend onderwijs zijn en de eerste aanzet wat dit voor gevolgen heeft (Migchelbrink, 2006, p.87).

Mediaproducten

- De website van Gilde Opleidingen: Hierop staat algemene informatie over de onderwijsinstelling, zoals de missie, het organogram en diverse data. Deze informatie hebben we nodig om de organisatie te kunnen omschrijven;
- Internet: diverse informatie voor de externe factoren analyse om de kansen en bedreigingen te achterhalen die invloed hebben op een organisatie en van belang zijn om tot een advies te komen;
- Internet: informatie op diverse websites om die kennis en informatie te achterhalen die betrekking heeft op verschillende aspecten van ons onderwerp en onderzoek;
- Intranet/web mail (interne mailsysteem): gebruikt om diverse informatie te achterhalen voor de interne organisatie analyse en informatie voor ons onderzoek (Migchelbrink, 2006, p.87).

Literatuur

- Boeken: een selectie aan boeken die ons van informatie voorzien en van belang zijn om gedegen onderzoek te kunnen doen;
- Onderzoeksrapporten: diverse onderzoeksrapporten die betrekking hebben op ons onderwerp en ons van belangrijke informatie kunnen voorzien aangaande ons onderzoek;
- Scripties: diverse scripties die betrekking hebben op ons onderwerp en ons van belangrijke informatie kunnen voorzien aangaande ons onderzoek;
- Artikelen: diverse artikelen die ons onderzoek onderbouwen en het belang van ons onderzoek benadrukken (Migchelbrink, 2006, p.87).

2.3 Verantwoording onderzoek

Het verantwoorden van alle genomen stappen en beslissingen is onderdeel van een goed onderzoek: hoe hebben wij als onderzoekers gewerkt en hoe zijn we tot de resultaten gekomen. Helderheid in het onderzoeksproces geeft hier een antwoord op: we omschrijven duidelijk alle stappen en beslissingen, we verantwoorden de stappen en beslissingen en geven aan waar ze terug te vinden zijn (Migchelbrink, 2006, p.129). Gedurende het onderzoek zijn we erachter gekomen dat de deelvragen, zoals we ze geformuleerd hadden in het plan van aanpak (PVA), niet volledig waren. We hebben kritisch naar de deelvragen gekeken en zijn tot de conclusie gekomen dat we de deelvragen moesten aanpassen om ervoor te zorgen dat ons onderzoek gericht bleef op het onderwerp. We hebben enkele deelvragen opnieuw geformuleerd en samengesteld, om deze zo volledig mogelijk te kunnen beantwoorden. Ook hebben we een interne en externe analyse uitgevoerd en toegevoegd als deelvraag 6. Daarnaast hebben we, op aanraden van dhr. Van Heel, gekeken naar de

leer- en gedragsstoornissen en bewust de keuze gemaakt om de leerstoornissen in cluster 3 slechts aan te tippen en de gedragsstoornissen uit cluster 4 nader uit te werken. De leerstoornissen in cluster 3 zijn binnen ons onderzoek niet van belang aangezien de docenten hier geen specifieke pedagogische kennis en vaardigheden voor dienen te bezitten, en dit geen extra belasting vormt voor de docenten om hiermee te kunnen omgaan.

Validiteit en betrouwbaarheid

“De validiteit oftewel de geldigheid betreft het vertrouwen in de inhoud van de gegevens: het waarheidsgehalte van de gegevens. Validiteit wil zeggen dat de verzamelde gegevens en resultaten de onderzochte werkelijkheid weerspiegelen”. “De betrouwbaarheid betreft het vertrouwen in de werkwijze tijdens het onderzoek. Het gaat om de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid in de wijze van werken” (Michelbrink, 2006, p.128). Diverse factoren en situaties kunnen de onderzoeksresultaten kleuren of vertekenen waardoor een onderzoek minder betrouwbaar wordt. Er zijn een aantal maatregelen en activiteiten die kunnen helpen om de betrouwbaarheid en validiteit van een onderzoek te waarborgen en deze hebben wij zoveel mogelijk toegepast binnen ons onderzoek (Michelbrink, 2006, p.128).

We hebben gebruik gemaakt van triangulatie bij zowel de databronnen en data-verzamelingstechnieken als wel de onderzoekers wat de betrouwbaarheid en validiteit van ons onderzoek versterkt. We hebben een keuze gemaakt in gebruikte databronnen en dataverzamelingstechnieken, en de hieruit ontvangen informatie hebben we met elkaar vergeleken zodat we er zeker van konden zijn dat de gevonden informatie valide is. Het gebruik van tegenstrijdige of twijfelachtige informatie hebben we op die manier kunnen voorkomen. Ook hebben we gebruik gemaakt van een combinatie van desk- en fieldresearch, waartussen we regelmatig koppelen en op inhoud controleren, zodat betrouwbare en valide conclusies getrokken kunnen worden. Daarnaast hebben we triangulatie van onderzoekers toegepast: ieder onderdeel van dit rapport is meerdere keren doorgenomen door alle drie de onderzoekers, van feedback voorzien, hierop aangepast en wederom gecontroleerd. Tevens hebben we elkaar gecontroleerd wat betreft de gebruikte bronnen en of de informatie uit de bronnen juist en correct verwerkt zijn (Michelbrink, 2006, p.130).

Voorafgaand aan het formuleren van de vragen voor het face to face interview en de focusgroepsinterviews hebben we literatuuronderzoek gedaan om ons te verdiepen in de theorie, zodat we gericht vragen konden stellen en die informatie konden achterhalen die we wilden weten.

Interview.

We hebben er voor gekozen om dhr. Van Heel face to face te benaderen als informant omdat we hiermee een drietal doelen tegelijk bereiken: we ontvangen informatie die we nodig hebben voor ons onderzoek, dhr. Van Heel is de opdrachtgever en zo creëren we draagvlak en als derde is dhr. Van Heel op de hoogte van de vorderingen van het onderzoek en dit zorgt ervoor dat we gefocust blijven. We hebben voor een face to face interview gekozen omdat de non-verbale informatie (gezichtsuitdrukking, lichaamshouding) hierbij ook wordt meegenomen en op deze manier krijgen we ook de mogelijkheid om dieper op het onderwerp door te vragen wanneer er onduidelijkheden zijn of wanneer we meer informatie willen ontvangen, wat weer kan leiden tot nieuwe inzichten (Michelbrink, 2006, p.91).

Gedurende het onderzoek zijn er verscheidene contactmomenten met de opdrachtgever geweest welke hebben geleid tot nieuwe inzichten en feedback die zijn meegenomen in het onderzoeksrapport en eindproduct. Het eerste contact met dhr. Van Heel heeft plaatsgevonden in mei 2013 om te polsen of er vanuit T&L de behoefte bestond dat er onderzoek gedaan werd naar een onderwerp van zijn keuze. De uitkomst van dit gesprek was dat dhr. Van Heel hier over zou nadenken en hierop terug zou komen. Dit is tijdens het tweede contact in juni 2013 gebeurd, waarin tijdens een oriënterend gesprek naar voren is

gekomen dat er de behoefte bestaat om onderzoek te doen naar passend onderwijs en de gevolgen van de invoering ervan. Er is tijdens dit gesprek een hulpvraag naar voren gekomen die als uitgangspunt heeft gediend voor dit onderzoek. Bij het derde contactmoment in week 37, met als onderwerp het PVA, is er gekozen voor een open ondervraging zodat dhr. Van Heel zoveel mogelijk zelf aan het woord is. Open vragen nodigen dhr. Van Heel zoveel mogelijk uit om in zijn eigen woorden gedachten, opvattingen, gevoelens en ervaringen te delen (Migchelbrink, 2006, p.91). Uit dit interview is naar voren gekomen dat dhr. Van Heel graag wil dat wij ons onderzoek specifiek richten op de gedragsstoornissen. De laatste contactmomenten met de opdrachtgever hebben in week 48, 50 en 2 plaats gevonden. In week 48 heeft de opdrachtgever de verschillende aanbevelingen toegelicht gekregen en hieruit de handelingswijzer gekozen als meest geschikt en overeenkomend met zijn eisen en wensen. In week 50 heeft de opdrachtgever het concept product gezien en hier zijn goedkeuring voor gegeven mits deze kernachtig en overzichtelijk opgezet zou worden. En in week 2 heeft de opdrachtgever de handelingswijzer goedgekeurd met de opmerking *“dit is wat ik bedoel”*.

Naast de contactmomenten met de opdrachtgever hebben we binnen de organisatie ook mailcontact gehad met OZA om informatie te achterhalen die niet beschikbaar is in boeken of op het internet. OZA is gevestigd in Roermond wat de keuze voor mailcontact voor de hand liggend maakt. We hebben in dit mailcontact divers interne gegevens achterhaald, zoals o.a. de hoeveelheid leerlingen met een leer- en/of gedragsstoornissen binnen Gilde Opleidingen, welke anders niet beschikbaar zouden zijn maar die wel belangrijk zijn voor ons onderzoek. De belangrijkste uitkomsten van dit mailcontact zijn toegevoegd als bijlage IV op pagina 54.

Focusgroepsinterview

We hebben voor het ondervragen van het kernteam T&L gekozen voor een focusgroepsinterview. Het focusgroepsinterview gaat over het onderwerp passend onderwijs. De pedagogische competenties, kennis, meningen en ervaringen van het kernteam T&L zijn cruciaal hierin. In eerste instantie wilden we een enquête afnemen onder het kernteam T&L, maar bij nader inzien vonden we een focusgroepsinterview het meest geschikt aangezien hierin meer ruimte is om ervaringen, meningen en ideeën te delen/uit te wisselen. Om de uitkomst van het focusgroepsinterview zo valide en betrouwbaar mogelijk te maken hebben we een aantal zelfcontroles ingebouwd.

Om te beginnen hebben we beide focusgroepsinterviews op video opgenomen wat er voor zorgt dat er geen zaken verloren gaan. De video's hebben we vervolgens individueel bekeken en tijdens het kijken hebben alle drie de onderzoekers de belangrijkste punten uit het interview gehaald, een algemene conclusie getrokken en deze genoteerd. Deze notulen hebben we naast elkaar gelegd, waarna er een algehele conclusie is getrokken en de kern van de notulen hebben samengevat tot één geheel (de algehele samenvatting is toegevoegd als bijlage V op pagina 58). Daarnaast hebben we een transcriptie gemaakt van de belangrijkste uitspraken, gedaan door de geïnterviewden, en dit gecodeerd in de thema's die voor ons onderzoek van toepassing zijn. De thema's komen voort uit de vragen die we vooraf hadden opgesteld en zijn na het afnemen van het focusgroepsinterview aangevuld met opvallende thema's en uitspraken die tijdens het interview naar voren zijn gekomen (zoals o.a. tijd/werkdruk, structureren les, verzet tegen de invoering). Wij vonden het belangrijk deze thema's en uitspraken mee te nemen aangezien dit heel duidelijk de meningen en ervaringen van geïnterviewden weergeeft. Een thema, wat veelvuldig naar voren is gekomen tijdens het interview, is bijvoorbeeld de factor tijd/werkdruk welke wij voorafgaand aan het interview niet hadden bedacht. Dit is dan ook iets wat wij willen meenemen in de aanbeveling en het uiteindelijke product. We hebben er op gelet dat de gegevens die uit het focusgroepsinterview komen juist en letterlijk verwerkt zijn. Meningingen en uitspraken van geïnterviewden zijn niet verdraaid en we hebben deze hetzelfde verwoord.

Het focusgroepsinterview is in twee sessies gehouden en de docenten zijn in twee homogene groepen verdeeld. Reden hiervoor is om de groepsgrootte overzichtelijk te houden, vanwege informatieverrijking, maar zeker ook vanwege de betrouwbaarheid van de verkregen informatie. Doordat het interview in twee groepen is opgedeeld en de informatie uit beide groepen gelijk is kunnen we concluderen dat de resultaten betrouwbaar zijn. Tijdens het tweede interview is er geen nieuwe opzienbarende informatie naar boven gekomen waardoor we ook de conclusie kunnen trekken dat na twee focusgroepsinterviews het verzadigingspunt is bereikt wat de resultaten ook betrouwbaar maken (Migchelbrink, 2006, p.216). Voorafgaand aan het afnemen van het interview is een lijst samengesteld met daarop open vragen aan de hand van topics en heeft er een selectie plaatsgevonden welke docenten deelnemen aan het interview. De vragen zijn veelal toegespitst op de ervaringen van de docenten, en de gevoelens die passend onderwijs met zich meebrengt. Doordat er naar de gevoelens van de docenten wordt gevraagd, zal de gespreksleider een stuk interactie proberen te initiëren maar ook ervoor zorgen dat respondenten gefocust blijven op het thema (Migchelbrink, 2006, p.217). De docenten die geselecteerd zijn voor het focusgroepsinterview zijn allen personen die te maken krijgen met de invoering van het passend onderwijs in het werkveld. Wij hebben de bewuste keuze gemaakt om dhr. Van Heel en één van de onderzoekers die werkzaam is binnen het kernteam T&L niet voor het focusgroepsinterview te selecteren, aangezien beide een pedagogische achtergrond hebben en dit de uitkomst van het interview te veel zou kleuren.

Interne en externe analyse

Aan de hand van een interne organisatie analyse - met gebruikmaking van het 7S-model - en een externe factoren analyse - met gebruikmaking van het DeSTEP-model - hebben we gekeken naar welke factoren van invloed zijn op de pedagogische bekwaamheid van kernteam T&L. Het uitvoeren van een interne en externe analyse achten wij van belang voor ons onderzoek omdat factoren uit deze analyses van invloed kunnen zijn op ons onderzoeksonderwerp en wij door het meenemen van deze factoren rekening kunnen houden met de wensen en eisen van de opdrachtgever en het beleid van Gilde Opleidingen. Door het uitvoeren van de analyses hebben wij actuele ontwikkelingen in het onderzoek mee kunnen nemen waardoor wij naar de opdrachtgever toe aanbevelingen hebben kunnen doen die realistisch zijn. De interne organisatie analyse hebben we aan de hand van het 7S-model gedaan om inzicht te krijgen in de interne organisatie, waardoor patronen en samenhangen ontdekt kunnen worden en het geheel geanalyseerd kon worden (Weber & Doelen, 2010, p.41). Middels het 7S-model hebben wij gekeken naar de dimensies die met elkaar verbonden zijn en invloed hebben op elkaar en op het onderzoeksonderwerp. McKinsey stelt dat je de interne organisatie van een bedrijf kan verdelen in 7 hoofdonderdelen (factoren). Bij een optimale bedrijfsvoering zijn al de 7 factoren in evenwicht (Managementgoeroes, 2013). Binnen de 7 factoren die onderzocht zijn, zijn harde en zachte te onderscheiden. Harde factoren (System, Strategy en Structure) zijn zaken waar Gilde Opleidingen invloed op kan uitoefenen, op zachte factoren (Style, Shared values, Skills en Staff) is dit niet het geval. Hierbij gaat het meer om zaken die abstracter binnen Gilde Opleidingen aanwezig zijn en terug te vinden zijn in de structuur van de organisatie (Van Vliet, 2013). De uitgevoerde 7S-analyse staat in bijlage VI op pagina 59. De externe factoren hebben we aan de hand van het DeSTEP-model geanalyseerd, waarbij gekeken is naar zaken die Gilde Opleidingen van buitenaf beïnvloedt; de doelen en strategie van Gilde Opleidingen worden mede door deze factoren bepaald. De factoren die binnen dit model aan bod zijn gekomen zijn de demografische-, economische-, sociaal-culturele-, technologische-, ecologische- en politieke factoren. De uitgevoerde DeSTEP-analyse staat in bijlage VII op pagina 62.

Literatuuronderzoek

We hebben gebruik gemaakt van literatuuronderzoek om ons onderzoek te onderbouwen en om informatie te achterhalen die van belang is voor ons onderzoek. We hebben hierbij erop gelet dat we bronnen gebruikten van betrouwbare en bekende uitgevers en daarbij

gekeken naar vijf belangrijke elementen: autoriteit, inhoud, tijd, ontwerp (bij internet) en waarde. We hebben gekeken of de auteur/informant vermeld staat en wie de informatie uitgegeven heeft, we hebben gekeken of de informatie zodanig beschreven is dat er geen onduidelijk beeld ontstaat over wat ermee bedoeld wordt en of de informatie overeen kwam met soortgelijke bronnen. Tot slot hebben we gekeken naar de actualiteit van de bronnen, wanneer het voor het laatst is bijgewerkt en jaar van uitgave (Bibliotheek Hogeschool Utrecht, z.d.).

De deelvragen:

Deelvraag	Desk- /fieldresearch	Databronnen	Dataverzamelings- methode	Kwalitatief, kwantitatief
<u>Deelvraag 1</u>	Desk	Documenten, media, literatuur.	Literatuur-onderzoek	Kwalitatief
<u>Deelvraag 2</u>	Desk	Documenten, media, literatuur.	Literatuur-onderzoek	Kwalitatief
<u>Deelvraag 3</u>	Field	Kernteam T&L, dhr. Van Heel.	Focusgroeps-interview, face to face ondervraging	Kwalitatief/ kwantitatief
<u>Deelvraag 4</u>	Desk/field	OZA, dhr. Van Heel documenten, media, literatuur, Aventus loopbaanexperts.	Face to face ondervraging, mailcontact, literatuuronderzoek, good practice	Kwalitatief/ kwantitatief
<u>Deelvraag 5</u>	Desk/field	OZA, dhr. Van Heel, documenten, media, literatuur.	Face to face ondervraging, mailcontact, literatuuronderzoek, good practice	Kwalitatief
<u>Deelvraag 6</u>	Desk/field	OZA, P&O, dhr. Van Heel, kernteam T&L, documenten, media, literatuur.	Focusgroeps-interview, face to face ondervraging, mailcontact, literatuuronderzoek	Kwalitatief

Hoofdstuk 5: Resultaten

Deelvraag 1

Wat houdt passend onderwijs precies in en wat zijn de gevolgen ervan?

Inleiding

Passend onderwijs moet ertoe leiden dat scholen hun onderwijssysteem zo organiseren en vormgeven dat het bij alle leerlingen aansluit, ook bij leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Er is al enige tijd een discussie gaande over zorg voor leerlingen. Deze gaat over de betaalbaarheid en beheerbaarheid van het stelsel voor extra onderwijs-ondersteuning als gevolg van de toenemende verwijzing naar het (voortgezet) speciaal onderwijs en de leerlinggebonden financiering (lgf). Dit komt onder andere tot uiting in een te groot aantal leerlingen waar 'iets mee is', te veel thuiszitters, onvoldoende kwaliteit op bijna 30% van de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs, stijgende kosten en verregaande bureaucratiesering (Rijksoverheid-1, 2011, p.2).

Het beantwoorden van deze deelvraag is belangrijk om er achter te komen wat passend onderwijs is en welke gevolgen de invoering heeft. Passend onderwijs heeft invloed op wat er van docenten verwacht wordt wat betreft de pedagogische competenties op het gebied van vaardigheden, kennis en kunde.

Na literatuuronderzoek zijn we tot de volgende belangrijkste punten gekomen waar we in dit hoofdstuk nader op ingaan:

- De Wet gelijke behandeling (WGB) zorgt ervoor dat scholen voor basis- en voortgezet onderwijs leerlingen niet zomaar mogen weigeren op grond van een handicap/ chronische ziekte of hen vanwege hun beperking een lager schooladvies geven.
- De huidige manier van ondersteuning voor leerlingen met een handicap of leer- en/of gedragsstoornis komt te vervallen.
- De overheid wil dat leerlingen vanuit het speciaal onderwijs, waar mogelijk, instromen in het gewone onderwijs of nadien doorstromen naar een gewone vervolgopleiding.
- Scholen gaan samenwerken in regionale samenwerkingsverbanden of vallen onder een cluster 2-instellingen.
- Mbo scholen vallen buiten de regionale samenwerkingsverbanden en gaan zelf zorgdragen voor de zorg, begeleiding en financiën van de extra ondersteuning.

Wet gelijke behandeling

Sinds 1 augustus 2009 geldt de WGB op grond van handicap of chronische ziekte zowel voor het praktijkonderwijs, beroepsonderwijs en hoger onderwijs als voor het basis- en voortgezet onderwijs. In de WGB staat dat discriminatie verboden is bij: de toegang tot het onderwijs, het aanbieden van onderwijs, het afnemen van toetsen en het afronden van onderwijs. Scholen voor basis- en voortgezet onderwijs mogen leerlingen niet zomaar weigeren op grond van een handicap/ chronische ziekte of hen vanwege hun beperking een lager schooladvies geven dan leerlingen zonder beperking met dezelfde schoolresultaten. De WGB verplicht een school om aanpassingen te doen voor een kind met beperkingen wanneer een ouder hierom vraagt. Dit kan bijvoorbeeld zijn: aangepast lesmateriaal of extra tijd voor examens. Het schoolbestuur moet onderzoeken of de leerling in staat is de lessen te volgen en alleen als de gevraagde aanpassing te veel van de school vraagt mag de school weigeren. Per kind zal bekeken worden of de beperking het volgen van onderwijs in de weg staat en zo ja of dit eventueel met een aanpassing verholpen kan worden (Steunpunt passend onderwijs-1, 2013).

Wat is passend onderwijs?

De Wet passend onderwijs is op 9 oktober 2012 aangenomen door de Eerste Kamer. Als de wet op 1 augustus 2014 ingaat, krijgen scholen een zorgplicht. Dat betekent dat scholen ervoor verantwoordelijk zijn om elk kind een goede onderwijsplek te bieden. Op de eigen school, eventueel met extra ondersteuning in de klas, op een andere reguliere school in de regio of in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Kinderen met een handicap of leer- en/of gedragsstoornis hebben recht op een passende onderwijsplek. De zorgplicht verplicht scholen een passende onderwijsplek te bieden aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben (Passend onderwijs-2, z.d.). Het hoofddoel van passend onderwijs is om extra ondersteuning zo veel mogelijk in de klas te laten plaatsvinden en om de thuiszitters-problematiek terug te dringen (Passend onderwijs-3, z.d.). *“Leraren, onderwijsondersteunend personeel, schoolleiders en schoolbesturen staan gezamenlijk voor de taak om dat waar te maken. Het nieuwe stelsel passend onderwijs betekent een aanscherping van deze verantwoordelijkheid”* (Rijksoverheid-1, 2011, p.0).

Algemene gevolgen passend onderwijs

Door de invoering van het passend onderwijs gaan er een aantal zaken anders geregeld worden in de organisatie van het (speciaal-) onderwijs. In het nieuwe passend onderwijs stelsel schaft de overheid de leerlinggebonden financiering (lgf), en de daaraan gekoppelde ambulante begeleiding, af. Nu gebruiken reguliere scholen het geld van de rugzak voor onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. De school kan er extra begeleiding van leerkrachten en leerling mee betalen. Ook kan de school er lesmateriaal mee aanschaffen. Het budget van de lgf komt per 1 augustus 2014 gebundeld bij de samenwerkende schoolbesturen in een regio (het regionale samenwerkingsverband). Die bepalen hoe ze het geld zo doeltreffend mogelijk inzetten in de klas. Een gevolg hiervan kan zijn dat in de ene regio het samenwerkingsverband ervoor zal kiezen om bijvoorbeeld veel geld te investeren in ambulante begeleiding en in andere regio's juist niet (Rijksoverheid-2, z.d.). De huidige landelijke systematiek voor indicatiestelling op grond van vastgestelde criteria, welke gericht is op indicatiestelling en zorgt voor de aanvraag van een indicatie in het onderwijs, wordt ook afgeschaft. De indicatiestelling wordt overgenomen door de toekomstige cluster 2-instellingen (huidige cluster 1 en 2) en het regionale samenwerkingsverband (huidige cluster 3 en 4). De bedoeling is dat door die afschaffing schoolbesturen meer ruimte krijgen om bij de toekenning van extra onderwijsondersteuning uit te gaan van de onderwijsbeperking van de leerling en hoe deze onderwijsbeperking opgeheven kan worden binnen de school/klas (Passend onderwijs-4, z.d.). Na de invoering van het passend onderwijs worden er zogenaamde arrangementen (extra onderwijszorg op maat met voorzieningen, expertise en financiën) georganiseerd welke extra onderwijszorg regelen variërend van licht curatief en tijdelijk van aard tot intensief en langdurend of structureel van aard (Rijksoverheid-1, 2011, p.9).

Gevolgen passend onderwijs binnen de clusters

Voor de volledigheid van het onderzoek gaan we hieronder in op alle vier de clusters wat betreft de huidige situatie en hoe het eruit zal zien na de invoering van het passend onderwijs. Speciaal onderwijs is onderwijs voor kinderen met een handicap, chronische ziekte of stoornis. De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs zijn momenteel verdeeld in 4 clusters:

- cluster 1: leerlingen met een visuele beperking
- cluster 2: leerlingen met een auditieve beperking en leerlingen met ernstige spraak/taalmoeilijkheden
- cluster 3: leerlingen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking en langdurig zieken
- cluster 4: leerlingen met een psychiatrische en/of een gedragsstoornis (Rijksoverheid-3, z.d.)

In de huidige situatie werken scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) samen in regionale expertisecentra (REC), met uitzondering van cluster 1. Elk REC toetst of leerlingen

kunnen worden toegelaten tot het (v)so in de zogenaamde indicatiestelling: met een positieve indicatie kan een leerling ook met een lgf naar een reguliere school. De uitzondering hierop is cluster 1 - leerlingen met een visuele beperking vanwege de schaalgrootte en de specialistische expertise- waardoor zij een landelijke systematiek hebben, met budgetfinanciering en zonder landelijk vastgestelde criteria. Met de invoering van het passend onderwijs worden de REC's opgeheven en wijzigt de organisatiestructuur van clusters 1 tot en met 4 (Passend onderwijs-5, z.d.).

Cluster 2-instellingen

Op 1 augustus 2015 gaan de cluster 1- en 2 scholen samen op in instellingen voor landelijk speciaal onderwijs aan auditief en/of communicatief beperkte leerlingen: de cluster 2-instelling. De cluster 2-instellingen verzorgen vanaf dat moment het onderwijs, de indicatie en de ondersteuning (begeleidingsarrangementen binnen regulier onderwijs en trajectbegeleiding van ouders). De huidige scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs worden bestuurlijk ondergebracht bij deze instellingen. De instellingen krijgen het totale budget voor de begeleiding van leerlingen in het reguliere onderwijs en hiermee de volledige verantwoordelijkheid om leerlingen met een visuele, auditieve of communicatieve beperking in het reguliere onderwijs te ondersteunen (Passend onderwijs-5, z.d.). De cluster 2-instellingen gaan ook voor de ondersteuning van dove deelnemers in het mbo dovertolken organiseren (Passend onderwijs-3, z.d.).

Het regionale samenwerkingsverband

De cluster 3- en 4 scholen voor het speciaal onderwijs gaan na de invoering van passend onderwijs samen met reguliere scholen deelnemen in regionale samenwerkingsverbanden. Uitgangspunt hierin is dat de overheid wil dat leerlingen vanuit het speciaal onderwijs, waar mogelijk, instromen in het reguliere onderwijs (of nadien doorstromen naar een gewone vervolgopleiding) en binnen de basiszorgstructuur van de school worden ondersteund (Rijksoverheid-1, 2011). Leerlingen die worden doorverwezen naar het speciaal onderwijs krijgen na de invoering van het passend onderwijs een 'toelaatbaarheidsverklaring' van het regionale samenwerkingsverband, wat recht geeft op een plek in het speciaal onderwijs. Binnen het samenwerkingsverband kunnen scholen zich specialiseren en onderling afspreken wie welke leerlingen het beste onderwijs kan bieden om alle mogelijke soorten leerlingen een passende plek te bieden (Rijksoverheid-2, z.d.). De ene school kan ervoor kiezen om zoveel mogelijk inclusief onderwijs te geven. Hierbij kunnen leerlingen een plek krijgen op de school en daarbij de benodigde ondersteuning krijgen. Andere scholen kiezen er juist voor om zich te specialiseren in een bepaald type ondersteuning (Steunpunt passend onderwijs-2, 2013). Met het school ondersteuningsprofiel formuleert elke school welke regels de school heeft voor extra ondersteuning en welke ondersteuning deze kan bieden aan leerlingen met een specifieke onderwijsbehoefte. De samenwerkende scholen leggen afspraken vast in een ondersteuningsplan wat ze minstens eens in de 4 jaar doen (Rijksoverheid-2, z.d.).

Gevolgen passend onderwijs binnen het mbo

Het mbo kent geen speciaal onderwijs en neemt dan ook door de schaalgrootte en grote spreiding geen deel aan de regionale samenwerkingsverbanden. Het heeft hierdoor een aparte positie binnen het passend onderwijs. De zorgplicht ligt voor het mbo verankerd in de WGB welke stelt dat, tenzij het een onevenredige belasting vormt voor de school, de mbo-instellingen voor iedere leerling met een beperking doeltreffende aanpassingen moeten realiseren. Deze wet gold al voor de invoering van het passend onderwijs dus wat dat betreft veranderd er niets. Wat wel veranderd is de organisatie op het gebied van financiën en aanbod. Met de invoering van het passend onderwijs worden de REC's opgeheven en gaan de mbo-scholen zelf het aanbod van zorg en begeleiding organiseren. De lgf gelden (voor wat betreft cluster 3 en 4) gaan over naar de mbo-instellingen en worden rechtstreeks toegevoegd aan het budget voor extra ondersteuning van de mbo-scholen. Een ander gevolg is dat een mbo-instelling openbaar moet maken welke basisvoorzieningen in de school

aanwezig zijn, wat het extra ondersteuningsaanbod is, hoe dit georganiseerd wordt en dat ze moeten vaststellen in een intakegesprek welke ondersteuning nieuwe leerlingen nodig hebben en hoe/of dit geboden kan worden door de school (Steunpunt passend onderwijs-3, 2013). De Commissie van Onderzoek (CvO) beoordeelt op verzoek van de mbo-instelling of een leerling voldoet aan de landelijke criteria, of de leerling met extra begeleiding regulier onderwijs kan volgen en over de inhoud van de begeleiding. Op 1 augustus 2012 is de prestatiebox ook in werking getreden voor het mbo. Mbo-instellingen krijgen een bedrag dat ze kunnen inzetten voor onder meer taal en rekenen, wetenschap en techniek, talentontwikkeling en voor de professionalisering van docenten en schoolleiders. Het doel is de prestaties van leerlingen, docenten en schoolleiders te verhogen (Rijksoverheid-4, z.d.)

Resultaten deelvraag 1

De invoering van passend onderwijs heeft verschillende gevolgen voor het onderwijs op organisatorisch en financieel gebied. Het hoofddoel van passend onderwijs is om de extra ondersteuning zo veel mogelijk in de klas te laten plaatsvinden en daarnaast om leerlingen vanuit het speciaal onderwijs, waar mogelijk, in te laten stromen in het gewone onderwijs of nadien te laten doorstromen naar een gewone vervolgopleiding. De huidige ondersteuning aan leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen komt te vervallen en scholen worden ingedeeld in een cluster 2-instelling of in een regionaal samenwerkingsverband. Mbo-instellingen vallen buiten de regionale samenwerkingsverbanden en gaan zelf zorgdragen voor de zorg, begeleiding en financiën van de extra ondersteuning. Tevens maken zij openbaar welke basisvoorzieningen er beschikbaar zijn en hoe deze ingezet worden voor leerlingen die hier behoefte aan hebben.

Deelvraag 2

Over welke pedagogische kwaliteiten zouden de docenten kernteam T&L moeten beschikken?

Inleiding

Docenten dienen volgens de wet BIO aan 7 competenties te voldoen, waarvan de pedagogische competentie in het kader van ons onderzoek van belang is. Deze competentie moet er toe bijdragen dat docenten een veilige leeromgeving kunnen creëren waarin een leerling zich optimaal kan ontwikkelen. Voor docenten die werken in het beroepsonderwijs en volwasseneneducatie (bve), waar Gilde Opleidingen onder valt, zijn enkele bekwaamheidseisen opgesteld waaraan voldaan moet worden en waarvoor bepaalde kennis bij docenten aanwezig dient te zijn.

Het beantwoorden van deze deelvraag is van belang aangezien het antwoord op deze deelvraag aangeeft welke pedagogische kwaliteiten een docent moet bezitten, maar ook welke zaken een belangrijke rol spelen in de invulling van deze pedagogische taak.

Na literatuuronderzoek en twee focusgroepsinterviews zijn we tot de volgende belangrijkste punten gekomen waar we in dit hoofdstuk nader op ingaan:

- Een docent voldoet aan de pedagogische competentie als hij leerlingen helpt omgangsvormen te ontwikkelen;
- Een docent moet afstand kunnen nemen en kunnen reflecteren om te kunnen functioneren binnen de pedagogische competentie;
- Een docent kan een keuze maken tussen 'führen' en 'wachsen lassen';
- Er komt steeds meer nadruk op administratieve zaken dan op de opvoedende taak van de docent, mede door tijdsdruk en (over)volle klassen;
- Docenten die binnen het mbo werkzaam zijn dienen over veel vaardigheden en attitudes te beschikken;
- Het pedagogisch-didactisch handelen is net opgenomen in het kwalificatieprofiel van de docent binnen de bve, waardoor er ruimte is voor eigen invulling.

Kwalitatieve eisen aan docenten & de Wet BIO

Om binnen het onderwijs de kwaliteit te bewaken en het maatschappelijk belang van het beroep van de docent te onderstrepen, zijn er kwalitatieve eisen gesteld aan de docent welke definiëren of en wanneer een docent een goede docent is. Deze eisen geven aan wat het inhoudelijke programma van de opleiding tot docent moet zijn, maar ondersteunen ook het personeelsbeleid van een school die er voor waakt dat de bekwaamheid van de docenten op peil wordt gehouden om zo kwalitatief goed onderwijs te kunnen blijven bieden. De bekwaamheidseisen vormen op deze manier het hoofdthema van de wet BIO (KVLO, z.d.).

De bekwaamheidseisen zijn bedoeld voor docenten welke werkzaam zijn binnen:

- het basisonderwijs, speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs;
- voortgezet onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs;
- beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

Docenten moeten in totaal aan 7 verschillende bekwaamheidseisen voldoen, welke gebaseerd zijn op de verschillende rollen die de docenten hebben en situaties waarin zij moeten kunnen functioneren in hun rol als docent. De eisen zijn door de Stichting Beroepskwaliteit Leraren (SBL) en ander onderwijspersoneel opgesteld. De SBL, opgeheven in 2011 en vervangen door de Onderwijscoöperatie, heeft voor de kwaliteitsbewaking verschillende producten ontwikkeld om te testen of een docent over de benodigde competenties beschikt (Rijksoverheid-5, z.d.). Hieronder vallen instrumenten als checklists, quick-, school- en feedbackscans en het lerarenportfolio (Onderwijscoöperatie, 2013).

De Wet BIO en bekwaamheidseisen

De vakbekwaamheidseisen waaraan een docent moet voldoen zijn opgenomen in de Wet BIO en bestaan uit de volgende onderdelen:

1. interpersoonlijk competent;
2. pedagogisch competent;
3. vakinhoudelijk & didactisch competent;
4. organisatorisch competent;
5. competent in het samenwerken met collega's;
6. competent in het samenwerken met de omgeving;
7. competent in reflectie en ontwikkeling.

Omdat de hoofdvraag over de pedagogische kwaliteiten van een docent binnen het mbo gaat, zal deze competentie nader belicht worden. De bekwaamheidseis zoals gesteld in de pedagogische competentie komt voort uit het feit dat de docent over voldoende pedagogische kennis en vaardigheden dient te beschikken. Dit is nodig om een veilige leeromgeving tot stand te brengen waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon. Een dergelijke veilige leeromgeving moet de docent op een professionele en planmatige wijze voor zowel individuele leerlingen als voor een groep leerlingen creëren (Onderwijscoöperatie, 2006).

Om te kunnen voldoen aan de gestelde bekwaamheidseisen moet de docent in de bve het volgende doen:

- hij vormt zich een goed beeld van het sociale klimaat in een groep, van het individuele welbevinden van de leerlingen/deelnemers en van de vorderingen die zij maken op het gebied van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid;
- hij ontwerpt op basis daarvan een plan van aanpak of een benadering om de leerlingen/deelnemers te begeleiden naar een veilig en harmonisch leef- en werkklimaat en om hun sociaal-emotionele en morele ontwikkeling te bevorderen in de richting van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid;
- hij voert dat plan van aanpak of die benadering uit;
- hij evalueert dat plan van aanpak of die benadering en stelt het zo nodig bij, voor de hele groep en ook voor individuele leerlingen/deelnemers;

- hij signaleert problemen en belemmeringen in de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van leerlingen/deelnemers en stelt, eventueel samen met collega's, een passend plan van aanpak of benadering op (Onderwijscoöperatie, 2006).

Om te voldoen aan deze bekwaamheidseisen moet de docent in de bve de volgende kennis hebben:

- hij is vertrouwd met de leefwereld van zijn leerlingen/deelnemers, hun basisbehoeften, hun verwachtingen, met de culturele bepaaldheid daarvan, en hij weet hoe hij daarmee om kan gaan;
- hij is bekend met bedrijfsculturen waar de leerlingen/deelnemers in of na hun opleiding mee te maken krijgen;
- hij is bekend met de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van tieners, jongvolwassenen en volwassenen, met de problemen en belemmeringen die zich daarbij kunnen voordoen en hij weet hoe hij die problemen in de praktijk kan signaleren en hoe hij daarmee om kan gaan;
- hij is bekend met ontwikkelings- en opvoedingstheorieën, hij is vertrouwd met verschillende opvoedingspraktijken en met de culturele bepaaldheid daarvan; dit alles met name in hun consequenties voor het onderwijs en voor zijn doen en laten als leraar;
- hij heeft kennis van processen van identiteitsvorming, zingeving en waardenontwikkeling bij tieners, adolescenten en volwassenen én van de culturele bepaaldheid daarvan en hij weet welke consequenties hij hieraan moet verbinden voor zijn handelen (Onderwijscoöperatie, 2006).

Voldoen aan de pedagogische competentie

Naast het geven van lessen hebben docenten opvoedkundige taken waarin in het verleden vaker geswitcht is tussen führen en wachsen lassen (Bronkhorst, z.d.). Pedagogische taken van docenten wordt door leerlingen, ouders en collega's gewaardeerd doordat leerlingen o.a. gestimuleerd worden en meer persoonlijke aandacht van de docent krijgen in een tijd waarin steeds meer aandacht besteed wordt aan administratieve taken. De docent moet daarnaast leerlingen helpen de beroepsidentiteit te ontwikkelen (Onderwijscoöperatie, 2006). Hij moet bereid en in staat zijn het onderwijs en zijn eigen lessen voortdurend opnieuw vorm te geven. Daarnaast moet hij zich afvragen of hij die kwaliteit levert die nodig is om leerlingen op te leiden. Hiervoor moet de docent weten wat de leerlingen beweegt, wat hun interesse heeft en welke perspectieven hij van daaruit voor ze kan openen. Hiervoor is een professionele, reflexieve en vragende houding ten opzichte van de leerlingen (onderzoekende houding) belangrijk, net als het hebben van vakkennis. Afstand nemen en reflecteren zijn hiervoor belangrijke vaardigheden die een docent moet bezitten (Leeman, Wardekker & Majoor, 2007).

Visie op opvoeden en onderwijs

Zowel in het opvoeden van kinderen, als in het onderwijs, zijn twee verschillende polen te herkennen welke tegenover elkaar liggen. Ze kunnen worden omschreven als 'führen' en 'wachsen lassen'. Bij 'führen' wordt uitgegaan van het strak leiding geven en zo veel mogelijk voor leerlingen zaken bepalen, terwijl bij 'wachsen lassen' juist niet veel invloed uit wordt geoefend door de ouders of docent op de leerling. In het laatste geval wordt vanuit gegaan dat alles uiteindelijk wel goed zal komen. Navolgers van filosoof Rousseau (1712-1778) zijn van mening dat kennis in relatie staat met de eigen innerlijke ervaring van een persoon en zij denken dat het leren vanzelf zal gaan. Iedere persoon is een uniek wezen en het onderwijsprogramma moet gericht zijn op de persoonlijke ontwikkeling, wat uitmondt in het idee dat er niet te veel energie gestoken moet worden in de pedagogische opdracht van de school. Toch werd in de 19^e eeuw de nadruk op 'führen' gelegd om leerlingen meer te sturen; discipline was hierbij van groot belang. De programma's die eerder gericht waren op persoonlijke ontwikkeling werden in de 19^e eeuw meer omgebogen in de richting van reproduceerbare kennis en het meten hiervan (Bronkhorst, z.d.).

Begin 20^e eeuw was men van mening dat leerlingen meer vrijheid moesten krijgen, maar ook zo nodig (onopvallend of op de achtergrond) worden bijgestuurd. Dit resulteerde in het feit dat leerlingen verder kwamen in de interactie met hun nabije omgeving. In de 70-er jaren streefde een 'antiautoritaire beweging' er naar om leerlingen volkomen vrij te laten. Toch neigde het schoolklimaat in de jaren 90 steeds meer naar 'führen' waardoor leerlingen zich weer moesten aanpassen en leiding van de docenten moesten accepteren. Eerder verkregen vrijheid werd beperkt en gevangen in regelgeving en opleidingen kregen eindtermen die afgedekt moesten worden. In opdracht van de staat werden prestaties van leerlingen gemeten en toetsen (nationaal) afgenomen. Scholen werden op behaalde prestaties beoordeeld en de resultaten werden op nationaal niveau bekend gemaakt. Een gevolg hiervan is dat de aandacht meer op leerlingvolgsystemen en administratieve taken is komen te liggen. De minister van onderwijs benadrukt dat o.a. zelfstandig leren en leren leren van groot belang zijn. Leren moet min of meer maatwerk worden en worden aangepast aan de mogelijkheden en capaciteiten van de leerling (Bronkhorst, z.d.).

In min of meerdere mate pendelen de opvattingen tussen 'führen' en 'wachsen lassen'. Enerzijds wil het ministerie het leren het liefst zo vrij mogelijk ingericht zien waarbij in voldoende mate rekening wordt gehouden met zaken als leertempo, culturele achtergronden en ontwikkeling van de leerling; anderzijds is er een meer gesloten opvatting welke vanuit de regering gestuurd wordt middels kerndoelen, eindtermen, beroepsprofielen, etc. (Bronkhorst, z.d.).

Opvoedende taak van de docent

Leerlingen, ouders en docenten zijn van mening dat een docent een pedagogische taak heeft. Leerlingbegeleiding in de vorm van o.a. trajectbegeleiding, wordt door zowel leerlingen als ouders gewaardeerd. Docenten geven wel aan dat er grenzen zijn aan de betrokkenheid wegens factoren als onvermogen om in te grijpen in o.a. thuissituaties, het ontbreken van bepaalde (basis)vaardigheden of tijd. Naast leerlingbegeleiding binnen de trajectbegeleiding, wordt het stimuleren van communicatie over waarden en normen door zowel leerlingen als ouders belangrijk gevonden. Hierbij wordt belang gehecht aan het laten zien van verschillende perspectieven. Leerlingen moeten worden gestimuleerd om over bepaalde zaken na te denken en hun eigen mening te vormen en hierover te communiceren, wat vaak slechts beperkt gebeurt. Belemmerende factoren hierin zijn (over)volle lesprogramma's en dito klassen. Nieuwe ontwikkelingen in de didactiek waardoor een nieuwe planning gemaakt moet worden, zijn eveneens factoren die belemmerend werken. Dit resulteert vaak in een beperking van flexibiliteit en mogelijkheden om actualiteiten te bespreken. Docenten moeten leerlingen blijven aanspreken op hun gedrag (pedagogische autoriteit). Ook buiten school willen leerlingen worden aangesproken, al zijn zij wel van mening dat niet iedereen dat kan of mag doen. Docenten moeten volgens ouders, leerlingen maar ook docenten zelf één pedagogisch beleid voeren, ondanks het feit dat docenten onderling van elkaar verschillen. Dit resulteert in het feit dat er verschillen bestaan tussen de aanpak van leerlingen en wat leerlingen als leerzaam ervaren. Binnen docententeams moet er wel een goed evenwicht zijn tussen verscheidenheid en eenheid (Veugelers & De Kat, z.d.).

Extra competentie(s) waarover een docent dient te beschikken in het mbo

Omdat de populatie binnen het mbo zeer gevarieerd is, dienen docenten die binnen het mbo werkzaam zijn over veel vaardigheden en attitudes te beschikken. Hierbij kan gedacht worden aan vaardigheden op communicatief en sociaal gebied die nodig zijn om contacten met o.a. stagebedrijven te kunnen onderhouden. De attitudes waar naar verwezen wordt, houden in dat de docent gevoel moet hebben om met de doelgroep, aanwezige cultuurverschillen en de oriëntatie op het beroepenveld om te kunnen gaan. Er kan, om de docent te bekwamen, gekozen worden voor het toevoegen van deze specifieke vaardigheden aan het bestaande profiel van de docent, maar er kan ook gekozen worden voor de optie het profiel voor de docent binnen het mbo geheel te vernieuwen. Een docent die binnen het mbo werkzaam is, moet net als een docent binnen andere onderwijstypen les

kunnen geven, een aanpak kiezen die aansluit bij het niveau van de leerling, leerlingen motiveren, stimuleren en begeleiden in zijn onderwijsleerproces; dit zijn kerncompetenties van iedere docent, ongeacht het onderwijstype. Indien nodig kan een docent worden geschoold om extra vaardigheden in zijn bezit te krijgen. De huidige bekwaamheidseisen geven aan dat een docent, naast vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch competent, ook competent dient te zijn in reflecteren en ontwikkelen van competenties. Gezien het feit dat er voortdurend veranderingen plaatsvinden binnen het beroep 'docent' moet ervoor worden gewaakt dat hetgeen een docent moet kennen en kunnen niet té specifiek vast wordt gelegd zodat er enige speling is in het kennen en kunnen van docenten (LPBO, 2006, p.19-21).

(Eigen) invulling van de competenties

Voor de invulling van de competenties is er ruimte in het kwalificatieprofiel van de docent, eveneens met betrekking tot het leggen van accenten. Vanuit deze ruimte ontstaat er variatie in de inrichting van opleidingen en worden globaal omschreven competenties op verschillende plaatsen verschillend ingekleurd waardoor het dan veelal aan de docent is om een vertaalslag te maken naar onderwijs- en begeleidingsactiviteiten (Glaudé, Van den Berg, Verbeek & De Bruijn, 2011, p.15). Toch wordt er onderscheid gemaakt tussen de competenties die relevant zijn voor het beroep van docent en competenties die meer gericht zijn op de werkomgeving en werkgeversorganisatie. Een docent moet voor zijn vak de inhoud beheersen en zijn lessen methodisch kunnen organiseren. Op gebied van de werkomgeving moet de docent o.a. kunnen samenwerken, coördineren en ondernemend en commercieel kunnen handelen (Ontsenk & Blokhuis, 2003, p.40). Op beide gebieden moet een docent kunnen functioneren door o.a. feedback te vragen, zelf kritisch te reflecteren en groepsdenken te vermijden waardoor hij van zijn fouten kan leren en zichzelf kan sturen (Glaudé, Van den Berg, Verbeek & De Bruijn, 2011, p.11).

Resultaten deelvraag 2

Docenten binnen het bve dienen over veel vaardigheden en attitudes te beschikken (LPBO, 2006, p.19-21). Reden hiervoor is dat de leerlingen divers zijn en de docent hierop moet kunnen inspelen. Daarnaast moeten docenten binnen het mbo zich meer richten op het beroepenveld omdat ze leerlingen opleiden met als doelstelling bekwaamheid voor een specifiek beroep. Een docent dient aan 7 competenties te voldoen die beschreven staan in de Wet BIO. Wanneer een docent aan deze competenties voldoet, kan de docent als goede docent worden aangemerkt. De pedagogische competentie die binnen de Wet BIO is opgenomen is binnen ons onderzoek de belangrijkste competentie. Aan deze competentie voldoet een docent als hij bij leerlingen omgangsvormen ontwikkeld waarbij hij gebruik maakt van de praktijkomgeving als zijnde oefenomgeving. Hij moet tevens weten wat leerlingen beweegt en moet hierbij aan kunnen sluiten. Daarnaast moet een docent zijn eigen lessen vorm kunnen geven en reflecteren op zijn werk om te zien of hij nog de vereiste kwaliteit levert. Dit wordt bemoeilijkt omdat de nadruk steeds meer op administratieve taken komt te liggen waardoor (persoonlijke) begeleiding in de vorm van trajectbegeleiding steeds minder aandacht krijgt. Leerlingen, ouders en collega's geven van de andere kant wel aan dat de trajectbegeleiding gewaardeerd wordt omdat leerlingen hierdoor meer persoonlijke aandacht krijgen en gestimuleerd worden. De tijdsdruk die op de docent rust is echter vaak te groot waardoor deze vorm van begeleiding vaak niet wordt toegepast (Veugelers & De Kat, z.d.).

Deelvraag 3

Over welke pedagogische kwaliteiten beschikken de docenten van kernteam T&L?

Inleiding

Door de invoering van passend onderwijs krijgen docenten naast didactische taken ook pedagogische taken; er wordt van hun verwacht dat zij leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen gaan begeleiden in hun onderwijsleerproces. Leerlingen met een stoornis dienen zowel tijdens, als buiten de lessen begeleid te worden, waarvoor basiskennis bij docenten aanwezig dient te zijn.

Het beantwoorden van deze deelvraag is belangrijk omdat dit veldonderzoek ons inzicht geeft in hoe docenten hun eigen pedagogische kwaliteiten inschatten in relatie tot het begeleiden van leerlingen met een stoornis.

Na het afnemen van de focusgroepsinterviews zijn de volgende belangrijkste punten naar voren gekomen waar we in dit hoofdstuk nader op ingaan:

- De docenten van kernteam T&L voelen zich onvoldoende pedagogisch competent;
- De docenten hebben zich na het behalen van hun diploma niet verder bekwaamd met betrekking tot de pedagogische competentie;
- Docenten hebben het idee dat er meer op hun bord komt te liggen dan zij aankunnen, zowel tijds- als kennis technisch;
- Bij aanname van nieuwe docenten moet beter worden gelet op het feit dat deze moeten kunnen omgaan met leerlingen met een stoornis;
- Om te leren omgaan met leerlingen die een stoornis hebben, zou o.a. contact met een REC4-school een optie zijn (kruisbestuiving).
- Leerlingen zonder een gedragsstoornis ontvangen niet de begeleiding die zij verdienen doordat leerlingen mét een gedragsstoornis meer tijd opeisen.

De informatie die in de uitwerking van deze deelvraag staat, is geheel afkomstig uit de gehouden focusgroepsinterviews onder de docenten van kernteam T&L.

Bekwaam?

Uit de focusgroepsinterviews komt naar voren dat de geïnterviewden over het algemeen vinden dat ze over te weinig pedagogische kennis beschikken om leerlingen met een gedragsstoornis op een adequate wijze te begeleiden in hun onderwijsleerproces. Van de tien geïnterviewde docenten, hebben negen docenten weliswaar een opleiding of cursus gevolgd om hun onderwijsakte of pedagogisch didactische aantekening te behalen, maar de mogelijke stoornissen die de docenten in de praktijk tegen kunnen komen zijn slechts summier of geheel niet aan bod gekomen. De geïnterviewden geven dan ook aan zich onvoldoende bekwaam te voelen als het gaat om het begeleiden van leerlingen met gedragsstoornissen binnen het onderwijs. Eén docent geeft aan nog nooit een cursus of opleiding gevolgd te hebben doordat de onderwijsbevoegdheid opgenomen was in zijn opleiding en dat lesgeven hierdoor automatisch toegestaan was. Alle geïnterviewden hebben aangegeven na het behalen van hun diploma of aantekening geen opleiding of cursus meer gevolgd te hebben op het gebied van de pedagogische competentie (Billekens, 2013).

Kennisverwerving

Om gedegen kennis te vergaren worden verschillende mogelijkheden genoemd. Het volgen van een opleiding wordt genoemd, maar niet door alle geïnterviewden gedragen. Er wordt aangedragen dat het aannamebeleid of de intake van nieuwe docenten tegen het licht moet worden gehouden. Er moet worden gelet op het feit dat nieuwe docenten competent dienen te zijn om leerlingen met een stoornis te kunnen begeleiden binnen het onderwijs. Andere opties om met het probleem om te gaan, is om te gaan werken met onderwijsassistenten of

door bij andere onderwijsinstellingen te gaan kijken die nu aan worden gemerkt als REC4-scholen. Medewerkers op deze scholen hebben dagelijks te maken met leerlingen met leer- en gedragsstoornissen waar de kernteamleden T&L iets van zouden kunnen leren. Er wordt ook gesproken over het werken met subgroepen waarbij de didactische werkvormen aangepast kunnen worden op bijvoorbeeld het niveau van de leerlingen en/of eventueel aanwezige gedragsstoornissen. Toch blijft vooral het gevoel leven dat de verschuiving van didactische taken naar pedagogische taken niet de bedoeling moet zijn, zeker ook om leerlingen zonder stoornissen niet te kort te doen. Om leerlingen die meer aandacht nodig hebben voldoende tegenmoet te komen, willen enkele docenten vooraf weten welk etiketje zij dragen. Zo hebben zij het gevoel dat ze beter kunnen letten op deze leerlingen en hun beter kunnen begeleiden tijdens de lessen. Andere docenten geven juist aan dit etiketje niet te willen weten omdat ze bang zijn bevooroordeeld te zijn en de leerlingen geen eerlijke kans te geven (Billekens, 2013).

Resultaten deelvraag 3

Docenten willen over het algemeen vooral bezig zijn met hun didactische taak en hebben geen behoefte om daarnaast hulpverlener te zijn. Er wordt aan gegeven dat het aan de nodige basiskennis ontbreekt. Om deze basiskennis te verkrijgen dient een gedegen opleiding gevolgd te worden, waarbij wordt verwezen naar de universitaire opleiding van de huidige ambulante begeleider die binnen T&L werkzaam is. Docenten achten het mede hierdoor niet haalbaar om een (deel van de) functies van hulpverlener te bekleden, ook omdat ze hier niet voor gekozen hebben toen ze in het onderwijs gingen werken. Naast een gedegen basiskennis speelt de factor tijd een grote rol; docenten moeten ook de tijd hebben en krijgen om leerlingen te kunnen begeleiden. Met het huidige onderwijssysteem en de huidige werkdruk, die geïnterviewden aangeven te voelen, kunnen ze de begeleiding niet adequaat uitvoeren. Om leerlingen toch op een adequate manier te kunnen begeleiden, wordt binnen het focusgroepsinterview door docenten voorgesteld om gebruik te maken van 'good practices'. In het kader hiervan kan binnen een REC4-school gekeken worden om praktische kennis op te doen of het leren werken in subgroepen waarbij de groepen worden samengesteld naar het niveau of etiket van de leerling. Tot slot wordt gesproken over het feit dat leerlingen die géén gedragsstoornis hebben niet vergeten mogen worden; zij hebben ook recht op de nodige aandacht en dienen deze ook te krijgen (Billekens, 2013).

Deelvraag 4

Welke gedragsstoornissen zijn aanwezig bij leerlingen binnen het mbo en T&L?

Inleiding

“In het onderwijs heeft iedere leerling een op zijn of haar behoeften toegesneden, passende plek nodig. Iedere leerling is anders, iedere beperking is anders waardoor er geen kant-en-klare oplossingen zijn wat betreft de begeleiding van leerlingen met een handicap of leer- en/of gedragsstoornis” (Steunpunt passend onderwijs-4, 2013). Op school houdt dit in dat deze leerlingen extra begeleiding en duidelijkheid nodig hebben, en zo weinig mogelijk prikkels (InfoNu, 2013).

Het beantwoorden van deze deelvraag is belangrijk om erachter te komen welke leer- en gedragsstoornissen voorkomen binnen het mbo en T&L en wat de gevolgen van deze stoornissen zijn.

Na literatuuronderzoek zijn we tot de volgende belangrijkste punten gekomen waar we in dit hoofdstuk nader op ingaan:

- Gedragsstoornissen zijn externaliserend wat belastend is voor de omgeving van het kind/de leerling.
- Gedragsstoornissen als ADD, ADHD, Asperger, CD, ODD en PDD-NOS komen voor in het mbo waarvan ODD, ADHD en PDD-NOS binnen T&L.
- Iedere leerling met een gedragsstoornis heeft van docenten een passende aanpak nodig die op de individuele behoeften is gericht.
- Leerlingen met een gedragsstoornis hebben een vergrootte kans op VSV wanneer zij niet de juiste begeleiding ontvangen.

Gedragsstoornissen behoren tot de externaliserende problemen (naar buiten, op anderen gericht), wat ervoor zorgt dat de leerling zelf er naar verhouding weinig last van heeft maar de omgeving het meeste last ondervindt (Nationaal Kompas, 2013). Gedragsstoornissen en antisociale persoonlijkheidsstoornissen gaan vaak gepaard met beperkingen en andere psychische stoornissen. Bij ruim 10% van de bevolking komt ooit in het leven een gedragsstoornis voor en deze aandoening betreft veelal chronische problemen, die klachten en disfunctioneren veroorzaken tot in de volwassenheid. Ook gaan ze vaak gepaard met andere psychische stoornissen als stemmingsstoornissen, angststoornissen en verslaving op volwassen leeftijd (Trimbos Instituut, 2010).

Onder de huidige systematiek is cluster 4 voor leerlingen met gedragsstoornissen, ontwikkelingsstoornissen en/of een psychiatrisch probleem. Voor de volledigheid van het onderzoek gaan wij, naast de gedragsstoornissen zoals vermeld in het Diagnostic and Statistical Manual of mental Disorders (DSM-IV), ook dieper in op de verschillende leerstoornissen en enkele aanvullende gedragsstoornissen.

Leerstoornissen

Een leerling met een leerstoornis, heeft problemen met het leren van schoolse vaardigheden zoals spellen, schrijven, lezen en rekenen. In sociale situaties zoals thuis, achter de computer of tijdens het sporten, is een leerling wél in staat om te leren. Het is daarom ook belangrijk dat er vast wordt gesteld in welke situaties wel geleerd wordt. Het begrip leerstoornis mag alleen gebruikt worden voor een specifieke, op zichzelf staande stoornis. Een eenduidige definitie van een leerstoornis is er niet. Er wordt onderscheid gemaakt tussen leer- en taalstoornissen. Bij een leerstoornis is er sprake van een blijvend specifiek en niet ophefbare disfunctioneren in het cognitieve gebied wat ‘niet te genezen’ is. Men spreekt van een taalstoornis bij een leerling als het taalniveau duidelijk achterloopt ten opzichte van

het intelligentieniveau (discrepantie) en het sociale en schoolse functioneren van de leerling wordt belemmerd (interferentie), bijvoorbeeld bij spelling (Rigter, 2008, p.275).

Verskil tussen gedragsprobleem en gedragsstoornis

Een gedragsprobleem is geen aangeboren eigenschap en is niet meegegeven in de genen bij de geboorte. Door een combinatie van verschillende factoren kan het voorkomen dat de ontwikkeling (tijdelijk) stroef verloopt, bijvoorbeeld in het geval van een trauma. Een gedragsstoornis is een probleem wat niet te verhelpen is, het is genetisch bepaald en iemand wordt hiermee geboren. De persoon moet er mee leren omgaan aangezien het probleem van de stoornis in de aanleg en rijping/ontwikkeling van het zenuwstelsel zit en hierdoor invloed heeft op de ontwikkelingsfuncties (gedragsproblemen-kinderen, z.d.). Een leerling heeft een gedragsstoornis wanneer hij zich aanhoudend negatief, opstandig, vijandig of agressief gedraagt en zijn dagelijks functioneren hierdoor wordt beperkt (NJI, z.d.).

Gedragsstoornissen

De gedragsstoornissen als Autisme Spectrum Stoornis (ASS) en zelfregulatie en de aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit (ADHD) vallen onder As II van DSM-IV: persoonlijkheidsstoornissen & verstandelijke handicaps.

Het diagnostisch handboek voor psychiaters onderscheidt twee gedragsstoornissen:

1. Oppositioneel-opstandige gedragsstoornis ODD (Oppositional Defiant Disorder)
2. Antisociale gedragsstoornis CD (Conduct Disorder).

De diagnose van ODD en CD wordt alleen bij kinderen en jongeren gesteld. *“Het gedrag van leerlingen wordt als problematisch gezien, als het zo hinderlijk en schadelijk voor anderen is, dat normen overtreden worden waarover maatschappelijke overeenstemming bestaat”* (Rigter, 2008, p.321). Volgens een onderzoek van het Trimbos Instituut (2010), komt een gedragsstoornis en oppositioneel-opstandige gedragsstoornis in de kindertijd voor bij 5,6% van de Nederlandse bevolking.

Welke leer- en gedragsstoornissen zijn aanwezig binnen het mbo?

Binnen het mbo komen een aantal leer- en gedragsstoornissen voor. De leerstoornissen zijn opgedeeld in verbale en niet-verbale leerstoornissen. Onder de verbale leerstoornissen vallen afasie, dysfasie, dyslexie, disorthografie, dysgrafie en hyperlexie. De niet-verbale leerstoornissen zijn dyscalculie en NLD (Verhoeven & Wenting, 2006). Andere gedragsstoornissen die belastend zijn voor de pedagogische aanpak van docenten maar volgens de DSM-IV niet behoren tot de officiële gedragsstoornissen zijn: Autisme Spectrum Stoornis (ASS), ADHD en ADD. Onder de noemer ASS worden de huidige diagnoses PDD-NOS, Asperger en Klassiek Autisme samengevoegd.

Welke gedragsstoornissen komen voor binnen Gilde Opleidingen T&L?

Binnen sector Economie van Gilde Opleidingen, zijn er in schooljaar 2012/2013, 66 leerlingen geïndiceerd met een gedragsstoornis. Middels mailcontact met het hoofd van OZA is het aantal leerlingen met een gedragsstoornis binnen T&L achterhaald.

<u>schooljaar 2012/2013</u>	<u>Schooljaar 2013/2014</u>
- 5 leerlingen met PDD-NOS	- 2 leerlingen met PDD-NOS
- 4 leerlingen met PDD-NOS met kenmerken van ADHD	- met kenmerken van ADHD
- 3 leerlingen zonder diagnose	- 2 leerlingen met ODD
	- 2 leerlingen met ADHD
	- 3 leerlingen zonder diagnose

Statistieken

Sinds 2000 is het aantal leerlingen dat ambulante begeleiding krijgt met 240% gestegen en steeg het aantal leerlingen dat een beroep doet op geestelijke gezondheidszorg de afgelopen 5 jaar met 64%. In Nederland is in de afgelopen 12 jaar het aantal leerlingen dat op het speciaal onderwijs zit meer dan verdubbeld en is het aantal leerlingen met een persoonsgebonden budget (pgb) in 2007 toegenomen met 40%. Er is dus een enorme

toename in hulpvraag en diagnostisering (Robbertsen, 2010, p.6). Van ondervraagde docenten binnen het basisonderwijs, geeft maar liefst 37% aan dat het aantal leerlingen met een etiket de werkdruk voor de docent verhoogt waardoor het werk er onder lijdt. Doordat er dusdanig veel leerlingen een etiket hebben, lijden de leerlingen zonder etiket hieronder (Rondom10, z.d.). Er kleven ook andere nadelen aan het etiketteren van leerlingen: een etiket blijft achtervolgen en kan negatieve gevolgen hebben later in het leven, een leerling kan zich naar het etiket gaan gedragen, en een etiket legt vooral nadruk op wat een leerling niet goed kan in plaats van wat het wel goed kan (Volkskrant, 2011).

Wat zijn de gevolgen voor docenten met betrekking tot leerlingen met gedragsstoornissen?

Volgens de Onderwijsraad (2010, p.13) zijn docenten en scholen niet altijd even deskundig op elk probleemgebied en niet altijd in staat om onderwijs op maat te bieden. Met onderwijs op maat wordt bedoeld dat leerlingen met een gedragsstoornis uiteenlopende behoeftes hebben aan zorg tijdens het onderwijsleerproces. Docenten vinden het doorgaans moeilijk om passende begeleiding te geven, doordat er een diversiteit aan leerlingen met een gedragsstoornis aanwezig is. Van een docent wordt verwacht dat hij pedagogisch onderlegd is. Hij is dat wanneer hij een sociaal veilige leeromgeving in de klas creëert wat inhoudt dat een leerling zich onder de omstandigheden aanvaard en gerespecteerd voelt. Om dit te creëren is het van belang dat docenten tijdig ingrijpen indien een leerling wordt gepest of ongeoorloofd gedrag vertoont. Op deze manier krijgen leerlingen de mogelijkheid uit groeien tot zelfstandige en verantwoordelijke personen (NJI, z.d.).

Met behulp van verschillende opvoedkundige technieken is het mogelijk leerlingen te motiveren tot goede prestaties en sociaal gezond gedrag. Duidelijk aangeven wat de regels op school en in de klas zijn, zorgt ervoor dat leerlingen zich daar consequent aan houden (NJI, z.d.). Leerlingen met een gedragsstoornis vergen een specifieke benadering en behandeling van de docent. Leerlingen met ODD-CD hebben bijvoorbeeld behoefte aan structuur. De docent moet zich er daarom van bewust zijn dat een leerling met ODD-CD altijd op zoek is naar grenzen. Als er een conflict is geweest in het verleden, en deze is uitgepraat, laat het onderwerp dan rusten. Een leerling met ADHD-ADD heeft een trage coördinatie waardoor men als docent traag moet praten. Leerlingen met ADHD-ADD hebben rust en ontspanningsmomenten nodig om de lesstof te verwerken. Beloon en complimenteer de leerling bij goed gedrag en houdt oogcontact tijdens de les zodat te zien is of zij afdwalen en/of druk gedrag gaan vertonen (Balans digitaal-1, 2013). Bij een leerling met PDD-NOS wordt weer een andere aanpak vereist. Deze leerlingen hebben behoefte aan korte overzichtelijke opdrachten en een vast plek in het lokaal wat hen veiligheid biedt. Voorspelbaarheid en regelmaat zijn hierbij een pré. Om de aandacht van de leerling erbij te houden is het belangrijk de naam van de leerling te noemen wanneer men een vraag aan hem stelt. Leerlingen met PDD-NOS hebben moeite om emoties te plaatsen waardoor de docent een neutrale houding aan moet nemen. De aanpak bij een leerling met Asperger is vergelijkbaar met PDD-NOS. Het verschil is dat een leerling met Asperger, kwalitatieve beperkingen heeft in de communicatie en over een cognitieve achterstand beschikt (Balans Digitaal-2, 2013).

Docenten geven tijdens het focusgroepsinterview aan dat er zo'n grote diversiteit aan stoornissen bestaan, dat ze het ook niet haalbaar achten kennis te hebben van al deze verschillende stoornissen. De huidige ambulant begeleider heeft een universitaire studie psychologie voltooid waarin zij kennis heeft verworven van de verschillende stoornissen, wat voor de docenten aangeeft hoe complex de problemen zijn en hoeveel kennis je blijkbaar in huis moet hebben om met deze stoornissen om te kunnen gaan. Er wordt meerdere malen geuit dat docenten boven alles een didactische taak hebben maar door recentelijke ontwikkelingen de pedagogische taak ook op hun bord geschoven krijgen. De meeste docenten zien dit niet zitten wegens tijdgebrek en kennistekort, maar ook omdat ze niet gekozen hebben voor deze functie, maar voor de didactische kant van hun werk. Ze zien

echter wel de noodzaak in van het kennis hebben van de gedragsstoornissen, maar geven tegelijk ook aan dat de factor tijd dan een belemmering is en blijft. Als de kennis aanwezig zou zijn, zouden docenten, naast het uitvoeren van hun didactische taak, onvoldoende tijd hebben om leerlingen met gedragsstoornissen te begeleiden in hun onderwijsleerproces. Er wordt geuit dat het ook niet de bedoeling moet zijn dat de didactische taak gaat lijden onder de pedagogische taak. Dit houdt naar hun mening in dat leerlingen zonder gedragsstoornissen ‘vergeten’ worden en niet de aandacht krijgen die ze wel verdienen. Door rekening te moeten houden met het feit dat de ene leerling meer aandacht nodig heeft dan de andere leerling, zal een docent verschillende werkvormen moeten bedenken waarbij alle leerlingen iets leren en de docent tevens iedere leerling die begeleiding kan geven die hij nodig heeft. Dit is alleen realiseerbaar als er een werkvorm beschikbaar is dat geheel is uitgewerkt. Wanneer een docent zelf werkvormen op moet zetten, is het volgens geïnterviewden niet realistisch of haalbaar en dus ook niet toepasbaar. Het gevolg zal zijn dat oude werkvormen weer gehanteerd zullen worden, waarin de docent vooral bezig is met didactiek en niet zo zeer met pedagogiek (Billekens, 2013).

Wat zijn de mogelijke gevolgen voor leerlingen met een gedragsstoornis binnen het reguliere onderwijs?

Verzuim

Indien een leerling van school wegblijft zonder toestemming of verlof aan te vragen, wordt dit ongeoorloofd verzuim genoemd. Hierbij kun je denken aan spijbelen of in schooltijd op vakantie gaan. Ook regelmatig te laat de lessen binnen treden wordt ongeoorloofd verzuim genoemd. Gilde Opleidingen is wettelijk verplicht om bij DUO³ alle soorten ongeoorloofd verzuim te melden. Het Regionaal Meld Centrum (RMC) van de gemeente is er voor leerlingen tussen de 18 en 23 jaar die nog geen startkwalificatie hebben. Een startkwalificatie is een mbo-diploma op niveau 2 of een havo- of vwo-diploma. Indien een leerling zonder startkwalificatie wordt uitgeschreven bij Gilde Opleidingen, dan meld de school dit aan het RMC (Gilde Opleidingen-4, 2013).

VSV

Wanneer niet de juiste, specialistische hulp geboden kan worden aan leerlingen met gedragsstoornissen is de kans groter dat deze leerlingen afdwalen en voortijdig stoppen met de opleiding. Binnen Gilde Opleidingen wordt er van de leerling ook verwacht dat zij deelnemen aan de beroepspraktijk vorming (stage) en ook hierin zullen de leerlingen extra begeleid moeten worden in verband met hun stoornis (NJI, z.d.). Zoals Jeanet in 't Veld aangeeft; *“Leerlingen met autisme hebben tijdens hun stage dikwijls moeite om aan het werk blijven, samen te werken, aan werktijden houden, vragen stellen aan de werkgever en het begrijpen van de gezagsverhoudingen op het werk”* (Landelijk netwerk autisme, 2003).

Resultaten deelvraag 4

Gedragsstoornissen behoren tot de externaliserende problemen (Nationaal Kompas, 2013) en binnen het onderwijs zijn scholen en docenten niet altijd even deskundig op elk probleemgebied en niet altijd in staat onderwijs op maat te bieden aan leerlingen met uiteenlopende behoeftes aan zorg (Onderwijsraad, 2010, p.13). De gedragsstoornissen die aanwezig zijn bij leerlingen in het mbo zijn: ADD, ADHD, Asperger, CD, ODD en PDD-NOS, waarvan een aantal ook voorkomen binnen T&L. Leerlingen met één van deze gedragsstoornissen vereisen extra begeleiding om hen uiteindelijk een plek te kunnen geven in de arbeidsmarkt. Elke leerling heeft volgens de literatuur een andere aanpak nodig. Volgens NJI (z.d.) hebben leerlingen met een gedragsstoornis een grotere kans op ongeoorloofd schoolverzuim en VSV wanneer zij onvoldoende begeleidt worden, en de docenten onvoldoende pedagogische kennis en vaardigheden bezitten om deze begeleiding te kunnen geven.

³ DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2013)

Deelvraag 5

Wat wordt binnen Gilde Opleidingen al gedaan met betrekking tot bijscholing van docenten om adequaat om te gaan met leerlingen met gedragsstoornissen tijdens het lesgeven en wat is er al bedacht om passend onderwijs passend in het onderwijs toe te passen?

Inleiding

Uit literatuuronderzoek blijkt dat docenten moeten kunnen omgaan met een diversiteit aan leerlingen en dit vereist kennis en vaardigheden. Tot de invoering van passend onderwijs wordt de docent bij de begeleiding ondersteund door personen als een ambulant begeleider. Na de invoering is het de vraag hoe de ondersteuning vorm te geven zodat de docent zijn onderwijstaken uit kan voeren en de leerlingen op een adequate wijze kan blijven begeleiden.

Het beantwoorden van deze deelvraag is belangrijk om te kunnen achterhalen welke acties reeds ondernomen zijn/worden, zodat dit meegenomen kan worden in de aanbeveling. Als blijkt dat er al actie is ondernomen kan hierbij worden aangesloten en kan gebruik worden gemaakt van 'good practice'.

Na literatuuronderzoek zijn we tot de volgende belangrijkste punten gekomen waar we in dit hoofdstuk nader op ingaan:

- De opgerichte klankbordgroep voor passend onderwijs binnen Gilde Opleidingen bestaat uit diverse personen uit onderwijsondersteunende diensten, docenten en management;
- Docenten van Gilde Opleidingen kunnen scholing krijgen, maar dienen dit voornamelijk zelf aan te vragen;
- Binnen Gilde Opleidingen is GO!cademie opgezet; een mogelijkheid voor docenten, om op vrijwillige basis, iets te leren van collega's;
- Er worden diverse acties ondernomen om passend onderwijs in te kunnen voeren; echter zijn veel van deze acties gericht op het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs en niet op het mbo.

Project passend onderwijs

Binnen Gilde Opleidingen wordt momenteel veel aandacht besteed aan passend onderwijs. Het servicecentrum⁴ van Gilde Opleidingen is in oktober 2013 het project 'passend onderwijs' gestart en er is een klankbordgroep geformeerd die zich bezighoudt met dit project. Doel van dit project is om feedback van een geformeerde klankbordgroep door te spelen richting de onderwijsondersteunende diensten, welke zich buigen over de implementatie van passend onderwijs in het huidige onderwijsstelsel. De klankbordgroep bestaat grotendeels uit personen die afkomstig zijn uit de onderwijsondersteunende diensten van Gilde Opleidingen, enkele teammanagers en enkele docenten. Het doel van de klankbordgroep is feedback geven aan de organisatie omtrent zaken waar zij tegen aan lopen. Gilde Opleidingen gaat in het kader van passend onderwijs de nabije toekomst onderscheiden maken tussen basisondersteuning en aanvullende ondersteuning in de begeleiding van leerlingen. Er wordt gesteld dat ieder docententeam verantwoordelijk is voor de basisondersteuning wat inhoudt dat de docent iedere leerling binnen de lessen zal ondersteunen in zijn onderwijsleerproces. Dit heeft tot gevolg dat er een groter beroep op docenten wordt gedaan dan nu het geval is, maar ook dat docenten over de nodige kennis moeten beschikken om deze basisondersteuning te kunnen geven aan leerlingen. Wanneer blijkt dat een leerling meer nodig heeft dan de basisondersteuning, zal aanvullende ondersteuning worden geboden door o.a. de studentbegeleider van de afdeling, of mogelijk ondersteuning voortkomend uit

⁴ Servicecentrum; ondersteunende dienst die voorlichting organiseert en coördineert, (verlengde) intake, loopbaanadvies, studentenadministratie, contacten onderwijs, zorg en arbeidsmarkt en aansluiting vmbo-mbo-hbo (Gilde Opleidingen-5, 2013).

een externe partij zoals ambulante begeleiding. De laatst genoemde partij vervalt per augustus 2014 met de invoering van passend onderwijs (Gilde Opleidingen-6, 2013).

Basisondersteuning

Voor het verlenen van de basisondersteuning, zullen docenten een scholingstraject aangeboden krijgen vanuit het servicecentrum, welke docenten een basis moet geven om de benodigde ondersteuning aan leerlingen te bieden binnen de lessen. Daarnaast krijgen docenten ook ondersteuning bij de begeleiding van leerlingen met een ondersteuningsvraag. Dit zal worden gedaan door o.a. vertegenwoordigers van de sectoren plaats te laten nemen in de klankbordgroep om van gedachten te wisselen en feedback te krijgen vanuit het werkveld. In samenwerking met deze klankbordgroep kan de beschrijving van de basisondersteuning en de aanvullende ondersteuning tot stand komen met als belanghebbenden de docententeams, leerlingen en verzorgers (Gilde Opleidingen-6, 2013).

Tijdens het beschrijven van de basisondersteuning en aanvullende ondersteuning zullen de docententeams gevoed worden met informatie over de stand van zaken via een aparte 'locatie' op het interne netwerk: alle informatie over passend onderwijs binnen Gilde Opleidingen wordt hier geplaatst en medewerkers kunnen hier vragen stellen en/of reageren op geplaatste berichten. Daarnaast wordt geïnterviewd of er scholingsbehoefte is binnen bij docenten om de basisondersteuning aan leerlingen te kunnen realiseren. In samenwerking met Personeel en Organisatie (P&O) zal een dergelijk scholingstraject uitgezet kunnen worden voor docenten die dit nodig achten. Het servicecentrum wil hiervoor begeleidingssysteem Eduarte⁵ verder uitdiepen en inzetten, zodat alle medewerkers die betrokken zijn bij het begeleiden van leerlingen op elk gewenst moment over (actuele) informatie kunnen beschikken die van belang is bij de ondersteuning van het onderwijsleerproces (Gilde Opleidingen-7, 2013).

Mogelijkheden tot bijscholing binnen Gilde Opleidingen

Binnen Gilde Opleidingen zijn er mogelijkheden voor scholing. Wat scholing precies inhoudt, is niet omschreven omdat Gilde Opleidingen zowel een opleiding als een cursus als scholing ziet. Het resultaat dient in ieder geval te zijn dat de medewerker extra kwalificaties verwerft welke in het verlengde liggen van de uitgevoerde functie of bestemd zijn voor het verkrijgen van een nieuwe functie, bevoegdheid en/of om door te groeien binnen de organisatie. Door te blijven leren en te ontwikkelen kan de kwaliteit van dienstverlening gewaarborgd worden; leren houdt immers in dat er ergens vooruitgang wordt geboekt wat in dit geval essentieel is voor het onderwijs dat wordt aangeboden. Naast het waarborgen van de kwaliteit van dienstverlening wordt ook het innovatief vermogen van Gilde Opleidingen op een positieve wijze beïnvloed, waar het leren en ontwikkelen onlosmakelijk mee verbonden zijn (Gilde Opleidingen-7, 2012).

Uitgangspunten

Binnen het scholingsbeleid van Gilde Opleidingen wordt de verantwoordelijkheid voor het leren in eerste instantie bij de docent zelf gelegd. Deze docent is verplicht en verantwoordelijk voor het op peil houden van zijn professionele kennis. Leren levert voor de docent altijd een positieve bijdrage, maar ook voor Gilde Opleidingen zelf omdat dit bijdraagt aan het de persoonlijke ontwikkeling van de docent. Hetgeen geleerd wordt moet binnen Gilde Opleidingen toegepast gaan worden waarbij de organisatie ondersteuning dient te bieden en betrokken dient te zijn. Daarnaast is binnen Gilde Opleidingen een formatieplan opgesteld, welke afstamt van het meerjarenbeleid. Uit dit plan is op zowel korte als middellange termijn op te maken welke personeelsbehoefte op welke plaats zal ontstaan, en waar extra scholing in nodig zal zijn om deze behoefte op te vangen. Deze laatste groep zal de plannen verder vertalen in een Persoonlijk Ontwikkeling Plan (POP) van individuele

⁵ Systeem dat onderwijsinstellingen in het bve helpt om deelnemers, docenten, begeleiders, managers, ouders en externe instanties te voorzien van de juiste informatie op het juiste moment.

medewerkers. Dit geeft inzicht in de kennis, vaardigheden en houdingen van de docent welke afgezet kunnen/zullen worden tegen de kennis, vaardigheden en houdingen die de doelstellingen van Gilde Opleidingen positief zullen beïnvloeden (Gilde Opleidingen-7, 2012).

Wettelijke kaders

Er bestaan enkele wettelijke kaders waarbinnen het leren en ontwikkelen plaats dient te vinden. Voor docenten zijn er de wettelijke kaders zoals vastgelegd in de Wet BIO en de bepalingen omtrent het Lerarenregister, waarin een docent bij kan houden welke activiteiten hij op gebied van scholing en professionalisering ondernomen heeft om vakbekwaam te zijn en te blijven. Ook dient er rekening gehouden te worden met relevante bepalingen uit de cao BVE inzake scholing, het Professioneel Statuut en de door Gilde Opleidingen hieraan gestelde aanvullende kaders (Gilde Opleidingen-7, 2012). De Onderwijsraad (2010, p.10) geeft aan dat kennis over gedragsproblemen onderdeel behoort te zijn van het kern-curriculum op elke lerarenopleiding en dat leerinhouden gevoed zouden moeten worden door professionele docenten vanuit het werkveld.

Individuele trajecten

Sinds oktober 2013 is binnen Gilde Opleidingen een platform opgericht onder de naam GO!cadamie. Binnen dit platform zullen docenten onderling kennis overdragen over diverse onderwerpen, waardoor er kruisbestuiving ontstaat en kennis wordt opgedaan op vele gebieden. Het doel van dit platform is dat de kennis die de medewerkers van Gilde Opleidingen hebben met elkaar gaan delen. In de toekomst wordt deze gelinkt aan het lerarenregister. De trainingen, workshops en/of cursussen die opgezet worden in het kader van GO!cadamie zullen een soort interne school moeten gaan vormen welke op verschillende locaties binnen Gilde Opleidingen verzorgd zullen worden door eigen medewerkers. Wanneer er onderwerpen gevraagd worden die qua kennis en/of vaardigheden niet bij eigen medewerkers aanwezig zijn, zal bijvoorbeeld een externe partij het aanbod in kunnen vullen.

Wat is er al ondernomen?

Er worden op landelijk niveau diverse acties ondernomen om passend onderwijs in het bestaande onderwijs te implementeren. Een van de acties is het opzetten van een website waar informatie over passend onderwijs te vinden is. De website bevat informatie in de vorm van onderzoeksrapporten en video's om tips en ideeën te geven. Ook wordt er informatie verstrekt over wat passend onderwijs is, wanneer het ingaat, welke veranderingen dit met zich meebrengt en wat de verantwoordelijkheden zijn van scholen. Daarnaast worden er wekelijks nieuwe artikelen, praktijkvoorbeelden en toolkits geplaatst. Eén van de toolkits omvat een instrumentarium voor primair onderwijs dat zaken als brochures, tools en checklists produceert die onderwijsinstellingen een idee kunnen geven hoe een en ander aan te pakken. Onder de noemer 'praktijkvoorbeelden' worden diverse onderzoeksrapporten en video's getoond waarin scholen ideeën en uitkomsten presenteren over de implementatie van passend onderwijs.

De informatie die beschikbaar is voor het mbo is minder uitgebreid dan de informatie voor het primair en voortgezet (speciaal) onderwijs. Informatie voor het mbo geeft voornamelijk aan dat de intake een belangrijk item zal worden, net als de professionalisering van docenten. De intakeprocedure van nieuwe leerlingen wordt onder de loep genomen en er wordt van het mbo verwacht dat de onderwijsbehoefte van een leerling in kaart gebracht wordt en wordt afgestemd op de ondersteuningsmogelijkheden van de opleiding welke de leerling wil gaan volgen. Pas wanneer er sprake is van een match, kan de leerling worden geplaatst (Boonman, Deen & Brinkman, 2013, p.1). Naast de intakeprocedure aan te passen, wordt er gesproken over de professionalisering en deskundigheidsbevordering bij docenten. Er wordt aangegeven dat de pedagogische competentie bij docenten onbelicht is gebleven in het mbo. Dit omdat de overtuiging heerste dat jongvolwassenen binnen het mbo volledig verantwoordelijk gesteld zouden kunnen worden voor hun eigen handelen en bij

problemen wordt snel doorverwezen naar een specialist. Met de invoering van passend onderwijs wordt de urgentie ingezien om vakmanschap bij docenten te versterken en te onderhouden (Brinkman, 2013, p.1).

Naast deze zaken wordt er ook gesproken over de mogelijke verbeteringen op gebied van samenwerking tussen het mbo, praktijkonderwijs en voortgezet (speciaal) onderwijs. Hier wordt voornamelijk gesproken over de organisatie van de overdracht welke lastiger blijkt te zijn dan vooraf werd ingeschat. Docenten weten niet hoe met leerlingen om te gaan die extra begeleiding nodig blijken te hebben. Er moeten zaken verbeterd worden op gebied van didactiek, kennisdeling, kijken op andere scholen en zaken organiseren waarbij wordt gekeken vanuit de leerling in plaats vanuit de organisatie (Van Kessel, 2013, p.1-6).

Resultaten deelvraag 5

Binnen Gilde Opleidingen is een klankbordgroep opgericht dat bestaat uit personen uit onderwijsondersteunende diensten, teammanagers en een enkele docent. Deze groep moet feedback en advies geven over de invoering van passend onderwijs binnen Gilde Opleidingen. Daarnaast is GO!cademie opgericht om docenten intern 'op te leiden' middels kruisbestuiving. Op individueel niveau kunnen docenten (al dan niet op eigen initiatief) cursussen of opleidingen volgen met als doelstelling de kwaliteit van het onderwijs te waarborgen of te verbeteren. Voor de extra begeleiding die docenten straks naast hun taken uit moeten gaan voeren, zal de docent gedegen kennis moeten hebben van de diverse gedragsstoornissen die binnen het mbo aanwezig zijn, nu en in de toekomst.

Deelvraag 6

Welke interne en externe factoren zijn van invloed op de pedagogische bekwaamheid van kernteam T&L?

Aan de hand van een interne organisatie analyse, met gebruikmaking van het 7S-model, en een externe factoren analyse, met gebruikmaking van het DeSTEP-model, hebben we gekeken naar welke factoren van invloed zijn op de pedagogische bekwaamheid van kernteam T&L.
De belangrijkste factoren zijn hieronder overzichtelijk weergegeven in een SWOT. Het uitgebreide 7S-model en het DeSTEP-model zijn weergegeven in bijlage VI en VII op pagina 59 en 62.

Interne en externe analyse: SWOT matrix

Interne analyse	Externe analyse = omgevingsanalyse
Strengths en Weaknesses (SW) = Sterke en zwakke punten van de organisatie aan de hand van de 7S factoren shared values, strategy, structure, systems, staff, style en skills.	Opportunities en Threats (OT) = Kansen en bedreigingen in de omgeving van de organisatie volgens het DeSTEP-model.
Strengths (S) 1) Eduarte-systeem wordt ingezet en uitgediept als leerlingbegeleidingssysteem. 2) Gilde Opleidingen wil aanbod laten aansluiten bij de eisen van deze tijd en wil gekwalificeerd personeel dat dit onderwijs geeft. 3) Binnen Gilde Opleidingen is aandacht voor passend onderwijs en hiervoor is een klankbordgroep opgericht. 4) Oprichting GO!cademie waarin docenten elkaar doceren op verschillende gebieden en onderwerpen. 5) In het mbo wordt de intakeprocedure onder de loep genomen en komt er aandacht voor professionalisering van docenten. 6) Binnen Gilde Opleidingen wordt in de toekomst onderscheid gemaakt tussen basiszorg en aanvullende zorg. 7) Docenten binnen afdeling T&L zijn allen gekwalificeerd en binnen Gilde Opleidingen is er de mogelijkheid tot bijscholing. 8) De sobere inrichting van het gebouw is positief voor leerlingen die gevoelig zijn voor externe prikkels.	Opportunities (O) 1) De WGB verplicht scholen aanpassingen te doen voor leerlingen met beperkingen en leerlingen met een stoornis moeten door de invoering van passend onderwijs een passende plaats krijgen binnen het onderwijs. 2) Door invoering passend onderwijs krijgen schoolbesturen meer ruimte in de toekenning van extra onderwijs-ondersteuning, het geld gaat rechtstreeks naar scholen en kan efficiënter ingezet worden en er worden zogenaamde arrangementen georganiseerd voor extra onderwijszorg. 3) Scholen kunnen zich specialiseren en hebben een ondersteuningsprofiel over de extra zorg die zij leveren. 4) Het interne systeem Eduarte kan ingezet worden om gegevens over een leerling te verzamelen tot één dossier inzichtelijk voor alle betrokken docenten en hulpverleners. 5) Extra geld voor verbetering onderwijskwaliteit zorgt voor beter opgeleide en inzetbare docenten en betere docenten en leidinggevenden komen mbo-instellingen ten goede. 6) Afgestemde zorg in de klas is beter voor de leerlingen zodat iedereen de nodige

	aandacht krijgt. 7) Docenten worden geacht regelmatig hun lessen te vernieuwen, waardoor zij direct in kunnen spelen op passend onderwijs.
Weaknesses (W)	Threats (T)
1) Bij docenten van het kernteam T&L is onvoldoende kennis aanwezig om leerlingen met gedragsstoornissen te begeleiden. 2) Binnen de Wet BIO wordt voornamelijk aandacht besteed aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van een leerling en is er geen aandacht voor gedragsstoornissen. 3) De uitkomst van een intakegesprek is sterk afhankelijk van degene die het gesprek afneemt. 4) Na het behalen van de pedagogisch didactische aantekening zijn er door kernteam T&L geen aanvullende cursussen of opleidingen meer gevolgd. 5) GO!cadamie is een vrijblijvend iets en de verantwoording van (bij)leren ligt bij de docent zelf. 6) Docenten geven aan dat er grenzen zijn aan de betrokkenheid wegens diverse factoren wat betreft het onvermogen om in te kunnen grijpen. 7) Kernteam T&L geeft aan dat ze het onhaalbaar achten gedegen kennis te hebben van alle stoornissen en ze zijn bezorgd dat de didactische taak gaat lijden onder de pedagogische taak. 8) De geformeerde klankbordgroep bevat geen experts of ervaringsdeskundigen op het gebied van gedragsstoornissen.	1) Afname leerlingaantal binnen T&L door afname aantal jongeren 1) Binnen de diverse docentenopleidingen wordt de pedagogische competentie verschillend ingekleurd omdat er geen harde 'eisen' zijn hierin. 2) Docenten kunnen tijdens de les geen gebruik maken van Eduarte waardoor belangrijke informatie over zorgleerlingen bij hen niet bekend is. 3) Door nieuwe indicatiestelling en instroom/doorstroom in het reguliere onderwijs zullen er meer leerlingen met gedragsstoornissen plaatsnemen op het mbo. 4) In het huidige schoolsysteem is het lastig rekening te houden met leerlingen die extra aandacht of zorg nodig hebben en de huidige begeleiding komt te vervallen. 5) Het huidige schoolsysteem houdt geen rekening met passend onderwijs. 6) Intensievere begeleiding van leerlingen gaat ten kosten van (vak)didactiek 7) Docenten moeten steeds meer tijd besteden aan administratieve taken. 8) De Wet BIO stelt bekwaamheidseisen die in de praktijk niet afdoende zijn wat betreft gedragsstoornissen. 9) Het uitblijven van de nodige zorg werkt schoolverzuim en/of VSV in de hand. 10) Doordat schoolbesturen/ samenwerkingsverbanden gelden naar eigen inzicht gaan inzetten, bestaat de kans dat de zorg die leerlingen dienen te krijgen erg gevarieerd is per regio. 11) REC's worden gesloten waardoor de expertise die hier aanwezig is niet langer ingezet kan worden. 12) Leerlingen dienen een passende plaats aangeboden te krijgen, als is het niet duidelijk wat 'passend' exact inhoudt. 13) Lokalen zijn erg gehorig en hebben een slechte luchtcirculatie wat het onderwijsproces niet ten goede komt.

Hoofdstuk 6: Conclusie en discussie

Conclusie

Voor we de vraagstelling *“Over welke pedagogische kwaliteiten moet een docent van het kernteam T&L Gilde Opleidingen beschikken, om les te kunnen geven aan klassen met leerlingen met gedragsstoornissen die met de invoering van passend onderwijs plaats gaan nemen in het mbo”* beantwoorden, geven we hieronder een overzicht van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek waarin we een onderscheid maken tussen de wettelijke verplichtingen en de resultaten uit het literatuur- en praktijkonderzoek.

Wettelijk gezien moet een docent voldoen aan de Wet BIO en de daarin gestelde bekwaamheidseisen. Voor de pedagogische competentie houdt dit in dat een docent kennis en vaardigheden dient te bezitten om op een professionele en planmatige wijze een veilige leeromgeving tot stand te brengen (voor zowel individuele leerlingen als voor een groep leerlingen), waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon. Voor de invulling van de competenties is er ruimte in het kwalificatieprofiel van de docent, eveneens met betrekking tot het leggen van accenten. Vanuit deze ruimte ontstaat er variatie in de inrichting van opleidingen en worden globaal omschreven competenties op verschillende plaatsen verschillend ingekleurd. Hierdoor is het dan veelal aan de docent om een vertaalslag te maken naar onderwijs- en begeleidingsactiviteiten (Glaudé, Van den Berg, Verbeek & De Bruijn, 2011, p.15). De Onderwijsraad (2010, p.10) geeft aan dat kennis over gedragsproblemen op iedere lerarenopleiding onderdeel moet zijn van het kerncurriculum en dat de leerinhouden gevoed zouden moeten worden door professionele docenten vanuit het werkveld. Mbo-instellingen vallen buiten de regionale samenwerkingsverbanden en gaan zelf zorgdragen voor de zorg, begeleiding en financiën van de extra ondersteuning. Tevens maken zij openbaar welke basisvoorzieningen er beschikbaar zijn en hoe deze ingezet worden voor leerlingen die hier behoefte aan hebben.

Wanneer er gekeken wordt naar de literatuur blijkt het dat een docent, bovenop de Wet BIO, ook gedegen kennis dient te hebben van stoornissen als ODD, CD, ADD, ADHD, PDD-NOS, Asperger en Klassiek Autisme. Een gedragsstoornis is externaliserend en leerlingen met een gedragsstoornis vergen een specifieke benadering en behandeling van de docent en binnen het onderwijs zijn scholen en docenten niet altijd even deskundig op elk probleemgebied (Onderwijsraad, 2010). Het uitblijven van de juiste begeleiding verhoogt volgens het NJI (z.d.) de kans op ongeoorloofd schoolverzuim en VSV. Door de enorme toename in hulpvraag en diagnostisering (Robbertsen, 2010, p.6) is het aantal leerlingen met een etiket dusdanig gegroeid wat de werkdruk voor de docent verhoogt en de leerlingen zonder etiket hieronder lijden (Rondom10, z.d.). In het mbo zal de intakeprocedure opnieuw onder de loep genomen worden en wordt er gesproken over professionalisering en deskundigheidsbevordering bij docenten om vakmanschap te versterken en te onderhouden (Brinkman, 2013, p.1).

Uit praktijkonderzoek komt naar voren dat geïnterviewden in het focusgroepsinterview over het algemeen vinden dat ze over te weinig pedagogische kennis en vaardigheden beschikken om leerlingen met gedragsstoornissen op een adequate wijze te begeleiden in hun onderwijsleerproces. Docenten zijn bevoegd maar de mogelijke stoornissen die de docenten in de praktijk tegen kunnen komen, zijn slechts summier of geheel niet aan bod gekomen tijdens de opleiding. Met het huidige onderwijssysteem en de huidige werkdruk, die geïnterviewden aangeven te voelen, kunnen ze de begeleiding niet adequaat uitvoeren. Om de docenten bij te staan is Gilde Opleidingen het project ‘passend onderwijs’ gestart met een klankbordgroep die zich, samen met de onderwijsondersteunende diensten, bezig houdt met de implementatie van passend onderwijs in het huidige onderwijssysteem. Daarnaast gaat Gilde Opleidingen in de nabije toekomst onderscheid maken tussen basisondersteuning en aanvullende ondersteuning in de begeleiding van leerlingen. Ook is er binnen Gilde

Opleidingen een platform opgericht onder de naam GO!cadamie en is er de mogelijkheid tot bijscholing waardoor de kwaliteit van dienstverlening gewaarborgd wordt (Billekens, 2013).

Beantwoording vraagstelling

“Over welke pedagogische kwaliteiten moet een docent van het kernteam T&L Gilde Opleidingen beschikken, om les te kunnen geven aan klassen met leerlingen met gedragsstoornissen die met de invoering van passend onderwijs plaats gaan nemen in het mbo”. Volgens de wet is een docent pedagogische competent wanneer hij voldoet aan de Wet BIO. Uit literatuurstudie en opbrengsten uit het focusgroepsinterview blijkt dat dit echter niet afdoende is om, als docent, in de praktijk goed te kunnen functioneren wanneer het gedragsstoornissen betreft. Een docent dient ook gedegen kennis te hebben van de diverse gedragsstoornissen en specifieke vaardigheden te bezitten hoe hiermee om te gaan tijdens de lessen.

Onze doelstelling is de docenten van het kernteam T&L afdoende kennis en inzicht te geven op het pedagogische vlak, om leerlingen met gedragsstoornissen adequaat te kunnen blijven begeleiden tijdens de les. Hiervan uitgaande, samen met bovenstaande conclusie, zijn de volgende aanbevelingen voortgekomen:

1. Het project GO!cadamie uitdiepen. Hierbij kunnen bijvoorbeeld de docenten uit de sector zorg en welzijn de leden van het kernteam T&L tips geven over hoe om te gaan met leerlingen die een gedragsstoornis hebben.
2. Een handelingswijzer vervaardigen die docenten tijdens de lessen kunnen gebruiken om leerlingen op een adequate wijze te begeleiden.
3. De intakeprocedure aanpassen waardoor leerlingen beter worden beoordeeld op de haalbaarheid van de opleiding en beter worden gescreend op mogelijke extra ondersteuning die nodig zal zijn om de leerling gedurende zijn onderwijsleerproces te begeleiden. Doel hiervan is om de leerling direct op de juiste plaats/opleiding in het onderwijs te plaatsen.
4. Binnen het kernteam op maandelijkse basis een casus behandelen waarbij telkens een andere stoornis aan bod komt. Leden van het kernteam gaan middels rollenspellen aan de slag met het begeleiden van de gespeelde leerlingen om te oefenen hoe dit in de praktijk het beste gedaan kan worden.

Na overleg met de opdrachtgever over de aanbevelingen, blijkt dat de voorkeur uit gaat naar het vervaardigen van een handelingswijzer. Deze handelingswijzer geeft docenten een overzicht van de diverse gedragsstoornissen en bevat informatie hoe leerlingen te benaderen en begeleiden tijdens de les of in begeleidingssituaties. Het doel van deze handelingswijzer is dat iedere docent deze kan raadplegen tijdens de les indien hij dit nodig acht. De handelingswijzer moet de docent handvatten geven om op een adequate wijze om te gaan met leerlingen in les- of begeleidingssituaties.

De keuze voor het vervaardigen van een handelingswijzer lijkt de opdrachtgever op dit moment het meest geschikt, toepasbaar en eveneens op korte termijn inzetbaar. Het werken met casuïstiek acht de opdrachtgever niet interessant en leerzaam genoeg voor de teamleden. Het project GO!cadamie is naar mening van de opdrachtgever op zich niet voldoende levensvatbaar om hierop in te haken en wordt daarom niet als voorkeur genoemd. Tot slot wordt de intakeprocedure binnen Gilde Opleidingen centraal geregeld, vandaar dat de aanbeveling om deze procedure aan te passen eveneens niet haalbaar is.

Discussie

Tijdens het doen van een onderzoek zijn er factoren die van invloed zijn op de uitkomst van het onderzoek. Hieronder gaan wij nader in op die verschillende factoren en hoe deze van invloed (kunnen) zijn geweest op de uitkomst van het onderzoek.

Wij, als onderzoekers, komen allen uit het onderwijs en hierdoor is onze blik wel enigszins gekleurd met onze persoonlijke mening wat betreft de invoering van passend onderwijs. Wij weten als docenten als geen ander hoe moeilijk het nu al is om rekening te houden met leerlingen die een 'speciale' behandeling/benadering nodig hebben. Een kritische noot hierin is dan ook zeker op zijn plaats, aangezien het een aanname betreft dat het aantal leerlingen met een gedragsstoornis in het mbo zal groeien na de invoering van passend onderwijs. Dit is niet te staven met 'hard' bewijs en op dit moment is het slechts gissen naar wat de gevolgen van passend onderwijs precies zullen zijn op de aantallen. De enige indicatie dat dit waarschijnlijk gaat gebeuren is dat de overheid wil dat leerlingen vanuit het speciaal onderwijs instromen in het reguliere onderwijs of nadien doorstromen naar een gewone vervolgopleiding wat een toename impliceert.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden op 'eigen' terrein van één van de onderzoekers en dit 'going native' kan ervoor zorgen dat objectief en kritisch zijn/blijven moeilijk is en vooroordelen meespelen. Tijdens het focusgroepsinterview is er de kans dat de native onderzoeker niet voldoende heeft doorgevraagd of dat hij aannames heeft gedaan aangezien hij al langere tijd samenwerkt met geïnterviewden. De native onderzoeker is ook van mening is dat de geformeerde klankbordgroep onvoldoende docenten uit het werkveld bevat en te veel personen uit de ondersteunende diensten en management. Het punt van discussie hierin is of het dus een vooroordeel betreft of dat het een gegronde zorg is. Volgens de native onderzoeker wordt op deze manier een beslissing genomen op hoger niveau wat een onbevredigend gevoel kan opleveren voor de personen op de werkvloer die dagelijks met deze beslissing te maken gaan krijgen.

Terugblik

Als afsluitend onderdeel van dit onderzoeksrapport blikken wij samen terug op het onderzoek wat we hebben gedaan en wat we zijn tegengekomen.

Waar we heel erg mee hebben lopen worstelen is het afbakenen van ons onderzoek. In eerste instantie hebben we onderzoek gedaan naar cluster 3 én 4, maar gaandeweg kwamen we erachter dat dit te uitgebreid en te breed zou worden. Toen dhr. Van Heel ons het advies gaf de focus te leggen op cluster 4, aangezien dit een grotere belasting vormt voor docenten, was dit voor ons een eureka moment. Wij zagen dit niet meer omdat we te diep in het onderzoek zaten en die frisse blik was precies wat we nodig hadden. En dit bewijst maar weer eens des te meer waarom het belangrijk is om contact te blijven houden met de opdrachtgever gedurende het onderzoek.

Wat ook best nog wat strubbelingen heeft opgeleverd is de onderlinge samenwerking. Wij zijn allemaal hele verschillende persoonlijkheden en het heeft dan ook een aantal clashes en flink wat tongbijten gekost, voordat we erachter waren hoe we ieders kwaliteiten op de beste manier konden inzetten voor het onderzoek. Maar uiteindelijk hebben we hier een weg in gevonden en zijn we weer een ervaring rijker op het gebied van samenwerken.

De meest verrassende uitkomst van het onderzoek vinden wij het feit dat er zoveel aversie heerst bij kernteam T&L met betrekking tot de invoering van passend onderwijs. Door de focusgroepsinterviews zijn we erachter gekomen dat de docenten totaal niet staan te trappelen en er is dan ook sprake van verzet bij de docenten wat betreft de verschuiving van functie docent naar 'hulpverlener' vanwege gebrek aan tijd/expertise. Docenten voelen het heel erg als opgedrongen door de overheid en zien het als iets waar ze niet voor hebben gekozen toen ze het beroep van docent ingingen.

Literatuurlijst

Boeken

Boonman, T., Deen, C. & Brinkman, B. (2013). *Aandachtspunten voor het gebruik van intake informatie in het begeleidingsproces*. 's-Hertogenbosch: M&O-groep.

Brinkman, B. (2013). *Passend onderwijs, professionalisering en deskundigheidsbevordering*. 's-Hertogenbosch: M&O-groep.

Glaudé, M., Van den Berg, J., Verbeek, F. & De Bruijn, E. (2011). *Pedagogisch-didactisch handelen van docenten in het middelbaar Beroepsonderwijs*. 's-Hertogenbosch: echo.

Kessel, van B. (2013). *Passend Onderwijs in het mbo en samenwerking met PrO en v(s)o: 'Van vraagtekens naar nieuwe kansen en mogelijkheden'*. 's-Hertogenbosch: M&O-groep.

LPBO. (2006). *Competentieprofiel leraar (V)MBO*. Utrecht: Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs.

Migchelbrink, F. (2006). *Praktijkgericht onderzoek in zorg en welzijn*. (11e herziende druk) Amsterdam: SWP.

NCRV, Rondon 10 en CNV Onderwijs. (2010). *Onderzoek 'labelkinderen'*. Rapport NCRV, Rondon 10 en CNV Onderwijs. Utrecht: CNV Onderwijs.

Onstenk, J. & Blokhuis, F. (2003). *Werkplekieren in de beroepsonderwijskolom. Naar een integratie van binnen- en buitenschools leren*. Den Haag: Onderwijsraad.

Onsenk, J., De Bruin, E. & Van den Berg, J. (2004). *Een integraal concept van competentiegericht leren en opleiden*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

Rigter, J. (2008). *Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen* (eerste druk, vierde oplage) Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Veugelers, W. & Schuitema, J. (2010). *Grenzen aan de pedagogische taak van de docent. Een verdeling van taken binnen de school en tussen school, ouders, jeugdzorg en politie*. Kortlopend Onderwijsonderzoek. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Walraven, M., Kieft, M. & Broekman, L. (2011). *Passend onderwijs aan leerlingen met gedragsproblemen*. Onderzoeksrapport Oberon. Utrecht: Oberon.

Weber, A. & Doelen, A. (2010). *Organiseren en managen* (Tweede druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

Internet

Balans Digitaal-1. (2013). *Onderwijs. ODD-CD op school*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van <http://www.balansdigitaal.nl/stoornissen/odd-cd/odd-cd-op-school/>

Balans Digitaal-2. (2013). *Onderwijs. Asperger op school*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van <http://www.balansdigitaal.nl/stoornissen/asperger/asperger-op-school/>

Besturenraad. (2013). *Macrodoelmatigheid mbo*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://www.besturenraad.nl/content/macrodoelmatigheid-mbo-over-stages-bezuinigingen-en-inspectiebevoegdheden>

Bibliotheek Hogeschool Utrecht. (z.d.). *Beoordelen informatiebronnen*. Geraadpleegd op 2 november 2013, van <http://www.bibliotheek.hu.nl/ondersteuning/beoordelen%20informatiebronnen.aspx>

Bronkhorst, J. (z.d.). *Visie op opvoeden en onderwijs*. Geraadpleegd op 9 oktober 2013, van <http://www.waarden.org/studie/hoeken/2artikelen/visies/>

Canon beroepsonderwijs. (2013). *Omgaan met verschillen*. Geraadpleegd op 4 januari 2014, van http://www.canonberoepsonderwijs.nl/2_1302_Omgaan_met_verschillen.aspx

Encyclo-1. (z.d.). *Begrip adequaat*. Geraadpleegd op 19 september 2013, van <http://www.encyclo.nl/begrip/adequaat>

Encyclo-2. (z.d.). *Begrip Pedagogische kwaliteit*. Geraadpleegd op 19 september 2013, van <http://www.encyclo.nl/begrip/pedagogische%20kwaliteit>

GBT (z.d.). *ROC software*. Geraadpleegd op 16 november 2013, van <http://www.gbt-software.nl/Product.aspx?pid=2#ROC%20Software>

Gedragsproblemen-kinderen. (z.d.). *Informatie gedragsproblemen*. Geraadpleegd op 16 november 2013, van <http://www.gedragsproblemen-kinderen.info/informatie-gedragsproblemen>

Gilde Opleidingen-1. (2013). *Leerwegen BOL/ BBL*. Geraadpleegd op 15 november 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=1054&sc=4&taal=nl&mid=106>

Gilde Opleidingen-2. (2013) *Missie Gilde Opleidingen*. Geraadpleegd op 19 september 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=234&sc=3&taal=nl&mid=231>

Gilde Opleidingen-3. (2013). *Transport en Logistiek*. Geraadpleegd op 19 september 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=568&sc=4&taal=nl&mid=106>

Gilde Opleidingen-4. (2013). *Onderwijs, Zorg en Arbeidsmarkt. Aanval op schooluitval*. Geraadpleegd op 13 november 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=241&sc=3&taal=nl&mid=238>

Gilde Opleidingen-5. (2013). *Servicecentrum*. Geraadpleegd op 27 oktober 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=172&sc=3&taal=nl&mid=62>

Gilde Opleidingen-8. (2013). *Organogram*. Geraadpleegd op 24 november 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=776&sc=1&taal=nl&mid=335>

Gilde Opleidingen-9. (2013). *Onderwijs, Zorg en Arbeidsmarkt. Dyslexie en Dyscalculie*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van <http://www.gildeopleidingen.nl/default.aspx?id=1193&sc=3&taal=nl&mid=238>

HAN. (2013). *Hogeschool Arnhem en Nijmegen APA normen: bronnenlijst*. Geraadpleegd op 1 augustus 2013, van <http://specials.han.nl/themasites/studiecentra/verwerken-en-delen/bronnen-vermelden/apa-normen/>

Hogeschool Utrecht. (z.d.) *Het vakmanschap van de docent VMBO*. Geraadpleegd op 3 november 2013, van <http://www.onderwijsweb.hu.nl/~media/HU-ONDERWIJSWEB/Docs/1.%20Het%20vakmanschap%20van%20de%20docent%20vmbo%20-%20Vijf%20vignetten%20DEF.pdf>

Holter, N. (2008). *Oorzaken van vroegtijdig schoolverlaten*. Dossier Nederlands Jeugd Instituut. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut. Gedownload op 12 september 2013, van http://www.nji.nl/nji/dossierDownloads/Risicofactoren_VoortijdigSchoolverlaten.pdf

HPC. (2013). *Wet op de beroepen in het onderwijs (BIO)*. Geraadpleegd op 12 september 2013, van <http://www.hpc.nu/wet-op-de-beroepen-in-het-onderwijs-bio>

InfoNu. (2013). *Educatie en school. Kinderen met ADHD in het reguliere onderwijs*. Geraadpleegd op 13 november 2013, van <http://educatie-en-school.infonu.nl/studievaardigheden/67092-kinderen-met-adhd-in-het-reguliere-onderwijs.html>

Inspectie van het Onderwijs. (2009). *Actueel. Nieuwsberichten*. Geraadpleegd op 13 november 2013, van <http://www.onderwijsinspectie.nl/actueel/nieuwsberichten/Veel+leerlingen+krijgen+niet+de+zorg+die+ze+nodig+hebben.html>

KVLO. (z.d.). *De wet BIO*. Geraadpleegd op 2 oktober 2013, van <http://www.kvlo.nl/sf.cgi?188>

Landelijk netwerk autisme. (2003). *Kinderen met speciale rechten. Arbeidstoeileiding van leerlingen met autisme*. Gedownload op 13 november 2013, van <http://www.landelijknetwerkautisme.nl/docs/4496cad7-da2c-43e6-99d8-e2b64420ae90.pdf>

Leeman, Y., Wardekker, W., & Majoor, D. (2007). *Pedagogische kwaliteit op de kaart*. Geraadpleegd op 3 oktober 2013, van http://www.windesheim.nl/~media/Files/Windesheim/Research%20Publications/130129_PKO_PedagogischeKwaliteitopdekaart.pdf

Managementgoeroes. (2013). *7S model McKinsey*. Geraadpleegd op 8 november 2013, van <http://www.managementgoeroes.nl/management-modellen/7s-model/>

Mbo raad. (2009). *Het mbo*. Geraadpleegd op 10 november 2013, van <http://www.mboraad.nl/?page/108252/Het+mbo.aspx>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011). *Aanval op schooluitval. Actueel*. Geraadpleegd op 6 november 2013, van <http://www.aanvalopschooluitval.nl/actueel/bericht/gilde-praktijkopleidingen-stelt-leerlingen-centraal>

Nationaal Kompas. (2013). *Gedragstoornissen*. Geraadpleegd op 25 november 2013, van <http://www.nationaalkompas.nl/gezondheid-en-ziekte/ziekten-en-aandoeningen/psychische-stoornissen/gedragstoornissen/beschrijving/>

Nieuwenhuis, M. (2010). *Wat zijn leiderschapsstijlen?* Geraadpleegd op 22 november 2013, van http://123management.nl/0/030_cultuur/a300_cultuur_10_leiderschapsstijlen.html

NJI. (z.d.). *Kennis over jeugd en opvoeding. Gedragstoornissen*. Geraadpleegd op 5 november 2013, van <http://www.nji.nl/Gedragstoornissen>

NRC. (2013). *Afgestudeerde mbo'ers en hbo'ers komen moeilijker aan baan*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://www.nrc.nl/carriere/2013/07/04/afgestudeerde-mboers-en-hboers-moeilijker-aan-baan/>

Onderwijscoöperatie. (2006). *Bekwaamheidseisen (2006)*. Utrecht: Onderwijscoöperatie. Gedownload op 2 oktober 2013, van <http://www.onderwijscoöperatie.nl/wpcontent/uploads/VOBVE20mei.pdf>

Onderwijscoöperatie. (2013). *Instrumenten*. Geraadpleegd op 16 november 2013, van <https://www.onderwijscoöperatie.nl/instrumenten/>

Onderwijsraad. (2010). *School en leerlingen met gedragsproblemen*. Gedownload op 25 november 2013, van <http://www.onderwijsraad.nl/upload/publicaties/569/documenten/school-en-leerlingen-met-gedragsproblemen.pdf>

Passend onderwijs-1. (z.d.). *Verdere ontwikkeling van leraren*. Geraadpleegd op 16 november 2013, van <http://www.passendonderwijs.nl/hoe-werkt-passendonderwijs/veranderingen-leraren-begeleiders/verdere-ontwikkeling-van-leraren/>

Passend Onderwijs-2. (z.d.) *Hoe werkt passend onderwijs, wat is passend onderwijs*. Geraadpleegd op 19 september 2013, van <http://www.passendonderwijs.nl/hoe-werkt-passend-onderwijs/wat-is-passend-onderwijs/>

Passend onderwijs-3. (z.d.). *Doelen passend onderwijs*. Geraadpleegd op 29 september 2013, van <http://www.passendonderwijs.nl/hoe-werkt-passend-onderwijs/wat-is-passend-onderwijs/doelen-passend-onderwijs/>

Passend onderwijs-4. (z.d.). *Passend onderwijs, professionalisering en deskundigheidsbevordering* Gedownload op 20 september 2013, van <http://www.passendonderwijs.nl/wp-content/uploads/2013/08/Passend-onderwijs-professionalisering-en-deskundigheidsbevordering.pdf>

Passend onderwijs-5. (z.d.). *Veranderingen in cluster 1 en 2*. Geraadpleegd op 29 augustus 2013, van <http://www.passendonderwijs.nl/hoe-werkt-passend-onderwijs/veranderingen-cluster-1-en-2/>

Rijksoverheid-1. (2011) *Referentiekader passend onderwijs*. Gedownload op 18 oktober 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/12/08/referentiekader-passend-onderwijs.html>

Rijksoverheid-2. (z.d.). *Plannen passend onderwijs*. Geraadpleegd op 29 augustus 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/plannen-passend-onderwijs>

Rijksoverheid-3. (z.d.). *Speciaal Onderwijs*. Geraadpleegd op 29 augustus 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs>

Rijksoverheid-4. (z.d.). *Financiering middelbaar beroepsonderwijs en volwasseneneducatie*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-middelbaar-beroepsonderwijs-en-volwasseneneducatie>

Rijksoverheid-5. (z.d.). *Werken in het onderwijs; aan welke eisen moet een docent voldoen?* Geraadpleegd op 2 oktober 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/vraag-en-antwoord/aan-welke-eisen-moet-een-docent-voldoen.html>

Rijksoverheid-6. (2013). *Investeren in het onderwijs*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/09/17/investeren-in-onderwijs.html>

Rijksoverheid-7. (2011). *Passend onderwijs voor ieder kind*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/nieuws/2011/01/31/passend-onderwijs-voor-ieder-kind.html>

Robbertsen, N. (2010). *Scriptie 'Wat is de invloed van etikettering op een gedragsprobleem bij leerlingen in het basisonderwijs en hoe kun je er als leerkracht optimaal mee omgaan?'*. Gedownload op 30 september 2013, van <http://www.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:3591/DS1/>

Rondom10. (z.d.). *NCRV. Basisscholieren lijden onder klasgenoten met probleemetiket*. Geraadpleegd op 20 november 2013, van <http://rondom10archieff.ncrv.nl/pagina/basisscholieren-lieden-onder-klasgenoten-met-probleemetiket>

Steunpunt ADHD. (2013). *Omgaan met AD(H)D in de klas*. Geraadpleegd op 18 september 2013, van <http://www.steunpuntadhd.nl/adhd-op-school/omgaan-met-ad%28h%29d-in-de-klas/>

Steunpunt passend onderwijs-1. (2013). *Wet gelijke behandeling*. Geraadpleegd op 18 oktober 2013, van <http://www.steunpuntpassendonderwijs.nl/passend-onderwijs/regelingen-en-voorzieningen/wet-gelijke-behandeling/>

Steunpunt passend onderwijs-2. (2013). *School en passend onderwijs*. Geraadpleegd op 18 oktober 2013, van <http://www.steunpuntpassendonderwijs.nl/passend-onderwijs/school-en-passend-onderwijs/>

Steunpunt passend onderwijs-3. (2013) *Passend onderwijs in het mbo*. Geraadpleegd op 25 oktober 2013, van <http://www.steunpuntpassendonderwijs.nl/passend-onderwijs/school-en-passend-onderwijs/passend-onderwijs-in-het-mbo/>

Steunpunt passend onderwijs-4. (2013). *Ontwikkelingsstoornis bij leren / en gedrag. Stoornissen*. Geraadpleegd op 1 augustus 2013, van <http://www.steunpuntpassendonderwijs.nl/stoornissenbepkeringen/ontwikkelingsstoornis-bij-leren-gedrag/>

Trimbos Instituut. (2010). *ADHD, gedragsstoornissen en antisociale persoonlijkheidsstoornis*. Gedownload op 25 november 2013, van <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/01/24/trimbos-rapport-adhd-gedragsstoornissen-en-antisociale-persoonlijkheidsstoornis.html>

Venlo. (z.d.). *Jaaroverzicht bevolking 2012*. Gedownload op 9 november 2013, van http://www.venlo.nl/gemeente_en_beleid/feiten-en-cijfers/rapporten/Documents/2012%20Jaaroverzicht%20bevolking.pdf

Veugelers, W. & De Kat, E. (z.d.). *Opvoeden in het voortgezet onderwijs*. Geraadpleegd op 9 oktober 2013, van <http://www.waarden.org/studie/hoeken/2artikelen/voortgezet/>

Verhoeven, P. & Wenting, A. (2006). *Leerstoornissen*. Geraadpleegd op 5 november 2013, van <http://leerproblemen.webs.com/verbaleleerstoornissen.htm>

Vliet, van V. (2013). *7S-model (McKinsey)*. Geraadpleegd op 27 november 2013, van <http://www.scienceprogress.nl/diagnose/7s-model-mckinsey>

Volkskrant. (2011). *Kind krijgt veel te snel etiket*. Geraadpleegd op 30 september 2013, van

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2844/Archief/archief/article/detail/1863326/2011/03/22/Kind-krijgt-veel-te-snel-een-etiket.dhtml>

Vo-raad. (z.d.). *Bezuinigingen*. Geraadpleegd op 9 november 2013, van <http://www.vo-raad.nl/dossiers/bekostiging/scholen-overspoeld-met-bezuinigingen>

Niet-gepubliceerde bronnen

College van Bestuur Gilde Opleidingen, Scholl, Simons-Heldens. (2009). *Vakmanschap!*. Strategisch beleidsplan 2009-2014. Gilde Opleidingen: Roermond. P&P Grafimedia Maasbracht

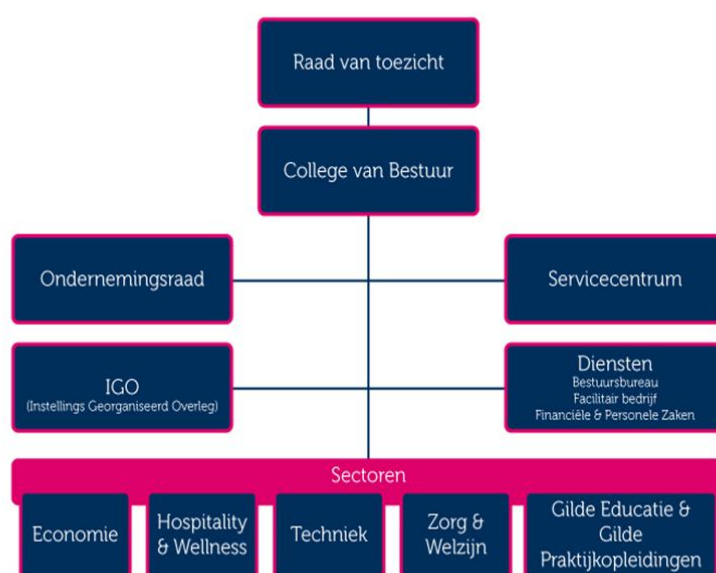
Gilde Opleidingen-6. (2013). *Passend onderwijs komt eraan!* Voorlichtingsbrief OZA. Roermond: Gilde Opleidingen

Gilde Opleidingen-7. (2012). *Vakmanschap bieden en talent laten ontplooiën*. Scholingsbeleid. Roermond: Gilde Opleidingen

Audio visuele bron

Billekens, E. (onderzoeker/interviewer). (2013). *Focusgroepsinterview kernteam T&L te Venlo*. [video opname]. Nijmegen: HAN

Bijlage I Organogram Gilde Opleidingen

(Gilde Opleidingen-8, 2013)

Bijlage II Doelen passend onderwijs

Passend onderwijs moet ervoor zorgen dat leerlingen in de toekomst een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen. Om de knelpunten in het huidige systeem aan te pakken, is een aantal doelen geformuleerd.

1. Zo passend mogelijk onderwijs en aanpakken onderwijsbeperking

De huidige landelijke indicatiestelling is sterk medisch gericht; een door de zorg geïndiceerde stoornis vormt een belangrijk onderdeel binnen de indicatiestelling. Door de afschaffing van de landelijke systematiek krijgen schoolbesturen meer ruimte om bij de toekenning van extra onderwijsondersteuning uit te gaan van de onderwijsbeperking van de leerling. De vraag die daarbij centraal staat, is: hoe kan deze onderwijsbeperking worden opgeheven? In de huidige situatie is het financieel lonend om op basis van een diagnose in de zorg een indicatie voor onderwijs aan te vragen. Deze prikkel vervalt in het nieuwe stelsel. De prikkels verschuiven naar efficiënt en transparant omgaan met de beschikbare middelen voor extra voorzieningen voor leerlingen die dat nodig hebben.

2. Leraren zijn beter toegerust

Goed onderwijs en goede extra ondersteuning van een leerling in de klas valt of staat met de leraar. Dat geldt ook voor passend onderwijs. De leraar staat er niet alleen voor: hij werkt samen met het team, de school en het samenwerkingsverband. Met passend onderwijs wordt geïnvesteerd in opbrengstgericht werken voor alle leerlingen én in de verdere ontwikkeling van leraren.

3. Minder bureaucratie

Het nieuwe systeem moet minder complex en bureaucratisch zijn dan het huidige. Dus geen lange indicatieprocedures, geen wachtlijsten, geen gescheiden circuits van lichte en zware ondersteuning en zo min mogelijk administratieve lasten voor de betrokkenen.

4. Budgettaire beheersbaarheid en transparantie

Het financiële systeem dat bij het nieuwe wettelijke kader hoort, moet transparant en beheersbaar zijn. Het moet duidelijk zijn waaraan de beschikbare middelen voor extra ondersteuning worden besteed. Ook de prikkels voor afwenteling van kosten van regulier naar speciaal onderwijs en van lichte ondersteuning naar zware ondersteuning moeten worden weggenomen.

5. Geen thuiszitters

Alle kinderen verdienen een plek in het onderwijs. De afgelopen jaren is gewerkt aan het terugdringen van de thuiszittersproblematiek, maar hiermee is nog onvoldoende geborgd dat er geen kinderen meer thuiszitten. Daarom is een belangrijk doel van passend onderwijs: een zo passend mogelijk onderwijsprogramma voor alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in het onderwijs.

6. Afstemming met andere sectoren

De inzet van extra ondersteuning in het onderwijs moet beter worden afgestemd op de inzet vanuit andere sectoren in het jeugddomein, zoals de jeugdzorg, de WMO-zorg en de arbeidsmarkt. Zowel de voorzieningen als de ondersteuning die een kind vanuit verschillende sectoren ontvangt, moeten beter op elkaar worden afgestemd (Passend onderwijs-2, z.d.).

Bijlage III Gecodeerd focusgroepsinterview

Tijdens de focusgroep interview zijn de volgende vragen aan de orde gekomen (gesteld door interviewer Etiënne):

- 1). Is er tijdens de opleiding voor uw didactische aantekening aandacht besteed aan de pedagogische competenties?
- 2). Is het uw ervaring dat dit afdoende is geweest om u voor te bereiden op de diversiteit aan gedragsstoornissen die momenteel voorkomen binnen een school/ de klas?
- 3). Bent u (voldoende) op de hoogte van hoe te handelen wat betreft de 'speciale' behoeftes die leerlingen met een gedragsstoornis hebben?
- 4). Heeft u na het behalen van uw didactische aantekening nog een aanvullende cursus of opleiding gevolgd op het gebied van pedagogische competenties?
- 5). Wanneer er sprake is van handelingsverlegen op het gebied van de pedagogische competenties, op welke manier zou u deze handelingsverlegenheid opgelost willen zien? (denk hierbij aan cursus, bijscholing, zelfstudie, boekwerk met overzicht etc.)

Codering thema's:

Tijd/ werkdruk

Te specialistisch/ diversiteit te complex

Geen interesse en opgelegd/ opgedrongen door regering

Aandacht voor stoornissen tijdens opleiding

Oplossing voor toekomstige begeleiding

Selectie procedure voor (toekomstige) collega's

Structureren les

Minimale pedagogische competenties die docenten zouden moeten hebben

Groepsgrootte

Vooraf aanvullende informatie over leerlingen

Leerlingen moeten leerbaar zijn

Interview 1

Datum: 21 oktober 2013

Locatie: Gilde Opleidingen Venlo

Aantal aanwezigen: 6 (1 vrouw en 5 mannen)

Geïnterviewden zijn genummerd 1 t/m 6

6: in sessies gedurende 6 maanden op de universiteit. Met betrekking tot de theorie ging een groot deel over didactiek (lesopbouw/ hoe les te geven). Het grootste deel bestond uit stage lopen en hiervan heb ik het meest geleerd. Er was tijdens de opleiding niet veel aandacht voor de pedagogische competenties en op de universiteit zijn stoornissen nooit aan bod gekomen. Ik werd gewoon gevraagd om les te gaan geven.

4: casussen met betrekking tot type leerlingen (o.a. autisme). Dit werd voorbereid door mede studenten en gepresenteerd voor de groep/klas. Hier leerden we dan wat van. Maar ik kan niet precies meer zeggen welke stoornissen aan bod zijn gekomen.

1: geen aandacht voor pedagogische competenties binnen de opleiding bij defensie.

Waarom ik wel les mag geven?: ik heb een aanvullende didactische aantekening.

2: ik heb een aanvullende instructie bekwaamheid op HBO niveau. Hier was er geen aandacht voor stoornissen want deze zijn binnen defensie niet aanwezig (iedereen lachen).

3: ik heb leraren opleiding gedaan. Hier kwamen stoornissen wel een stukje aan bod in een module. De module ging over leerling begeleiding en we hielden aan de hand van zelfgekozen onderwerp een presentatie.

5: Ik ben op dit moment bezig met de leraren opleiding. De diverse problematiek is besproken maar minimaal vergeleken met wat je in de praktijk tegenkomt. En nee ik voel me niet competent met betrekking tot pedagogische vaardigheden na het afronden van mijn opleiding. Ik denk dat hier niet voldoende aandacht voor is binnen de opleiding wanneer je

om je heen kijkt waar je mee te maken krijgt in de praktijk. Vooral vergeleken met iemand (bijv. ambulant begeleider) die hier 4 jaar een opleiding voor heeft gevolgd.

4: ik ben het volledig eens met 5. Ik mis de basiskennis hoe met dat soort leerlingen/ situaties om te gaan in de les. Het is alleen aangestipt wat betreft bepaalde stoornissen maar niet hoe je hiermee om moet gaan in de praktijk.

6: sluit zich aan bij 4 en 5

2: heeft in LWOO gewerkt en heeft door werkervaring geleerd hoe om te gaan met stoornissen maar niet tijdens/in de opleiding. Ik denk dat ik nooit volledig competent zal zijn hierin want voor begeleiding heb je empathie nodig en stof m.b.t. de diverse problematieken om goed te kunnen begeleiden.

3: daar komt bij geen stoornis is hetzelfde. Dus 2 personen met bijvoorbeeld ASS reageren en zijn heel verschillend. Mijn/ onze basis is te beperkt om hier goed mee om te gaan. En dit veranderen gaat bijna niet, hier is zo veel scholing voor nodig en weer 4 jaar bezig dat gaat bijna niet.

1: wanneer het op scholing aankomt dan hebben wij als docent delen van een psychologie studie die 6 jaar duurt en daarbovenop chirurgie (???) en dan ben je totaal 10 jaar bezig en dat is niet haalbaar. Er moet een compleet nieuwe opleiding opgezet worden om leerlingen met alle stoornissen goed te begeleiden. In ieder geval 6 jaar medisch onderlegt zijn op dat gebied.

6: ik denk dat het niet zo zeer belangrijk is hoe met dit soort leerlingen om te gaan maar vooral hoe de lessen vorm te geven met dat soort leerlingen in de klas. Vooral boerenverstand, ervaring belangrijk en het is lastig om met verschillende type leerlingen in 1 klas je les vorm te geven. Ik heb les gehad in hoe les te geven en hoe een goede lesopbouw in elkaar zit maar ik heb geen flauw idee hoe dit te doen wanneer daar 4 verschillende types leerlingen zitten. Vooral praktisch gezien: verschillende werkvormen voor verschillende type leerlingen → erg lastig hoe/ wie/ wat. Ik heb 30 jaar ervaring in het onderwijs en voorheen werd er klassikaal/ frontaal les gegeven. Kon een leerling dit niet dan viel hij/ zij af en dit gold voor zo'n 50%. Nu ligt de nadruk meer op zelfstandig leren, wat ik toejuich, maar het is lastig om hierbij rekening te houden met verschillende types leerlingen.

5: Belangrijk is, is dat de problematiek en de diversiteit hiervan nooit helemaal te doorgronden is. Hier kun je een docent nooit echt helemaal voor opleiden omdat er zo veel variabelen zijn. Dan zou je naast de docenten opleiding nog een extra jaar moeten invoeren om dit te leren aan docenten en dit is dan alleen puur de basis. Het is een heel complex onderwerp en het is heel lastig om je dit eigen te maken en elke docent wil dit graag op zijn eigen manier invullen.

1: wij hebben als docenten een stempel omdat we een didactische opleiding hebben maar dat gaat door de invoer van passend onderwijs nu veel verder. Willen we nog docent zijn met alles wat komen gaat. Het wordt ons opgedrongen, je wordt zorgverlener en dit is mijn vak niet.

5: Docenten gaan hierop afknappen. 12 rugzakjes in 2 klassen....pffff. Wanneer ik op het werk ben dan ben ik dagelijks bezig met het bespreken van een aantal leerlingen. Dit kost zo veel extra tijd dat ik niet eens de tijd heb om bijvoorbeeld mijn lessen aan te passen aan de diverse leerling types. Grote klassen met 5, 6 of 7 LGF leerlingen gaat gewoon niet welke vooropleiding je ook gehad hebt en daar is niet over nagedacht.

6: je kunt niet tijdens de les met iedere individuele leerling met diverse stoornissen rekening houden. Je moet les geven en dan is die (individuele) aandacht niet haalbaar. Leerlingen die zich misdragen, ondanks een stoornis en dus een specifieke omgang, die verwijder ik uit de les. Je kunt leerlingen met diverse stoornissen niet dezelfde lesstof geven. Leerlingen met een stoornis pikken slechts een deel op en hier zouden verschillende lespakketten voor ontworpen moeten worden. Dan moet je binnen de bestaande MBO opleiding (BOL) allerlei varianten gaan bedenken om dezelfde lesstof aan leerlingen met diverse stoornissen te geven. Als dit kant en klaar beschikbaar is dan zou dit eventueel mogelijk zijn maar dit is niet haalbaar wanneer een docent dit zelf moet doen.

4: wij zijn straks meer behandelaar dan docent. Als dit zo doorgaat dan zal dit straks wel het geval zijn. Docent is opgeleid om kennis en vaardigheden over te dragen en aan te leren.

Dus wij zijn geschoold om didactisch te begeleiden. De docent kan en wil niet die rol van behandelaar. F. (de ambulant begeleider binnen Gilde opleidingen) is de enig echte s[pecialist en zij heeft hier 4 of 6 jaar voor gestudeerd wat wel aangeeft hoe complex de problematiek is. Docent kan en wil dit er niet bij hebben. Misschien moeten we op een andere manier gaan denken: meerdere specialisten binnen de organisatie hiervoor hebben die bepaalde problematiek binnen de klassen kunnen tackelen. Als eenling/ docent lukt dat gewoon niet als een klas 30 leerlingen bevat.

3: er kan bijvoorbeeld gewerkt worden met onderwijsassistenten die meehelpen in de klas.

4: ja maar je praat wel over hele specifieke specialisatie.

5: hoe hoog moet die assistent dan wel niet opgeleid zijn. Dat red je niet met alleen onderwijs assistent opleiding.

3: zo'n assistent zou groepjes apart kunnen nemen om leerlingen die dit nodig hebben op een bepaald specifieke manier iets aan te bieden.

6: maar iemand die veel van stoornissen weet kan weer geen les geven. Dat zijn twee totaal verschillende dingen en heel anders.

4: dat zijn gewoon twee verschillende specialismes.

1: het is onbetaalbaar om met een 2 of 3 dubbele bezetting te zitten om dat soort leerlingen te begeleiden. Ze (de regering) leggen het bij ons docenten neer en dat is krom.

4: als docent is het goed om meer achtergrond informatie te krijgen met betrekking tot diverse problematiek maar je moet niet verwachten dat je een specialist gaat worden à la F. Als je dat al in een lessituatie kan toepassen (wijzend naar 6)

Ik zou wel willen kijken bij het speciaal onderwijs (SO) hoe men daar met kleine groepjes omgaat met problematieken. Je kunt beginnen met buiten de deur te kijken naar hoe anderen dit doen en gewoon eens observeren hoe echte specialisten daarmee omgaan binnen een lessituatie.

5: ik denk dat dat goed is: waarom wel uitvinden met betrekking tot het structureren van onderwijs hoe dit aan te pakken. Het is handig om met mensen te spreken die ervaring hebben hierin en te kijken hoe zij het doen. Je moet wel van tevoren goed weten welke soorten problematieken leerlingen kunnen hebben en je dus tegen kunt komen en hier de basiskennis over hebben.

6: wat ik voorop wil stellen is dat leerlingen leerbaar moeten zijn ik vraag me af of sommige leerlingen überhaupt leerbaar zijn. Veel leerlingen worden toegelaten binnen de opleiding en zij zullen nooit een diploma halen en op deze manier houden wij onszelf en de leerling voor de gek en dat zouden we zo niet moeten doen.

Wat ik zou willen leren is hoe ik structuur kan aanbrengen voor verschillende leerlingen met verschillende aandoeningen binnen een lessituatie waarbij ik toch met zo'n hele groep geconfronteerd word. Ik zou willen leren hoe ik binnen een klas met sub-groepjes kan werken die op verschillende manieren aan het werk gaan geschikt voor/ passend bij het gedrag van de leerlingen. Ook zou ik graag willen leren hoe ik moet reageren op specifiek gedrag behorend bij een stoornis. Dit zou ik graag willen oefenen want ik kan het wel weten maar ik moet dit ook in de praktijk kunnen toepassen. Ik denk zelf dat de manier van omgang met diverse stoornissen zit in het structureren van de lessen en daar zou ik meer over willen leren.

4: ik werk weleens in groepjes en heb dan mijn handen al vol op het didactisch gebied laat staan dat hier ook nog een component gedrag overheen komt waar ik rekening mee moet houden. Ik kan en doe dit dan ook alleen in rustige klassen want anders is het werken in groepjes niet haalbaar.

3: Ik wil ook wel meer informatie met betrekking tot werkvormen maar de vraag blijft of ik het wel kan. Anders had ik wel voor het SO gekozen. Je kunt wel een stukje basis krijgen maar de vraag blijft of ik dit kan toepassen in de praktijk.

1: Ik denk dat een andere selectieprocedure nodig is wat betreft de aanname van (toekomstige) collega's. Bepaalde collega's horen gewoon niet thuis op bepaalde plaatsen. Wanneer collega's dit niet aan kunnen zijn ze hier niet voor geschikt en horen ze daar niet thuis. En ik hoef en wil zelf niets bijleren.

2: ik heb heel veel stage lopen en bij-studie nodig om dit werk te kunnen blijven doen. Op mijn leeftijd lukt dit niet meer. Je moet heel veel kunnen schakelen tussen verschillende types leerlingen en ik mis de kennis en kunde (gereedschap) hiervoor. Je moet kennis en kunde hebben om bepaalde leerlingen goed aan te pakken, dus op de juiste manier behandelen/ benaderen, en een gewone docent heeft deze kennis en kunde niet in huis.

1: Ik vind dat wanneer ik weet heb van een etiketje bij een leerling dat ik hier meer op ga letten. Wanneer ik het niet weet ga ik beter met de leerling om. Kids die zich misdragen gewoon ouderwets straffen (bijvoorbeeld laten vegen).

4: Welke pedagogische competenties ik zou moeten hebben? Ik gebruik zelf het gewone boeren verstand, structuur, regelmaat, het inbouwen van herhalingen en schep duidelijkheid. Ik zou dit nog beter toe kunnen passen voor leerlingen die moeilijker leren maar ik heb niet de ambitie hier gespecialiseerd in te worden. Ik wil wel weten hoe ik beter om zou kunnen gaan met leerlingen met een etiketje maar dat heeft een grens: ik zou dit puur doen om mezelf te helpen verder te komen/ meer te bereiken met een etiket leerling.

6: je kunt niet iedereen alles leren. Dit houdt ergens op, mensen moeten hiertoe bereid zijn en als dit niet zo is dan houdt het wat mij betreft op.

5: Welke pedagogische competenties ik minimaal zou moeten hebben? Achtergrond informatie met betrekking tot problematiek/ tekortkomingen en hoe leerlingen hierin het beste te begeleiden. Dit is zeer intensief om te doen en ik zie dit dan ook niet zitten in een kas als bijvoorbeeld logistiek medewerker BOL of BBL niveau 2. Het is gewoon niet te doen als je dit goed wilt doen. Ik probeer dit nu ook maar ik merk dat ik overal tekort schiet en dit is erg frustrerend omdat je er geen grip op hebt dan dat je er eigenlijk wat aan kan doen. Ik probeer ook op eigen initiatief, en ik ben ook gek dat ik dit doe, me meer te verdiepen in de diverse problematiek (via gesprekken met collega's en op internet) maar dit wil nog niet zeggen dat ik het hierdoor in de vingers krijg. Ik ben er wel mee bezig maar ik wil dit eigenlijk helemaal niet. Ik wil gewoon docent zijn!!!!

6: Ik ben er van overtuigd dat structuur het allerbelangrijkste is naast een goede relatie met een leerling. Het hebben van een goede relatie met een leerling houdt ook een keer op en je moet dan ook kunnen zeggen dat iets niet gaat en de wegen dan laten scheiden. Helderheid en structuur zijn in mijn ogen belangrijke aspecten: je mag best streng zijn. Een leerling wil van A naar B komen en dan is dat nodig.

4: En behalve structuur en duidelijkheid is ook een basisvoorwaarde de groepsgrootte. Kleine groepen zijn een voorwaarde om te kunnen omgaan met toekomstige gemengde groepen.

Interview 2

Datum: 24 oktober 2013

Locatie: Gilde Opleidingen Venlo

Aantal aanwezigen: 4 (2 vrouwen en 2 mannen)

Geïnterviewden zijn genummerd 7 t/m 10

7: wat betreft de pedagogische competenties heb ik 6 maanden onderwijskunde gehad en hierin kwamen alle stijlen van lesgeven aan bod en dit heb ik toegepast door middel van stages. Tijdens de opleiding was er vooral aandacht voor de didactiek.

8: ik heb eerst de Pabo gedaan en daarna de lerarenopleiding Duits. Op de Pabo was er veel aandacht voor pedagogiek en didactiek en op de lerarenopleiding heb ik vrijstelling gehad voor de pedagogiek en hoefde ik alleen de didactiek. Op de Pabo was er vooral aandacht voor de omgang met leerlingen maar dan wel met de gewone leerlingen en niet die met stoornissen/ problematiek.

9: ik ben een zij-instromer. Ik heb 22 bijeenkomsten gehad om bevoegd te zijn om voor de klas te mogen staan. Tijdens die bijeenkomsten heb ik zeer summier informatie gekregen met betrekking tot stoornissen/ problematiek.

10: Helemaal niets! Ik heb mijn kandidaats rechten en een onderwijsbevoegdheid en hierin is helemaal niets gedaan op pedagogisch/ didactisch gebied. Ik heb alleen maar 1 keer

lesbezoek gehad en daarna kreeg ik tips hoe sommige dingen anders te doen maar verder niets.

8: mijn opleiding is zeker niet voldoende geweest. Ik mis kennis met betrekking tot verschillende gedragsstoornissen en de tijd om mijn werk goed te doen aangezien er zo veel van mij verwacht wordt. De meeste leer- en gedragsstoornissen komen voor op niveau 2 en daar moet al zo veel gebeuren, er is geen tijd voor leerlingen die achterblijven of een andere behandeling nodig hebben. Ik heb geen tijd voor een goede begeleiding van leerlingen met stoornissen.

7: de kern voor mij is hetzelfde als 8. Je weet niet altijd wat/ wat is. Kernfactor is tijd en de school moet hier meer ruimte geven en dan kan begeleiding eventueel wel plaats vinden. Met rugdekking en extra informatie over hoe dit aan te pakken denk ik dat ik dat wel aankan. Maar belangrijkste factor is tijd. Klassengrootte is ook een belangrijke factor naast tijd. 1 of 2 leerling die extra aandacht nodig hebben is te overzien maar daarnaast heb je ook nog 25 andere leerlingen. De groepen zijn gewoon te groot daarvoor.

9: ik heb hier nog een aanvullende factor op: ik wil dit niet. Ik zou anders wel gekozen hebben om les te geven in het SO. Ik krijg er zo wel automatisch wel mee te maken maar ik geef toe dat ik niet zo goed ben in het begeleiden van leerlingen. Leerlingen hebben over het algemeen niet 1 probleem maar een heel scala aan problemen. En er zit niet 1 persoon per klas met scala aan problemen (wat nog wel gaat) maar 4 of 5 en dat is een heel ander verhaal. Het draait dan om de leerlingen met de problemen en niet meer om de rest. Voor dat soort leerlingen met problemen zijn er andere scholen.

7: leerlingen met beperkte problemen komen toch echt op scholen als de onze en hier moet je dan wat mee. Alleen extreme gevallen gaan naar SVO.

9: ja maar wat zijn beperkte problemen? We hebben nu ook leerlingen hier op school die hier eigenlijk helemaal niet horen.

8: er zijn binnen SO geen mbo-scholen. Dat is het probleem en daar zit een gat.

7: de school moet een team opzetten die helpt om problemen met leerlingen op te lossen. Je kunt niet alles bij docenten neerleggen (8 en 9 beamen dit). Zo'n team kan helpen met hoe om te gaan met leerlingen met stoornissen, zij vangen leerlingen op wanneer het een docent niet lukt zodat iemand anders toch doorgaat met die betreffende leerling. Leerlingen met problematiek hebben heel veel intense lange begeleiding nodig en docenten hebben hier geen tijd voor.

8: mensen met een studie die hierop gericht is, bijvoorbeeld psychologie (en zijn hebben daar 4 jaar voor gestudeerd), kunnen die begeleiding bieden. Maar docenten hebben hier geen opleiding voor gevolgd en kunnen dit gewoon niet.

10: er komt te veel op het bordje van de docenten. Wij moeten alles maar aanpassen en overall rekening mee houden. Je bent onderhand meer bezig met de 3, 4, 5 probleemgevallen dan het reguliere lesgeven en de normale omgang met leerlingen. De leerlingen waar niets mee aan de hand is daar wordt niets mee gedaan en zij moeten het allemaal zelf maar uitzoeken want de docenten hebben hun handen al vol aan de probleem leerlingen.

7: wanneer ze het rugzakje afschaffen en er komt daar niets voor in de plaats dan wordt dat een groot probleem. Wanneer je het rugzakje vervangt door bijvoorbeeld een school psycholoog en de docent helpt hierin mee dan is het een ander verhaal.

10: de vraag is of we hier een probleem van moeten maken. We (de docenten) kunnen ook gewoon zeggen "we kunnen dit niet" dat dit ons probleem niet is en niet ons pakkie-an.

Etiënne: het is niet een kwestie van willen maar jullie moeten met dit soort leerlingen om leren gaan en wat dan?

9: dan kan ik dat wel maar dan zit ik na 1 maand al ziek thuis. Totdat er waarschijnlijk iets aan gaat gebeuren.

8: ik kan het denk ik wel maar dan moet ik mij erin verdiepen en hier tijd voor krijgen en zonder dat kan ik het niet.

8: ik heb nooit nagedacht over hoe ik opgeleid of bijgespijkerd zou willen worden hierin. Ik krijg daar toch geen extra tijd voor en heb me daardoor nooit hierin verdiept en weet niet wat er is aan mogelijkheden.

9: ik wil blanco starten met leerlingen en ga zo leerlingen open tegemoet. Zo lang er niets gebeurd hoeft ik een dossier niet in te zien. Ik heb geen vooroordelen over leerlingen of een klas wanneer ik iets niet weet hierover.

10: Wanneer er iets mis gaat binnen de klas bij een leerling vragen wij aan Bart (traject coördinator) of de trajectbegeleider of deze leerling misschien een stoornis heeft. Ik ben al wel erg druk en vraag mij af hoe er eventueel een opleiding gerealiseerd wordt.

8: Ik zou wel willen weten wanneer een leerling anders is.

7: Ik vind dat er rekening gehouden moet worden met leerlingen met rugzakjes. Ouders verwachten van ons als docent dat wij een opvoedkundige taak hebben al zijn de leerlingen 22 of 23. Een docent moet over pedagogische kwaliteiten beschikken, maar belangrijk vind ik dat een docent kennis heeft van hoe om te gaan met leerlingen met normaal gedrag.

8: Basiskennis van deze stoornissen moeten wij over beschikken, maar in de opleiding vooral gericht op de didactiek.

9: Moeite met het feit dat wij worden ingezet als pedagoog i.p.v. leraar. Als ik zou weten dat wij te maken krijgen met zoveel leerlingen met stoornissen, dan weet ik niet of ik voor het onderwijs had gekozen.

8: Wij hebben behoefte aan ondersteuning van een expert. Binnen al onze lessen en taken weten ik niet of er tijd is voor de extra begeleiding van deze studenten.

7: Het is een politieke kwestie.

Etiënne: Wat zou je nodig hebben om deze leerlingen te kunnen begeleiden binnen de lessen.

8: Tijd voor een leerling.

9: Ik denk dat er niets te leren valt maar je deze pedagogische kwaliteiten moet bezitten en ik weet niet of ik daar de aangewezen persoon voor ben. Toch zou ik er wel meer van willen weten.

10: Ik mis heel veel om deze leerlingen te kunnen begeleiden. En als ik mij hierin moet verdiepen, denk ik dat ik een andere baan ga zoeken. Het lijkt mij fijn als een iemand die hier verstand van heeft dit werk moet blijven doen.

9: Ik zal overwegen om ander werk te gaan zoeken.

7: We hebben goede begeleiding nodig en geduld.

8: Extra tijd om de leerlingen na de lessen te begeleiden, want heb er tijdens mijn lessen geen tijd voor om deze student extra te begeleiden.

10: Maar het gaat om gedragingen van leerlingen, extra begeleiding is niet nodig voor de leerling. Want daar ligt het probleem niet. Het zijn puur de gedragingen en wij weten hier niet mee om te gaan.

Bijlage IV Belangrijkste punten mailcontact met OZA

Van: Billekens, Etiënne
Verzonden: vrijdag 21 juni 2013 14:39
Aan: Born van den, (Monique Lucas)
Onderwerp: Vraag

Hallo Monique,

Voor een opdracht van volgend schooljaar voor mijn pedagogische opleiding, zou ik graag de volgende vragen aan je willen stellen; wellicht dat jij deze kunt beantwoorden of mij naar de juiste persoon kunt wijzen die deze vragen voor mij kan beantwoorden:

- 1) Wat wordt er op dit moment binnen GO gedaan aan bijscholing voor docenten om met LGF-leerlingen om te gaan?
- 2) Welke stoornissen (denkend aan ADHD, autisme, PDD_NOS, etc.) komen binnen GO het meest voor, wellicht dat je deze vraag ook uit kunt splitsen naar afdeling T&L.
- 3) Welke eisen stelt GO aan pedagogische kwaliteiten van docenten? Anders gezegd: aan welke pedagogische kwaliteiten moet een docent voldoen op het moment dat deze binnen GO wordt aangenomen?

Ik hoop dat je me een antwoord kunt geven op één of meerdere vragen en/of de juiste persoon kunt aanwijzen die mij aan een antwoord kan helpen.
In ieder geval bedankt voor een reactie.

Met vriendelijke groet,

E. Billekens • Docent / BPV-coördinator
Sector economie • Afdeling Transport en Logistiek

Hallo Etiënne,

Je bent bij mij aan het juiste adres, omdat mijn afdeling momenteel volop bezig is met de ontwikkelingen en implementatie van Passend Onderwijs..

Enkele korte antwoorden:

1. op dit moment gebeurt scholing van docenten incidenteel en redelijk willekeurig: bijvoorbeeld een ambulant begeleider die een docent vertelt over de beperking die de student heeft en hoe hij daarmee kan omgaan, of een team dat zich laat "opfrissen" over autisme etc. Gilde is voornemens om alle medewerkers te scholen, afhankelijk van de kennis en de behoeften van een team. Hiervoor komt een projectplan met het doel om vanaf het voorjaar 2014 scholing te gaan aanbieden.

2. in onze LGF administratie worden de beperkingen per cluster bijgehouden, niet per beperking. Ik zal aan het secretariaat OZA eens vragen of de door jou gevraagde gegevens beschikbaar zijn. Daar krijg je dus nog antwoord op.

3. OZA is momenteel belast met het schrijven van een concept van de basisondersteuning een die van de aanvullende ondersteuning (of anders gezegd: de eerste en tweedelijns begeleiding). De basisondersteuning is de ondersteuning die de student zo meteen moet kunnen ervaren vanuit het team docenten/instructeurs dat hem omringd. Op de beschrijving wordt zo meteen de scholing gebaseerd.

Ik kan me voorstellen dat deze antwoorden te summier zijn. Wellicht aan het begin van het schooljaar een keer een persoonlijke afspraak maken?

Met vriendelijke groet Monique

Hallo Etiënne,

*Op dit moment kunnen we vraag 2 slechts beantwoorden met:
In de sector Economie zaten afgelopen jaar*

66 leerlingen uit cluster 4 (gedragsstoornissen, ADHD, autisme en PPD-NOS zijn de meest voorkomende binnen GO)

8 leerlingen uit cluster 3 (lichamelijke beperkingen)

1 leerling uit cluster 2 (slechthorend/doof)

We hebben geen gegevens van de afzonderlijke opleidingen op dit moment. Uiteraard zijn ze uit de handelingsplannen te destilleren, maar tot nu toe hebben we slechts de gegevens per sector.

Vriendelijke groeten

Monique Lucas - van den Born • Hoofd Onderwijs, Zorg & Arbeidsmarkt
Servicecentrum • Onderwijs, Zorg en Arbeidsmarkt

Van: Billekens, Etiënne
Verzonden: vrijdag 11 oktober 2013 12:45
Aan: Born van den, (Monique Lucas)
Onderwerp: Vraag

Hallo Monique,

Graag zou ik nog iets aan je willen vragen omtrent mijn afstudeeropdracht. Ik wil graag weten wat er binnen GO al wordt gedaan met betrekking tot bijscholing van docenten en ander onderwijzend personeel als het gaat om het adequaat omgaan met leerlingen met stoornissen. Wellicht kun je mij ook aangeven hoe dit op dit moment wordt geregeld en hoe dit in het verleden geregeld is geweest. Hebben wij cursussen, kopen wij deze in of is dit iets wat alleen op aanvraag individueel geregeld wordt. Dit is natuurlijk van belang omdat er in de toekomst, zoals eergisteren besproken, een toename zal zijn van leerlingen die extra begeleidt moeten worden in hun onderwijsleerproces.

Daarnaast zou ik je willen vragen of je mij de huidige stand van zaken kunt schetsen als het gaat om leerlingen die een rugzakje hebben Gilde breed en om welk e stoornissen of problematieken het precies gaat.

Ik hoop dat je me hier zo spoedig mogelijk antwoord op kunt geven, zodat ik komende week verder kan met het uitwerken van zaken. In ieder geval alvast bedankt en een prettige vakantie gewenst!

Met vriendelijke groet,

E. (Etiënne) Billekens • Docent / BPV-coördinator
Sector economie • Afdeling Transport en Logistiek

Hallo Etiënne,

Excuus voor mijn late reactie, ik ben nu pas mijn mail aan het bijwerken. Voor wat betreft scholing: tot nu toe gebeurde dat individueel en vaker ook teamsgewijs. Zicht op wat er al gebeurd is heb ik niet. Ik weet wel dat P&O de laatste jaren de scholingen van teams in beeld heeft, wellicht kun je dat bij de P&O consultants navragen. Voor de nabije toekomst komt er een scholingsplan voor Passend Onderwijs voor het gehele personeel (meerjarenplan), het zal maatwerk worden. We willen per team laten meten waar de behoeften liggen en daar het plan op schrijven.

LGF per 1 oktober 2013:

Cluster 1: enkele studenten (ik weet uit mijn hoofd niet precies hoeveel)

Cluster 2: 9 studenten

Cluster 3 en 4: ca. 180 studenten

Bij cluster 3 en 4 registreren wij binnen OZA niet om welke stoornissen het exact gaat. Als je een keer inzage wilt in de handelingsplannen dan ben je van harte welkom.

Ik hoop dat ik je hiermee weer een beetje verder heb kunnen helpen, als er vragen zijn hoor ik ze graag.

Groet

*Monique Lucas - van den Born • Hoofd Onderwijs, Zorg & Arbeidsmarkt
Servicecentrum • Onderwijs, Zorg en Arbeidsmarkt*

Van: Billekens, Etiënne

Verzonden: maandag 21 oktober 2013 13:45

Aan: Engelen van, Sandra

Onderwerp: Vraag m.b.t. afstudeeronderzoek

Hallo Sandra,

Deze mail stuur ik je in verband met mijn afstudeeronderzoek. Ik ben samen met 2 studiegenoten aan het onderzoeken wat docenten van het kernteam T&L nodig hebben om leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen in het onderwijs te begeleiden met het oog op passend onderwijs vanaf augustus 2014. Hiervoor wil ik je de volgende vraag stellen:

Wat wordt er binnen Gilde Opleidingen op dit moment gedaan aan m.b.t. het bijscholen van docenten om adequaat om te gaan met leerlingen met leer- en of gedragsproblemen tijdens het onderwijs?

Ik heb je deze vraag vóór de zomervakantie ook al gesteld, maar ik denk dat je het toen te druk hebt gehad om een antwoord te geven. Ik hoop daarom dat je mij ditmaal een antwoord kunt geven zodat ik verder kan met mijn onderzoek. Bij voorbaat dank hiervoor!

Met vriendelijke groet,

E. (Etiënne) Billekens • Docent / BPV-coördinator

Sector economie • Afdeling Transport en Logistiek

Beste Etienne,

Ik heb geen idee waarom ik geen reactie heb gegeven op je vorige mail, hiervoor mijn excuses!

Een heel specifieke reactie kan ik niet geven omdat heel veel scholing in de sectoren zelf georganiseerd wordt, buiten P&O om. Ik kan je wel informeren over de GO!cademie waar je misschien iets mee kunt doen in je onderzoek.

Sinds kort heeft Gilde de GO!cademie.

Gilde Opleidingen is een goudmijn van kennis. Ruim duizend medewerkers hebben kennis over en een brede ervaring op hun werkterrein. Het is tijd deze aan te boren en te delen met elkaar. In de toekomst komt er ook een relatie met het lerarenregister.

GO!cademie is een platform waar trainingen, workshops en cursussen worden opgezet. Een soort interne school op verschillende locaties van Gilde Opleidingen. De cursussen worden bij voorkeur verzorgd door eigen medewerkers. Het aanbod is een afgeleide van de scholingsvragen die leven onder medewerkers. Op onderwerpen waar de expertise niet intern aanwezig is, kunnen externe aanbieders de vraag invullen.

Huidig/Verwacht cursusaanbod:

- Ik en mijn loopbaan, je kunt je hiervoor aanmelden, via onderstaande link.
- Pensioen in zicht
- Modern lesgeven
- Omgaan met 'moeilijke' studenten
- Herkenning van middelengebruik door studenten - in samenwerking met GGZ
- Inleiden in management
- Management voor leidinggevenden

Wil jij je graag ontwikkelen? Of wil je zelf je kennis delen? Kijk dan eens op de SharePointsite van de GO!cademie: <http://go-ip/pfz/peno/SitePages/Introductiepagina.aspx>. Of geef je ideeën door aan Louise Vaneker van de GO!cademie, gocademie@rocqilde.nl Deze site is alleen beschikbaar binnen de gebouwen van Gilde Op.

Groetjes en veel succes!,

Sandra van Engelen • P&O consulent
Dienst Personele & Financiële Zaken • P&O

Bijlage V Samenvatting focusgroepsinterview door onderzoekers

Docenten van het kernteam T&L hebben allen een onderwijsbevoegdheid, maar hebben na het behalen van deze aantekening geen aanvullende cursussen of opleidingen meer gevolgd om hun pedagogische kennis op peil te houden of te verbeteren. Er wordt dan ook geuit dat zij zich niet of onvoldoende competent voelen om leerlingen met stoornissen op een adequate wijze in hun onderwijsleerproces te begeleiden. Diverse leden geven dan ook aan niet voor het onderwijs gekozen te hebben om leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen te helpen en hierdoor meer begeleider dan docent te zijn. Naar mening van veel leden dient dan ook de intake- en aannameprocedure aangepast te worden zodat alleen leerlingen die de opleiding zonder al te veel problemen kunnen volgen toegelaten kunnen worden, waarbij ook wordt gewezen naar het hectische werkveld waarin de leerlingen van de logistieke opleidingen terecht zullen komen. Daarnaast wordt geuit dat de docenten het niet haalbaar achten dat zij op de hoogte zijn van alle mogelijke stoornissen die zij tegen kunnen komen. Hierbij wordt gerefereerd naar de universitaire opleiding psychologie van de huidige ambulante begeleider. Het is weliswaar mogelijk om één leerling met een stoornis meer aandacht te geven, maar wanneer passend onderwijs wordt ingevoerd en de klassen gevuld worden met diverse leerlingen die verschillende stoornissen hebben, achten docenten extra begeleiding of ondersteuning niet mogelijk en zijn bang dat hun didactische taak ondergeschikt zal zijn. Het gevaar hiervan is dat leerlingen die géén stoornis hebben, niet die aandacht krijgen waar zij recht op hebben.

De meningen zijn verdeeld over het wel of niet vooraf weten van een bepaalde stoornis (etiket). Enkelen geven aan leerlingen met een bepaalde stoornis de juiste begeleiding te willen geven waarvoor kennis vooraf nodig is. Anderen geven juist aan deze stoornis niet te willen weten om partijdigheid of 'apart behandelen' te willen voorkomen. Wel zijn docenten met elkaar eens dat begeleiden van leerlingen binnen de lessen een niet-haalbare taak zal zijn met als reden dat zij niet zijn opgeleid als begeleiders, maar als docenten die een docerende taak hebben. Er kan dan nog wel gekeken worden of de werkvormen nog toepasbaar zijn of dat deze aangepast moeten worden zodat iedereen de informatie op kan nemen, maar tevens wordt aangegeven dat hier grenzen zijn. In de intake moet dan ook worden gekeken of de leerling wel plaatsbaar is of dat deze naar een andere opleiding moet worden verwezen.

Bijlage VI 7S

7S model harde factor 1 – System

Meerdere systemen worden er binnen Gilde Opleidingen gebruikt. Het belangrijkste (ICT) systeem wat betrekking heeft op dit onderzoek is Eduarte. Sterkte→: Eduarte is een begeleidingssysteem die Gilde Opleidingen gebruikt om deelnemers, docenten, begeleiders, managers, ouders en externe instanties helpt om van informatie te voorzien. Het servicecentrum wil dit begeleidingssysteem verder uitdiepen en inzetten. Alle medewerkers die betrokken zijn bij het begeleiden van leerlingen, kunnen dan op elk gewenst moment over actuele informatie beschikken die van belang is bij de ondersteuning van het leerproces. Het systeem wordt door de belanghebbenden onderhouden en geëvalueerd tijdens leerlingenbesprekingen (Gilde Opleidingen-7, 2013).

7S model harde factor 1 – Strategy

In Meesterwerk –het strategisch beleidsplan voor 2005-2009– stonden drie speerpunten centraal: vernieuwing van het beroepsonderwijs, meer en beter kwalificeren en een leven lang leren. Voor de periode tot 2014 handhaaft Gilde Opleidingen met versterkte inzet de drie speerpunten van Meesterwerk. Het uitgangspunt:

“Meester in scholing’ zijn, betekent bij Gilde Opleidingen: voor alle scholingsvragen op mbo-niveau wil Gilde Opleidingen hét expertisecentrum in de regio zijn. Een flexibele, vraaggerichte organisatie voor alle (competentiegerichte) mbo-scholing. Deze visie is herkenbaar in elk van de drie speerpunten van het strategisch beleid. Bij de eerste doelstelling –een goede aansluiting tussen het beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt– staat Gilde Opleidingen voor vakmanschap” (Gilde Opleidingen-7, 2009, p.7).

Sterkte→: “Gilde Opleidingen wil meester in scholing zijn. Op vele niveaus en via verschillende leerwegen geven ze leerlingen dit meesterschap mee, toegesneden op ieders eigen capaciteiten en belangstelling. Dit wil Gilde Opleidingen bereiken door een breed, goed gedifferentieerd, samenhangend, marktgeoriënteerd en flexibel onderwijsaanbod aan te bieden. Een aanbod dat aansluit bij de eisen van deze tijd en dat gegeven wordt door gekwalificeerde docenten en instructeurs. Een aanbod dat blijft meegaan met de veranderingen in de samenleving, zodat ook in de toekomst uitstekend gekwalificeerde mensen, jongeren en ouderen, vrouwen en mannen, autochtonen en allochtonen, een plek kunnen krijgen of behouden op de arbeidsmarkt” (Gilde Opleidingen-2, 2013). Zwakte→: Docenten binnen T&L geven hierbij aan dat zij over onvoldoende kennis beschikken om gedegen begeleiding te bieden. Daarbij geven zij aan het onhaalbaar te achten kennis te hebben van de stoornis, omdat zij bang zijn dat de didactische taak gaat leiden onder de pedagogische taken (Billekens, 2013).

7S model harde factor 1 – Structure

Gilde Opleidingen heeft 29 afdelingen en is gevestigd in 15 locaties binnen Limburg. Dit beleidsadvies is toegespitst op afdeling Transport & Logistiek, Venlo. Kernteam T&L bestaat uit 13 medewerkers, waarvan 3 vrouwen en 9 mannen. Binnen het team zijn er 11 docenten, 1 opleidingscoördinator en 1 teammanager.

Kans→: Binnen Gilde Opleidingen wordt momenteel veel aandacht besteed aan passend onderwijs. Het servicecentrum van Gilde Opleidingen is in oktober 2013 het project ‘passend onderwijs’ gestart en er is een klankbordgroep geformeerd die zich bezighoudt met dit project. Doel van dit project is om feedback van een geformeerde klankbordgroep door te spelen richting de onderwijsondersteunende diensten, welke zich buigen over de implementatie van passend onderwijs in het huidige onderwijssysteem. Zwakte→: De klankbordgroep bestaat grotendeels uit personen die afkomstig zijn uit de onderwijs-ondersteunende diensten van Gilde Opleidingen, enkele teammanagers en enkele docenten. Dit houdt in dat de klankbordgroep geen experts of ervaringsdeskundigen bezit. Het doel van de klankbordgroep is feedback geven aan de organisatie omtrent zaken waar zij tegen aan lopen (Gilde Opleidingen-6, 2013).

Sterkte→Sinds oktober 2013 is binnen Gilde Opleidingen een platform opgericht onder de naam GO!cadamie. Binnen dit platform zullen docenten onderling kennis overdragen over diverse onderwerpen, waardoor er kruisbestuiving ontstaat en kennis wordt opgedaan op vele gebieden. Het doel van dit platform is dat de kennis die de medewerkers van Gilde Opleidingen hebben met elkaar gaan delen. Sterkte→: Om kennis te verwerven is het mogelijk om bij andere onderwijsinstellingen te gaan kijken, die nu aan worden gemerkt als REC4-scholen. Deze medewerkers hebben dagelijks te maken met leerlingen die een leer- en/of gedragsstoornis hebben (Billekens, 2013).

7S model zachte factor 1 – Shared values

Om binnen het onderwijs de kwaliteit te bewaken en het maatschappelijk belang van het beroep van de docent te onderstrepen, zijn er kwalitatieve eisen gesteld aan de docent (KVLO, z.d.). Om te kunnen voldoen aan de gestelde bekwaamheidseisen moet de docent in de bve onder andere voldoen aan het ontwerpen van een plan van aanpak of een benadering om de leerlingen te begeleiden naar een veilige harmonisch leef- en werkklimaat. Zwakte→: Binnen de Wet BIO wordt er alleen aandacht besteed aan het bevorderen van de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de leerling in plaats van de aanpak van leerling met betrekking tot leer- en/of gedragsstoornissen.

Sterkte→: De intakeprocedure wordt de loop genomen en er wordt van het mbo verwacht dat de onderwijsbehoefte van een leerling in kaart gebracht wordt en wordt afgestemd op de ondersteuningsmogelijkheden van de opleiding welke de leerling wil gaan volgen. Pas wanneer er sprake is van een match, kan de leerling worden geplaatst (Boonman, Deen & Brinkman, 2013, p.1). Indien een leerling met een stoornis niet geschikt is voor het mbo, zal hij verwezen worden naar het speciaal onderwijs. Zwakte→: De aanname van een intake is afhankelijk van degene die het gesprek afneemt.

7S model zachte factor 1 – Style

Dhr. Van Heel heeft een hulpvraag aangedragen en wij doen hier onderzoek naar. *“Hoe kan ik ervoor zorgen, met het oog op de invoering van de zorgplicht, dat leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen op een adequate manier door docenten begeleid kunnen worden in hun onderwijsleerproces?”* Indien er van docenten verwacht wordt dat zij op een adequate manier begeleiding moeten bieden, is de stijl van het management die de docenten aanstuurt bepalend. Dit heeft invloed op hoe personeel binnen de organisatie functioneert. Binnen het kernteam T&L wordt een delegerende leiderschapsstijl uitgeoefend door de teammanager. Er is nauwelijks sprake van monitoring en coördinatie waardoor het binnen het kernteam niet om productiviteit en ‘winst’ gaat, maar juist om continuïteit en stabiliteit. Docenten moeten zich aan de geldende regels houden en er is enige mate van controle hierop (Nieuwenhuis, 2010).

7S model zachte factor 1 – Skills en staff

Docenten dienen volgens de wet BIO aan 7 competenties te voldoen, waarvan de pedagogische competentie in het kader van ons onderzoek de meest interessante competentie is. Deze competentie moet er toe bijdragen dat docenten een veilige leeromgeving kunnen creëren waarin een leerling zich optimaal kan ontwikkelen. Voor docenten die werken in het bve zijn enkele bekwaamheidseisen opgesteld waaraan voldaan moet worden en waarvoor bepaalde kennis bij docenten aanwezig dient te zijn (HPC, 2013). Zwakte→: Uit de focusgroepsinterview komt naar voren dat docenten van het kernteam T&L zichzelf onvoldoende bekwaam vinden op het gebied van de diverse gedragsstoornissen (Billekens, 2013). Sterkte→: Er wordt gesteld dat ieder docententeam verantwoordelijk is voor de basisondersteuning wat onderscheiden wordt van de aanvullende ondersteuning. Dit houdt in dat de docent iedere leerling binnen de lessen zal ondersteunen in zijn onderwijsleerproces. Dit heeft tot gevolg dat er een groter beroep op docenten wordt gedaan dan nu het geval is, maar ook dat docenten over de nodige kennis moeten beschikken om deze basisondersteuning te kunnen geven aan leerlingen. Sterkte→: Wanneer blijkt dat een leerling meer nodig heeft dan de basisondersteuning, zal aanvullende ondersteuning worden

geboden door o.a. de studentbegeleider van de afdeling (Gilde Opleidingen-6, 2013).
Zwakte→: Docenten binnen T&L hebben geen aanvullende opleiding/cursus gevolgd met betrekking tot pedagogische competenties (Billekens, 2013). Sterkte→: Gilde Opleidingen vereist gekwalificeerde docenten. De docenten binnen het kernteam T&L hebben allen hun onderwijsbevoegdheid (Gilde Opleidingen-2, 2013).

Bijlage VII DeSTEP

Demografisch factoren

Uit prognose cijfers van de gemeente Venlo, in jaaroverzicht 2012, zal tot 2030 de bevolking van ongeveer 100.000 afnemen tot iets onder de 98.000 (Venlo, z.d. p.4). Uit hetzelfde jaaroverzicht bevolking 2012 blijkt dat er tevens sprake is van een flinke afname van jongeren tussen de 15 en 24 jaar en een enorme toename van 70 plussers (Venlo, z.d., p.6)
→ bedreiging: minder leerlingen zullen gaan studeren wat een afname van leerlingaantal betekent voor de afdeling T&L

Ecologisch factoren

Doordat één van de onderzoekers werkzaam is binnen Gilde Opleidingen zijn onderstaande ecologische factoren met betrekking tot het gebouw aan het licht gekomen. Het gebouw is in de afgelopen 8 jaar 3 keer aangepast qua inrichting waarbij tijdens de verbouwing weinig tot geen rekening is gehouden met de functie van het gebouw: het gebouw waar kernteam T&L lesgeeft is wat betreft de functionaliteit in een niet al te goede staat. Het gebouw heeft relatief dunne wanden waardoor het erg gehorig is. Tevens is er tijdens de herinrichting geen rekening gehouden met de luchtcirculatie waardoor sommige lokalen veel te koud zijn en anderen weer veel te warm → bedreiging: deze factoren zijn van negatieve invloed op het lesgeven en dit werkt vooral door naar leerlingen met een gedragsstoornis. De afdeling van T&L heeft kale muren in de gangen en klaslokalen → kans: doordat de muren kaal zijn is er sprake van een prikkel-arme omgeving waar leerlingen met een gedragsstoornis baat bij hebben.

Sociaal culturele ontwikkelingen

Van de Nederlandse beroepsbevolking heeft 40% een mbo diploma en in 2011-2012 koos 47% voor een mbo opleiding wat neerkomt op ruim een half miljoen personen die kiezen voor een opleiding aan één van de roc's, agrarisch opleidingscentra (aoc) of vakinstellingen (opleiding in één specialistische sector) → kans: veel (jong) volwassenen (72% van de mbo leerlingen was in 2011-2012 18 jaar en ouder) kiezen voor een mbo opleiding waardoor er geen sprake zal zijn van een gebrek aan leerlingen ondanks de bevolkingsafname in die groep. In Nederland zijn er 70 mbo-instellingen verspreid over het land → kans: door de goede spreiding en beschikbaarheid van mbo-instellingen door het gehele land, is het voor leerlingen gemakkelijk een mbo in de buurt te vinden wat de keuze voor een mbo opleiding bevordert (Mbo raad, 2009). De percentages van mbo'ers die anderhalf jaar na het afstuderen geen baan kunnen vinden is van 11% in 2011 gestegen naar 14% in 2012 (NRC, 2013) → bedreiging: na het afstuderen is het voor een mbo leerling moeilijk een baan te vinden wat over het algemeen nog meer geldt voor leerlingen met een gedragsstoornis.

Technologische ontwikkeling

Binnen Gilde Opleidingen en T&L wordt gebruikt gemaakt van het OMS (Onderwijs Management Systeem). Dit is een intern systeem gemaakt door Gilde-BT. "*Gilde-BT Software ontwikkelt en beheert volledig web-based opleidingsbeheerssystemen voor het mbo en het bedrijfsleven. Het softwareplatform voor de ROC's heet Copernicus. Dit is een web-based onderwijsbeheersysteem waarin via 2 applicaties deelnemers van competentie gericht onderwijs (CGO) en beroeps praktijk vorming (BPV) gevolgd en actief beheerd worden. De BPV-applicatie zorgt voor inzicht en beheersbaarheid vanuit het oogpunt van de deelnemer (en ouders), het bedrijf, de BPV-begeleider en BPV-coördinatie.*" (GBT, z.d.). Binnen het systeem staat er informatie over de leerlingen met betrekking tot trajectadviezen, cijfers, profiel, voortgang en persoonsgegevens → kans: door het volgsysteem is het voor docenten inzichtelijk hoe een leerling functioneert. Naast OMS heeft Gilde Opleidingen ook de beschikking over Eduarte wat een systeem is voor deelnemersbegeleiding: de aanmelding, plaatsing, historie, trajectbegeleiding en begeleidingsgesprekken van leerlingen staan hierin genoteerd en ook of een leerling een stoornis heeft → kans: in het systeem is

specifieke informatie over de leerling beschikbaar. Een nadeel van dit systeem is dat dit (nog) niet inzichtelijk/ toegankelijk is voor docenten tijdens het lesgeven → bedreiging: een docent kan tijdens het lesgeven niet zien of een leerling speciale aandacht of zorg nodig heeft in verband met een (gedrags-)stoornis. Hierdoor kan het zijn dat de leerling deze specialistische zorg en begeleiding niet ontvangt. In de aanloop naar passend onderwijs zijn er diverse websites gecreëerd waar veel informatie te vinden is → kans: Gilde Opleidingen kan deze informatie gebruiken om passend onderwijs te implementeren in de organisatie.

Economische ontwikkelingen

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Jet Bussemaker, denkt 120 miljoen euro te kunnen bezuinigen door het terugbrengen van het aantal kleine mbo opleidingen en het verbeteren van de arbeidsmarktrelevantie (Besturenraad, 2013) → bedreiging: door bezuinigingen kunnen kleinschalige mbo-instellingen gesloten worden. Door de invoering van de prestatie box is er geld beschikbaar voor het verbeteren van de prestaties van leerlingen, docenten en schoolleiders → kans: betere leerlingen, docenten en schoolleiders komt de school ten goede. In het Nationaal Onderwijs akkoord is er een bedrag van €250 miljoen beschikbaar gesteld voor kwaliteitsverbetering van onderwijs in de mbo-instellingen (Rijksoverheid-6, 2013) → kans: extra geld voor kwaliteitsverbetering trekt meer leerlingen aan en zorgt voor beter opgeleide docenten. De lfg gelden gaan per 1 augustus 2014 rechtstreeks naar de mbo-instellingen → kans: omdat het geld rechtstreeks naar de scholen gaat kan het budget efficiënter worden ingezet.

Politieke/ juridische ontwikkelingen

Op 1 augustus 2014 wordt het passend onderwijs ingevoerd. Het aantal leerlingen dat op school extra ondersteuning krijgt is de afgelopen jaren met 65% gegroeid (Rijksoverheid-7, 2011) en het aantal cluster 4 leerlingen is in 7 jaar tijd bijna verdubbeld. Door de invoering van passend onderwijs komt de huidige begeleiding/ ondersteuning van leerlingen met een stoornis te vervallen en zal er een toename zijn van leerlingen met leer- en/of gedragsstoornissen in het regulier onderwijs vanwege nieuwe indicatiestelling en instroom/ doorstroom → bedreiging: het is momenteel al bijna onmogelijk om rekening te houden met alle 'speciale' leerlingen, wat nog moeilijker wordt wanneer er meer bij komen, en de juiste begeleiding van deze leerlingen ontbreekt. Bijkomende bedreiging is dat het huidige onderwijssysteem geen rekening houdt met passend onderwijs (volle lesprogramma's en klassen) en dat docenten steeds meer tijd kwijt zijn aan administratieve taken. De factor tijd speelt hierin een grote rol → de intensievere begeleiding tijdens de les en bijkomende taken gaan ten koste van de (vak)didactiek. Bovendien moet de begeleiding gegeven worden door docenten die hier niet voor opgeleid zijn en de pedagogische competentie, zoals gesteld in de Wet BIO, bevat bekwaamheidseisen die in de praktijk niet afdoende zijn. Ook is de populatie van het mbo gevarieerder wat al meer vaardigheden en attitudes vereist → bedreiging: wanneer een leerling niet de begeleiding ontvangt die hij nodig heeft neemt de kans op schoolverzuim en VSV toe. Het kabinet wil een ander en beter systeem waarin docenten en schoolleiders centraal staan. Het geld voor extra ondersteuning moet in de klas. Scholen kunnen zich specialiseren en onderling afspraken maken wie welke leerlingen het beste onderwijs kan geven. Schoolbesturen krijgen meer ruimte bij de toekenning van extra onderwijssteun en er worden zogenaamde arrangementen georganiseerd → kans: afgestemde zorg in de klas is het beste voor de leerlingen en de school. Echter bepalen de schoolbesturen zelf hoe de extra gelden in te zetten → bedreiging: dit kan als gevolg hebben dat de zorg die leerlingen ontvangen per regio heel erg varieert en niet afdoende is. Daarnaast worden de REC's opgeheven → bedreiging: de expertise die op de REC's aanwezig is gaat verloren en zal niet langer ingezet worden voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Sinds 1 augustus 2009 geldt de WGB → kans: leerlingen met een gedragsstoornis mogen niet langer door een school geweigerd worden en het verplicht scholen doeltreffende aanpassingen te doen voor leerlingen met een beperking. Maar het is niet duidelijk omschreven wat die doeltreffende aanpassingen precies inhouden → bedreiging: het woord 'doeltreffende aanpassingen' is vrij interpreteerbaar. Docenten moeten

bereid en in staat zijn in het onderwijs de lessen voortdurend opnieuw vorm te geven →
kans: dit biedt mogelijkheden om de lessen aan te passen en vorm te geven naar passend onderwijs.